

බුදු දහමේ අධ්‍යාත්මය

(පරිච්ච සමුප්පාදය)

ශ්‍රී කලයාණාධිමි ගුණට්ඨකාර මණ්ඩලය

බුදු දහමේ අධ්‍යාත්මය

(පටිච්ච සමුප්පාදය)

ශ්‍රී කල‍්‍යාණධර්ම ප්‍රකාශන

ශ්‍රී කල‍්‍යාණධර්ම ග්‍රන්ථකාර මණ්ඩලය "බුදු දහමේ අධ්‍යාත්මය" ග්‍රන්ථ මාලාව යටතේ පහත සඳහන් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය කරවා පළ කර ඇත.

කරුණිය මෙන්ත සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 1	රු. 100/-
නිබ්බේධික සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 2	රු. 100/-
වූළ වේදල්ල සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 3	රු. 100/-
මහා මංගල සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 4	රු. 100/-
කල‍්‍යාණධර්ම සංග්‍රහය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 5	රු. 100/-
චක්ක සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 6	රු. 25/-
රතන සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 7	රු. 100/-
අජිත සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 8	රු. 100/-
මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 9	රු. 400/-
මූල පරියාය සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 10	රු. 150/-
ධම්මචක්කප්පචත්තන සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 11	රු. 200/-
මනස සහ සිත	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 12	රු. 30/-
මහා වේදල්ල සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 13	රු. 150/-
අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 14	රු. 150/-
චම්මික සූත්‍රය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 15	රු. 100/-
පටිච්ච සමුප්පාදය	- ග්‍රන්ථ මාලා අංක 16	රු. 100/-

ඉංග්‍රීසි පරිවර්තන

(Essence of Buddhism Series)

Karaniya metta Sutta	- Rs. 100/=
Maha Mangala Sutta	- Rs. 100/=
Ratana Sutta	- Rs. 100/=

(Nibbedhika Sutta translation to be printed shortly)

විමසීම

ගරු භාණ්ඩාගාරික,

ශ්‍රී කල‍්‍යාණධර්ම පෙරමුණ,

417, බෞද්ධාලෝක මාවත කොළඹ 07.

දුරකථන 2696494

සැලකිය යුතුයි - පටිගත දේශනා සහ සී.ඩී. තැටි රු. 100/= සහ රු. 300/= බැගින් ලබාගත හැකි ය. මිල නියම කරනු ලැබ ඇත්තේ වියදම පියවා ගැනීමේ පදනම මත ය .

බුදු දහමේ අධ්‍යාත්මය

(පරිච්ච සමුප්පාදය)

සැකසුම හා ප්‍රකාශනය
ශ්‍රී කලාණධම් ග්‍රන්ථකාර මණ්ඩලය

ශ්‍රීදේවි මුද්‍රණයකි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2010

© සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි

ISBN : 978 - 955 - 8414 - 25 - 5

මුද්‍රණය

SRIDEVI

ශ්‍රීදේවී ප්‍රින්ටර්ස් (පුබ්ලිෂිටි) ලිමිටඩ්
27, පැපිලියාන පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.
දුරකථන : 2716709

ඇතුළු පිටු

පෙරවදන	vi - vii
ප්‍රස්තාවනාව	viii - xvi
පටිච්ච සමුප්පාදසුත්තං	1 - 2
පරිච්ඡේදය 01 ප්‍රවේශය	3 - 7
පරිච්ඡේදය 02 හැඳින්වීම	8 - 15
පරිච්ඡේදය 03 විග්‍රහයේ ආරම්භය	16 - 18
පරිච්ඡේදය 04 සංඛාර	19 - 25
පරිච්ඡේදය 05 විඤ්ඤාණ	26 - 31
පරිච්ඡේදය 06 නාමරූප	32 - 33
පරිච්ඡේදය 07 නාමරූප ක්‍රියාකාරීත්වය	34 - 39
පරිච්ඡේදය 08 සලායතන	40 - 44
පරිච්ඡේදය 09 එස්ස	45 - 50
පරිච්ඡේදය 10 වේදනා	51 - 55
පරිච්ඡේදය 11 තණ්හා - උපාදන - භව	56 - 61
පරිච්ඡේදය 12 ජාති, ජරා, මරණ	62 - 66
පරිච්ඡේදය 13 වේදනා	67 - 75
පරිච්ඡේදය 14 උපාදන - භව	76 - 81
පරිච්ඡේදය 15 විසංඛාර	82 - 87
පරිච්ඡේදය 16 සංඛාර - විඤ්ඤාණ	88 - 94
පරිච්ඡේදය 17 නිරෝධය	95 - 98
පරිච්ඡේදය 18 අවසානය	99 - 102

පෙරවදන

ශ්‍රී කලාණධම් පෙරමුණේ සමුත්පාදක පූජ්‍ය කෝට්ටේ දේවානන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ විසින් වම් 1987 නොවැම්බර් මාසයේ 06 වැනි දින සිට බ්‍රහස්පතින්දා දිනවල සවස 6 ට ආරම්භ කරන ලද පටිච්ච සමුත්පාද ධර්ම විග්‍රහය ඉතා සාර්ථක ධර්ම දේශනා මාලාවක් විය. සංයුක්ත නිකායේ පටිච්ච සමුත්පාද සූත්‍රය සහ සංයුක්ත නිකායේ එන අනෙකුත් සූත්‍ර ද මේ ධර්ම විග්‍රහයට මුල් වෙන්නට ඇතැයි සිතමු. පටිච්ච සමුත්පාදය මුල් කොට ධර්ම දේශනා මාලාව දිග හැරුණා විනා මාතෘකා කරගන්නා ලද්දේ අසවල් පොතේ අසවල් සූත්‍රය යැ යි නිශ්චිත ලෙස සඳහන් කිරීමක් නො කරන ලද අතර අසන්නන් දේශනාව අසා සිටියා මිස ඒ ගැන ප්‍රශ්න නො කරන ලද බැව් හැඟේ. කරන ලද්දේ පටිච්ච සමුත්පාදය ගැන විග්‍රහයකි.

උත් වහන්සේගේ අපවත් විමෙන් පසුව බොහෝ දෙනාගේ ඉල්ලීම මත දේශනාවේ කොටස් "තිසරණ" සඟරාවේ පළ කරන ලදී. ඒවා "තිසරණ" සඟරාවට සකස් කොට දෙන ලද්දේ පී.සමරවීර සිරිවධීන මහතා විසිනි. ඒ මහතාට එය සකස් කිරීමට සටහන් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ ජී. දයානන්ද පෙරේරා මහතා විසිනි. ඒ මහතාගේ දෙදෙනාට ම අපගේ නො මද ස්තූතිය පුද කැරෙන අතර ඔවුහු සුවපත් වේත්වා යි පතමු.

පොතක් වශයෙන් සකස් කිරීමේදී හරි - වැරදි බැලීමෙන් ද තම කාලය, ශ්‍රමය සහ දැනීම කැප කොට පොතට කෙටි ප්‍රස්තාවනාවක් ලියා දීමෙන් ද සිරිවධීන මහතා මේ කාර්යයෙහි ලා ලබා දුන් සහාය ඉතා අගේ කොට සලකන අතර ඔහුට නිරෝගී භාවය සහ දිර්ඝායු පතමු. පොත සැකසීම ගැනත් මුද්‍රණය කිරීම ගැනත් නිතර සෙවිල්ලෙන් සිට අදාළ සියලු කටයුතු සම්පාදනය

කිරීමට තමන් වහන්සේගේ වෙනත් සියලු කටයුතු අතරතුර මහත් උනන්දුවෙන් යුතුව සියලු සහාය දැක්වූ ශ්‍රී කලාණධම් පෙරමුණේ වර්තමාන අනුශාසක පූජ්‍ය මිහිඟානේ නන්ද මහා ස්ථවිර පාදයන් වහන්සේ දැක්වූ අසහාය මෙහෙය ඉමහත් ගෞරවයෙන් සිහිපත් කට යුතු ය. පොත මුද්‍රණය කිරීමට අවශ්‍ය මුදල් කලට වේලාවට සපයා දී සහාය දැක් වූ ගරු භාණ්ඩාගාරික කේ. බී. දැල්පිටිය මහතාට ද අපගේ ස්තූතිය හිමි විය යුතු ය.

පින්වතුන් බොහෝ දෙනාගේ ඉල්ලීම මත මේ පොත මුද්‍රණය කොට පළ කිරීමට කෘතඥාධිකාරී මණ්ඩලය විසින් තීරණය කරන ලදී. අපගේ ගුරු දේවයාණන් වූ පූජ්‍ය කෝට්ටේ දේවානන්ද මාහිමිපාණන් වහන්සේගේ දේශනා ශෛලිය රැකෙන සේ සරල බස් වහරින් මේ පොත ද ඉදිරිපත් කරන්නට ලැබීම අපගේ භාග්‍යයකි. පොතේ ඇති යම් යම් අඩුපාඩු ගැන නො සලකා මේ පොත නිසි ලෙස පරිශීලනය කොට දහම් දැනුම දියුණු කරගෙන පොතේ ඇතුළත් වැදගත් දහම් කරුණු තම ජීවිත සැනසිල්ල උදෙසා යොදවා ගනිතොත් පොතෙන් අප අපේක්ෂා කරන එක ම කාරණය ද එය ම වනු ඇත.

පොත සිත් ගන්නා අන්දමට සහ කලට වේලාවට මුද්‍රණය කර දුන් දෙහිවල නැදිමාලේ ශ්‍රී දේවී මුද්‍රණාලයාධිපති මහේන්ද්‍ර සේනානායක මහත්මාට සහ එහි කාර්ය මණ්ඩලයට ද අපගේ කෘතඥතාව හිමි වේ. පූර්වෝක්ත හැම දෙනාට ම ජීවිත සැනසිල්ලට සහ සසර දුක් කෙළවර කර ගැනීමට මේ පුණ්‍ය ශක්තිය හේතු වේවා! සියලු සත්‍වයෝ සුවපත් වෙත්වා!

ශ්‍රී කලාණධම් ග්‍රන්ථකාර මණ්ඩලය

ශ්‍රී කලාණධම් ආශ්‍රමය,
417, බෞද්ධාලෝක මාවත,
කොළඹ - 7.

ප්‍රස්තාවනාව

සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් පසු පළමු සතියේ බෝධි මූලයේදී බුදු රජාණන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය මෙනෙහි කළ බව සංයුත්ත නිකායේ දැක්වේ. "අථ බො හගවා රත්තියා පයමං යාමං පටිච්ච සමුප්පාදං අනුලෝම පටිලෝමං මනසිකාසි" ඉන් අනතුරු ව උන් වහන්සේ උදන වාක්‍යයක් ද පළ කළ සේක. පටිච්ච සමුප්පාද අවබෝධය මගින් සැක දුරු කර ගන්නා කමිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ මර සෙන් පිසහරිමින් අහසේ පැහැදිලි ව බබළන සූර්යයා සේ බබළන බව එකී උදනයෙන් ප්‍රකාශ වේ.

දුක හටගැනීමත් දුක නැති කිරීමත් පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධය පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් දැක්වේ. බෝසතාණන් වහන්සේ අනාදීමත් කාලයක් තිස්සේ සෙවූ දුක් හේතුවත් එය නැති කරගන්නා හැටිත් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයෙහි ඇතුළත් වේ. බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රථම ධර්ම දේශනාවට ද අනෙකුත් බොහෝ දේශනාවන්ට ද පදනම් වූයේ මේ පටිච්ච සමුප්පාදය බව කීම අතිශයෝක්තියක් නො වේ. මේ අනුව බලන විට බුදු දහමෙහි මූලික හරය පටිච්ච සමුප්පාදය යි. "යමෙක් පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ කරත් ද ඔහු ධර්මය අවබෝධ කර ගනිති. යමෙක් ධර්මය අවබෝධ කර ගනිත් ද ඔහු පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ කරති." යනුවෙන් බුදු රජාණන් වහන්සේ ම දේශනා කොට ඇත්තේ එ බැවිනි.

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය බෞද්ධ දර්ශනයේ උසස් ම ඉගැන්වීම ලෙස සියලු සම්ප්‍රදායයන්ට අයත් ආචාර්යවරු විවාද රහිත ව පිළිගනිති. මෙය පරම ගම්භීර ධර්මය වේ. දිනක් ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ බුදු රජාණන් වහන්සේට සැළ කළේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය ගැඹුරු නමුත් එය තමන්ට ගැඹුරු ලෙස නො පෙනෙන බව යි. එවිට බුදු රජාණන් වහන්සේ අනඳ හිමියන්ට

පැවසුවේ "ආනන්දය, එසේ නො කියන්න. පටිච්ච සමුප්පාදය බොහෝ ගැඹුරු ය . මෙය නො දන්නා බැවින් සත්වයෝ අවුල් වූ තුල් ගුළියක් සහ කුරුලු කැදැල්ලක් සේ එකට ගෙකී, අවුල් වී සැප නැති, නරක සංසාරයෙන් මිඳෙන්නේ නැතුව සිටිති." යනුවෙනි. "මාහේවං ආනන්ද, මා හේවං ආනන්ද, ගම්භිරෝවායං ආනන්ද පටිච්ච සමුප්පාදෝ ගම්භිරාවභාසෝ ච ඒතස්ස ආනන්ද ධම්මස්ස අඤ්ඤාණා අනනුබෝධා අප්පට්චේධා එවමයං පජා තන්තාකුලක ජාතා ගුළා ගුණ්ඨික ජාතා මුඤ්ජ පබ්බජභුතා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තති." (දීඝ නිකාය)

බුදු රජාණන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය අනුලෝම ප්‍රතිලෝම වශයෙන් මෙනෙහි කළ බව ඉහතින් සඳහන් කරන ලදී. අනුලෝම වශයෙන් ය කියන්නේ සරල ව කියතොත් මුල සිට අගට ය. තේරුම් ගැනීමේ පහසුව සඳහා එ සේ කීවත්, වෙන විදියකට කියතොත් හේතුව මුලටත් එලය ඉන් පසුවත් දැක්වෙන ආකාරය යි ඒ. එ ලෙස බලන විට, අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය කරගෙන සංඛාරත් සංඛාර ප්‍රත්‍යය කරගෙන විඤ්ඤාණයත් විඤ්ඤාණ හේතු කොට නාමරූපත් නාමරූප හේතුවෙන් සළායතනත් සළායතන හේතු කොට ගෙන එස්සත් එස්ස හේතු කොට වේදනාත් වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තණ්හාවත් තණ්හාව හේතු කොට උපාදනත්, උපාදනයෙන් භවයත් භවය හේතුවෙන් ජාතිත් ජාති හේතුවෙන් ජරා, මරණ, සෝක පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසත් භට්ඨන්තා බව දැක්වේ. අනුලෝම ක්‍රමයට බලන විට එය මෙ සේ ය.

1.	අවිච්ජා	හේතුවෙන්	සංඛාර
2.	සංඛාර	හේතුවෙන්	විඤ්ඤාණ
3.	විඤ්ඤාණ	හේතුවෙන්	නාමරූප
4.	නාමරූප	හේතුවෙන්	සළායතන
5.	සළායතන	හේතුවෙන්	එස්ස
6.	එස්ස	හේතුවෙන්	වේදනා
7.	වේදනා	හේතුවෙන්	තණ්හා
8.	තණ්හා	හේතුවෙන්	උපාදන
9.	උපාදන	හේතුවෙන්	භව

10. හව	හේතුවෙන්	ජාති
11. ජාති	හේතුවෙන්	ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස

මේ අනුව, අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදන, හව, ජාති, ජරා-මරණ, යන අංග දෙළස ලැබේ. එ බැවින් මෙය ද්වාදසාකාර අනුලෝම පටිච්ච සමුප්පාදය යි.

අග සිට මුලට හෙවත් අවසනට එන හේතු - ප්‍රත්‍යාවල සිට ආරම්භය දක්වා ආපසු මෙනෙහි කිරීමේ ක්‍රමය පටිලෝම පටිච්ච සමුප්පාද මනසිකාරය යි. ඒ අනුව බලන විට ජරා - මරණ සිට අවිජ්ජා දක්වා මෙනෙහි කරනු ලැබේ. හටගන්නා ආකාරය සහ නැති කරන ආකාරය යනුවෙන් ආකාර දෙකකි. හටගන්නා ආකාරය නම් "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං" ආදී වශයෙන් ගොස් "ජාති පච්චයා ජරා - මරණං සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති" කියා ද නැති කරන හැටි කීමේදී "අවිජ්ජායතෙව අසේස විරාග නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ, සංඛාර නිරෝධා විඤ්ඤාණ නිරෝධෝ, විඤ්ඤාණ නිරෝධා නාමරූප නිරෝධෝ" ආදී වශයෙන් ගොස් "ජාති නිරෝධා ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා නිරුප්පන්ති" කියා නිම වේ. සම්භවය සහ නිරෝධය හටගැනීම සහ නැති කිරීම වශයෙන් තේරුම් ගත යුතු ය.

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයෙන් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ හේතුඵල වාදය ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. බුදු රජාණන් වහන්සේගේ කාලයෙහි සමාජයේ පැවති මිථ්‍යා මත සියල්ල මෙ මගින් බැහැර කෙරේ. මින් එක් මතයක් වූයේ හේතුව ම ඵලය ලෙස ක්‍රියාත්මක වෙන බව යි. මේ අනුව සැලකීමේදී කරන්නා ම එහි විපාක ලැබිය යුතු බව යි. (යෝ කරෝති සෝ පටිසංචේදේති) මෙය බුදු රජාණන් වහන්සේ විසින් ප්‍රතිකේෂ්ප කරන ලද්දේ ශාස්වත මත වාදයක් වශයෙනි. ශාස්වත මතයක් ලෙස බැහැර කරන ලද තවත් මතයක් නම් සාති නමැති භික්ෂුවගේ පිළිගැනීම ය. ඔහු කියා සිටියේ විඤ්ඤාණය හවයෙන් හවයට නො නැසී ගමන් කරන

බවයි. මේ ලෝක ධාතුවේ සද කල් පවත්නා කිසිවක් නැති බව ඉගැන් වූ බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ මතය වැරදි බව ප්‍රකාශ කළ සේක. විඤ්ඤාණය හවයෙන් හවයට යන්නේ නැත. මරණාසන්න විඤ්ඤාණයට අනුරූපී ආකෘතියක් අලුතෙන් සැදෙනවා මිස විඤ්ඤාණය සදකාලික නො වේ. අනෙක් මතය නම් හේතුවත් ඵලයත් අතර සම්බන්ධයක් නැත යන්න යි. මොවුන්ගේ මතය අනුව කාලය, ඊශ්වරයා, ස්වභාව ධර්මය, කර්මය සහ දෛවය මිනිසුන්ට ලැබෙන ඵලයන්ට හේතු වේ. අනෙක් මතය වූයේ හේතු-ඵල සම්බන්ධයකින් තොර ව සියල්ල සිදු වෙන බව යි. එ සේ වූ විට සත්වයෝ ඉබේ ම කෙලෙසෙති. ඉබේ ම පිරිසිදු වෙති. මේ මතය ද පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් බැහැර කෙරේ.

පාලි සූත්‍ර බොහොමයක දැක්වෙන පරිදි, පටිච්ච සමුප්පාද දේශනාවට තුඩු දී ඇත්තේ "මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ. මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී. මෙය නැති විට මෙය නැත. මෙය නිරුද්ධ විමෙන් මෙය නිරුද්ධ වේ." (ඉමස්මිං සති ඉදං හෝති. ඉමස්ස උප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හෝති. ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති.) යන පිළිගැනීම මත බැව් පෙනී යේ. මෙයින් අදහස් කෙරෙන්නේ යම් හේතුවක් ඇති කල ඒ හේතුවට අනුරූප ඵලය ලැබේ. ඒ අනුව, හේතුව නැති කිරීමෙන් ඵලය නැති වේ. මෙයින් පෙනී යන්නේ ඵලය නැති කිරීමට නම් හේතුව නැති කළ යුතු බව ය. දම්සක් පැවැතුම් සූත්‍රයේ දැක්වෙන්නේ මේ ක්‍රමය යි. උන් වහන්සේ දුක්ඛ සත්‍යය පෙන්වා වදලේ "ජාති" යන්න මුලට දැමීමෙනි. පටිච්ච සමුප්පාදයේ ඇත්තේ "ජාති පච්චයා ජරා මරණං සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති" කියා ය. ඉපදීම නැති කිරීමෙන් ජරා-මරණාදිය නැති කළ හැකි බව මින් ගම්‍ය වේ. දුකට හේතුව තණ්හාව බව දම්සක් පැවැතුම් සූත්‍රයේ දැක්වේ. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා වශයෙන් ප්‍රභේදගත වූ තණ්හාව දුරු කිරීමෙන් දුක නැති කළ හැකි බව ඉන් කියවේ. එය කරන ආකාරය හතර වැනි පටිපද ආර්ය සත්‍යයෙන් පැහැදිලි වේ. එය සම්මා දිට්ඨි ආදී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව යි. පටිච්ච සමුප්පාදයේ සදහන් වෙන්නේ අවිජ්ජාව මුල් හේතුව බව යි. වම්මික සූත්‍රයේ දැක්වෙන ක්‍රමය ද මීට බොහෝ දුරට සමාන වේ.

එහෙත්, මේ ක්‍රමයෙන් පරිබාහිර ව අදහස් දක්වා ඇති ආකාරයක් මහා නිදන සූත්‍රයෙහි පෙනේ. එහි දැක්වෙන්නේ මෙසේ ය . "ඉති ඛෙඤ් ආනන්ද නාමරූප පච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං නාමරූප පච්චයා එස්සෝ ජාති පච්චයා ජරා මරණං ජරා මරණ පච්චයා සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසා සම්භවන්ති". මෙහි ජාති යන්න ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස යන මේවාට හේතු වෙන බව දැක්වේ. ද්වාදසාංග පටිච්ච සමුප්පාද දේශනාවේ එන ක්‍රමයට මේ කොටස එකඟ වේ. එහෙත්, "නාමරූප පච්චයා සළායතනං" වෙනුවට මෙහි ඇත්තේ "නාමරූප පච්චයා එස්සෝ" යන්න යි. සළායතනවලට ස්පර්ශ නූණොත් ආරම්මණ ක්‍රියාත්මක නො වේ. තව ද, විඤ්ඤාණය ඇති වීමට හේතුව නාමරූප බවත් නැවතත් විඤ්ඤාණ නිසා නාමරූප හටගන්නා බවත් උන්වහන්සේ අනද හිමියන් අමතා කළ දේශනාව සත්‍යය ම පදනම් වූවකි. නාමරූප නිසා විඤ්ඤාණය පහළ වෙන අතර විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප හටගනී. ඒ අනුව විඤ්ඤාණ - නාමරූප දෙක එකිනෙකට අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් හේතු වේ. ඒ නිසා මෙය අඤ්ඤාමඤ්ඤා පච්චය ලෙස හැඳින්වේ.

මීට වෙනස් ක්‍රමයක් සංයුක්ත නිකායේ උපනිසා සූත්‍රයෙහි ඇතුළත් වේ. මෙහි දැක්වෙන්නේ "පච්චයා" යන වචනය වෙනුවට "උපනිසා" යන වචනය යි. උපනිසා යන්නෙන් කියවෙන්නේ ද. "හේතුකොට ගෙන" යන අදහස යි. "අච්ඡේද්‍රපනිසා සංඛාරා" යන්නෙහි සිට "හවුපනිසා ජාති" යන්න දක්වා දොළොස් ආකාර අනුලෝම පටිච්ච සමුප්පාදයේ එන පිළිවෙල සමග ගැලපේ. එතැන් සිට "ජාතූපනිසං දුක්ඛං දුක්ඛුපනිසා සද්ධා සද්ධුපනිසං පාමොජ්ජං පාමොජ්ජපනිසා පීති පිතූපනිසා පස්සද්ධි පස්සද්ධුපනිසං සුඛං සුඛුපනිසා සමාධි සමාධුපනිසං යථාභුත ඤ්ඤාණ දස්සනං යථාභුත ඤ්ඤාණ දස්සනුපනිසා නිබ්බිද නිබ්බිදුපනිසෝ විරාගෝ විරාගුපනිසා විමුක්ති විමුක්තූපනිසං ඛයේ ඤ්ඤාණං" යනුවෙන් සඳහන් වේ. "ජාති" යන්නෙහි පටන් මෙහි වෙනසක් තිබේ. එයින් ජාති නිසා දුක - දුක නිසා සද්ධා - සද්ධා නිසා ප්‍රමෝදය - ප්‍රමෝදය නිසා ප්‍රීතිය - ප්‍රීතිය නිසා පස්සද්ධිය - පස්සද්ධිය නිසා සුඛය - සුඛය නිසා සමාධිය - සමාධිය නිසා යථාභුත ඤ්ඤාණ දස්සනය - යථාභුත ඤ්ඤාණ දස්සනය නිසා නිබ්බිදව - නිබ්බිදව නිසා විරාගය - විරාගය නිසා

විමුක්තිය - විමුක්තිය නිසා ආශ්‍රවක්‍ෂයකර දෙනය ද හටගන්නා බව දැක්වේ. මෙහි එන "උපනිසා" යන වචනය හේතු වෙන කාරණය යන අර්ථයෙන් වෙනත් තැන්වල යෙදී ඇති බැව් පෙනේ. එ වැනි තැනක් නම් "අඤ්ඤාහි ලාභාපනිසා - අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිණී" ආදී ධම්මපද ගාථාව යි. (ලාභ ඉපදවීමට හේතුවෙන කාරණා වෙන ඒවා ය. නිවන් මගෙහි ගමන් කරවන කාරණා වෙන ඒවා ය යනු එහි තේරුම යි.)

ඉහත සඳහන් වෙන සූත්‍ර පාඨයේ සඳහන් "බයේ ඤාණං" යන්නට ඉතා වැදගත් තැනක් ලැබේ. අහසින් වැටෙන වැසි බිඳු ඇල, දෙළ, ගංගා බවට පත් වී ඒ සියල්ල මුහුදට එකතු වෙන්නාක් මෙන් ප්‍රත්‍ය සියල්ල එ සේ ගලා අවුත් විමුක්තියෙන් අවසන් වේ. එ විට "බයේ ඤාණං" යන්න මහ සයුරට උපමා වේ. බයේ ඤාණ යනු අන් කිසිවක් නො ව ආශ්‍රව නැති කිරීමෙන් ලැබෙන තෘෂ්ණාවක්‍ෂය කරන නුවණ යි. එ විට විමුක්තිය ඇති වේ. විමුක්තිය යනු දුකින් මිදීම යි. එය විමුක්ති දෙන දර්ශනය වේ. විමුක්තිය සාක්‍ෂාත් කරගන්නා නුවණ යි. යථාභූත දෙන දස්සන යනු ලෝකයේ පවත්නා මූලධර්ම පිළිබඳ යථා තත්ත්වය කුමක් ද කියා අවබෝධ වෙන නුවණ යි. ඒ නුවණ පහළ වීමෙන් විමුක්තිය හෙවත් දුකින් මිදීම ඇති වේ. විරාගය නම් ඇලීම් තුරන් කිරීම යි. මේ කවරාකාරයකින් බැඳුවත් අවිච්ඡා ව හා තණ්හාව දුකට මුල බවත් ඒවා නැති කිරීමෙන් සසර දුක් නිම වෙන බවත් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වේ.

බිත්තියක් සෑදී ඇත්තේ ගඩොල් ක්‍රමානුකූල ව තබා හිස් තැන් වැසෙන්නටත් එකිනෙකට සම්බන්ධ වී සිටින්නටත් බදම යෙදීමෙනි. බදමය සෑදෙන්නේ වැලි සහ සිමෙන්ති අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට මිශ්‍ර කොට වතුර යොදා ඇතිමෙනි. එකක් මත එකක් යම් ක්‍රමයකට අනුව තැන්පත් කරන ලද ගඩොල් සහ ඒවා විසිරී නො යාම පිණිස යොදනු ලබන බදමය හැරුණු විට බිත්තිය කියා කිසිවක් නැත. මේ ආකාරයෙන් හේතු-ඵල වශයෙන් එකිනෙකට බැඳී පවත්නා වස්තු සමූහය පුද්ගල සංඥාවෙන් අපි හඳුන්වමු. ඒ ඒ පුද්ගලයන්ට සිරිසේන, ගුණපාල, සෝමාවතී, නන්දවතී, මාමා, නාන්ද ආදී නම් යොදා ගනිමු. එහෙත් බදමයෙන් සම්බන්ධ වූ ගඩොල් සමූහයක් විනා බිත්තිය කියා යමක් නැතිවාක් මෙන් හේතු-

එල ධර්ම සමූහයක් මිස සිරිසේන, සෝමාවතී, නැන්ද, මාමා වශයෙන් හැඳින්වෙන පුද්ගලයන් නැත. ඒ සියල්ල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම රැසක් පමණි. සත්ව පුද්ගල ප්‍රභේද සහ සංඥ නාම නිසා පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්ම යටපත් වී තිබේ. මේ අනුව බෞද්ධ දර්ශනයේ උසස් ම ඉගැන්වීම පටිච්ච සමුප්පාදය හෙවත් හේතු-එල සම්බන්ධතාව ය. අනෙක් ඉගැන්වීම් සියල්ල එහි අංග ලෙස සැලකිය හැකි ය. මෙය තේරුම් ගැනීම ඉතා දුෂ්කර ය. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හෙවත් හේතු-එල න්‍යායය නිසි ලෙස තේරුම් ගත් විට බුදු දහම තේරුම් ගත්තා නම් වේ. සක්කාය දිට්ඨිය තුරන් වෙන්නේ පටිච්ච සමුප්පාදය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වූ විට ය.

අප ජීවත් වෙන මේ සමාජයේ සියලු සිදුවීම්වලට හේතු වෙන කරුණු ඇත. යමක් සිදුවීමට ඇත්තේ එක ම හේතුවක් නො වේ. නිදසුනක් වශයෙන් දක්වතොත් අඹ ගසක් ඇති වීමට අඹ ඇටයක් තිබීම ම ප්‍රමාණවත් නො වේ. අඹ ඇටයක් තිබිය යුතුම ය. නැතහොත් පැලවෙන්නට දෙයක් නැත. අඹ ඇටය තිබුණාට ම මදි ය. එය මැලි වී ඔද සිඳි ගිය ඇටයක් නො විය යුතු ය. එය පැලවෙන එකක් විය යුතු ය. අඹ ඇටය පසෙහි සිටුවිය යුතු ය. වතුර ද හිරු එළිය ද අවශ්‍ය ය. පැලවේගෙන එන විට ගිරිය නො කැඩී තිබුණොත් පමණ යි වැඩෙන්නේ. කෘමි සතුන්ගෙන් සහ වල් පැලෑටිවලින් ද ආරක්‍ෂා විය යුතු ය. මේ සියල්ල බිජය වැඩීමට හේතු වේ. එ මෙන් ම පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය ඒක හේතුක ධර්මයක් නො වේ. මේ බව හොඳින් තේරුම් ගත යුතු ය. සමාජයේ පවතින යම් යම් කරුණු විසඳා ගැනීම සඳහා ඒවා හටගැනීමට හේතු අවබෝධ කරගත යුතු ය. හේතුව ශක්තිමත් ව ක්‍රියා කරතොත් පමණ යි එලය ලැබෙන්නේ. "හේතු භංගා නිරුප්පිකා" යන ඉගැන්වීමට අනුව හේතුව නැති වීමෙන් එලය නැති වේ. "අවිජ්ජායතෙව අසේස විරාග නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ" යන්නෙහි සඳහන් පරිදි සංඛාර ඇති වීමට හේතුව වූ අවිජ්ජාව දුරු කිරීමේදී එය ඉතිරි නො කොට සහමුලින් ම කළ යුතු බව "අසේස" යන වචනයෙන් පැහැදිලි වේ.

උපතිස්ස පිරිවැජ්ජාට අස්සඪි තෙරුන් වහන්සේ වදාළේ නමත් අඳුන මහණ වූ කෙනකු බැවින් බුදු රජාණන් වහන්සේගේ

ධර්මය ගැන ගැඹුරින් යමක් කීමට නො හැකි බවත් සංකේප වශයෙන් දන්නා තරමින් උන් වහන්සේ හැදින්විය හැකි බවත් ය. උපතිස්ස ඊට කැමති විය.

යේ ධම්මා හේතුප්පභවා - තේසං හේතුං තථාගතෝ ආහ තේසං ච යෝ නිරෝධෝ - ඒවං වාදී මහා සමණෝ

හේතු වශයෙන් හටගත් ධර්මයන්ගේ හේතුව ද ඒ හේතු නැති කරන ආකාරය ද තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කළ බව මෙයින් කියවේ. "තේසං ච යෝ නිරෝධෝ" යනු දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපද ආර්ය සත්‍යය යි. වතුරාර්ය සත්‍ය දේශනාවට මුල් වී ඇත්තේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය බැව් මෙයින් පෙනී යේ. මේ අනුව සලකන කල ඵලය හේතුවට අනුකූල විය යුතු ය.

යාදිසං වපතේ ඛිජං - තාදිසං හරතේ ඵලං

යන ඉගැන්වීමෙන් පෙනෙන්නේ ඛිජය යම් බඳු ද ඵලය ද ඵ බඳු ය යන්න යි. මේ අනුව උදු වපුරා අබ ලබා ගත නො හැකි ය. අබ සිටුවා මෙතෙරි බලාපොරොත්තු විය නො හැකි ය. මේ අනුව, නරක චේතනාවකින් කථා කළ හොත් හෝ ක්‍රියා කළ හොත් හෝ ඊට අනුකූල නරක ඵල-විපාක ද හොඳ චේතනාවකින් කථා කළ හොත් හෝ ක්‍රියා කළ හොත් ඊට අනුකූල හොඳ ඵල-විපාක ද බලාපොරොත්තු විය යුතු බව ය. හේතුවට අනුව ඵලය ලැබෙන බව මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතු වේ.

පටිච්ච සමුප්පාද දේශනාව ඉතා ගැඹුරු බව බුදු රජාණන් වහන්සේ ආනන්ද හිමියන්ට පැවසූ බැව් මීට ඉහත දක්වන ලදී. එසේ වුව ද, බෞද්ධ දර්ශනය හැදෑරීමට උනන්දුවක් දක්වන හැම දෙනා ම පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය පිළිබඳ නිවැරදි වැටහීමක් අනිවාර්යයෙන් ම ලබාගත යුතු ය. කොපමණ ඕනෑකම තිබුණත් හිතට වැටහෙන ආකාරයට තේරුම් කර දීමට දන්නා කෙනකු ඉදිරිපත් නො වෙතොත්, පරමාර්ථය ඉටු කර ගැනීම දුෂ්කර ය. ශ්‍රී කල්‍යාණධර්ම පෙරමුණේ පින්වත් සාමාජික භවතුන්ට ද මේ කී ධර්ම පිපාසය ඇති වූ බවට සැක නැත. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය එකී පින්වතුන්ට තේරුම් ගත හැකි ලෙස දේශනා කිරීමට සියලු

සුදුසුකම් ලත් උත්තමයාණන් වහන්සේ පූජ්‍ය කෝට්ටේ දේවානන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ ලෙස ඔවුහු සැලකූ හ. ඔවුන්ගේ ගෞරව සම්ප්‍රයුක්ත ආරාධනාව පිළිගත් උන් වහන්සේ මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම දේශනා විග්‍රහය ඉතා මැනවින් දේශනා කළ සේක. මෙය පොතක් වශයෙන් පළ කරනු ලබන්නේ කොටස් ලෙසින් "තිසරණ" සඟරාවේ පළ කරනු ලැබීමෙන් පසුව ය.

පොතෙහි මුලට එන හැදින්වීම, පටිච්ච සමුප්පාදය තේරුම් ගැනීම සඳහා හොඳ පසුබිමක් සේ පෙනේ. ඒ හැරුණු විට, මේ සා ගැඹුරු - මේ සා සියුම් දහම් කොටසක් ඉතා සරල ලෙස සහ පැහැදිලි ලෙස පින්වතුන්ට ඉදිරිපත් කිරීම ගැන ඔවුහු ඒ හිමිපාණන් වහන්සේට ණය ගැති වෙති. උන්වහන්සේ මේ දේශනාව කාටත් තේරෙන විදියට ක්‍රමානුකූල ව ඉදිරිපත් කිරීමට සෑහෙන උත්සාහයක් දැරූ බව පෙනෙන්නට තිබේ. ඒ තැන උන් වහන්සේට බුදු බව පිණිස හේතු වේවා! උන් වහන්සේගේ ඒ මහාර්ඝ ව්‍යායාමය මල්පල ගැන්වෙන්නේ පාඨක පින්වතුන් එහි නියම ප්‍රයෝජන ලබතොත් පමණි. එය සාර්ථක වීමට නම් ධර්මය හොඳින් තේරුම් ගෙන ඒ අනුව පිළිපැදීම අවශ්‍ය ය. පාඨකයෝ පොතේ ලිහිල් බසින් සඳහන් දහම් කරුණු හොඳින් අවබෝධ කරගෙන ඒවා ජීවිතයට අදාළ කර ගනිමින් දෙලොව ශුභ සිද්ධිය සාක්‍ෂාත් කර ගනිත්වා!

ඉතා සංකීර්ණ ප්‍රස්තාවනාවක් ලියා දෙන ලෙස ශ්‍රී කල්‍යාණධර්ම ග්‍රන්ථකාර මණ්ඩලය විසින් කරන ලද ආරාධනාවට ප්‍රතිචාර වශයෙන් මේ ප්‍රස්තාවනාව ලියනු ලැබේ. ප්‍රස්තාවනාවක් කෙටි කිරීම අනුවන නමුත් එ සේ කළ යුතු ව ඇත. මෙහි නොයෙකුත් අඩුපාඩු තිබෙන්නට පුළුවනි. ඒවා සැලකිල්ලට නොගෙන මෙහි ඇති කරුණු උපරිම ප්‍රයෝජනයට යොදා ගනිමින් ජීවිත සැනසිල්ල සලසා ගන්නා මෙන් නිහතමානී ව පාඨක පින්වතුන් ට කරුණාවෙන් මතක් කරමි.

පී. සමරවීර සිරිවර්ධන

නමෝ තසස හගචතො අරහතො සමමාසමුද්ධස්ස

පටිච්ච සමුප්පාදසුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං හගවා සාවස්ථීයං විහරති
ඡේතචනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ තත්‍ර ඛො හගවා හික්ඛු
ආමනෙතසි 'හික්ඛවො'ති. 'හදනෙත'ති තෙ හික්ඛු හගචතො
පච්චස්සොසුං හගවා එතදවොච:

පටිච්චසමුප්පාදං වො හික්ඛවෙ, දෙසිස්සාමි. තං සුඤ්ඤාථ.
සාධුකං මනසිකරොථ භාසිස්සාමීති. 'එවං හනෙත'ති ඛො තෙ
හික්ඛු හගචතො පච්චස්සොසුං හගවා එතදවොච:

කතමො ච හික්ඛවෙ, පටිච්චසමුප්පාදෙ? අවිජ්ජාපච්චියා
හික්ඛවෙ සභ්බාරා. සභ්බාරපච්චියා විඤ්ඤාණං. විඤ්ඤාණපච්චියා
නාමරූපං. නාමරූප පච්චියා සලායතනං. සලායතන පච්චියා
එසෙසා. එසස පච්චියා වෙදනා. වෙදනා පච්චියා තණ්හා.
තණ්හාපච්චියා උපාදනං. උපාදනපච්චියා භවො. භවපච්චියා ජාතී.
ජාතීපච්චියා ජරා-මරණං, සොකපරිදෙව දුක්ඛදෙමනස්සුපායාසා
සමභවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකිඤ්ඤස්ස සමුදයො භොතී.
අයං චුළ්චති හික්ඛවෙ පටිච්චසමුප්පාදෙ.

අවිජ්ජායතෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඛබාරනිරොධො සඛබාරනිරොධා වික්ඛන්දනනිරොධො වික්ඛන්දනනිරොධා නාමරූපනිරොධො නාමරූපනිරොධා සලායතනනිරොධො සලායතනනිරොධා එසසනිරොධො එසසනිරොධා වෙදනානිරොධො වෙදනානිරොධා තණ්හා නිරොධො තණ්හානිරොධො උපාදනනිරොධො උපාදනනිරොධා භවනිරොධො භවනිරොධා ජාති නිරොධො ජාතිනිරොධො ජරා-මරණං, සොකපරිදෙව දුක්ඛදෙමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො භොතීති.

ඉදමවොච භගවා අත්තමනා තෙ භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දන්ති.

* * * *

01

අප සසරේ ගමන් කරන්නේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය අනුව යි. හැම ජීවිතයක් අස්සේ ම පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය වැඩ කරනවා. ඕක හෙව්වේ ලොව්තුරා සම්මා සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ යි. බුද්ධත්වය ලැබුවැ යි කියා දැන ගත්තෙන් ඔය දර්ශනය වැටුණාට පස්සෙ යි. ඔය දර්ශනයට සම්බන්ධ වෙන්න ඉස්සර වෙලා, ඒකත් එක්ක සම්බන්ධ වුණු අතීතයක් තිබුණා. ඒක ඉතා ම වැදගත් අතීතයක්. බෝධි මූලයේදී සම්පූර්ණයෙන් තේරුම් ගෙන ප්‍රයෝජනයට ගත්ත කරුණක් තමයි මේ පටිච්ච සමුප්පාදය කියන්නේ. ඒ ධර්මය අවබෝධ කිරීමට මත්තෙන්, ජීවිතය තුළ සංවිධානය වෙලා තිබිච්ච ධර්ම ක්‍රියා කරපු හැටි සහ එ වැනි ධර්මයක් ජීවිතෙන් ස්පර්ශ කිරීමට කොයි තරම් විශාල ශක්තියක් පුද්ගලයා තුළ තිබිය යුතු ද කියන බවත් තේරුම් ගැනීමට යි ඒ අතීතය දෙස ටිකක් හැරිලා බලන්ට ඕනෑ කරන්නේ.

අභිනිෂ්ක්‍රමණය කරපු දවසේ ඉඳලා උන් වහන්සේ අනුගමනය කළේ මේ කාරණයට තුඩු දුන් ක්‍රියා මාර්ගයක්. උන් වහන්සේ වනගත ජීවිතයට එක් වුණු දවසේ ඉඳලා, ඉන් පිටස්තර ව මොන ම උත්සාහයක් වත් දැරුවේ නෑ. තමන්ගේ පරීක්ෂණ පවත්වා ගෙන සැහෙන කාලයක් ඔය විදියට ඉදිරියට ආවා. ඒ කාලය තුළදී තමන්ගේ පරීක්ෂණ එකක් වත් පරාජය වුණේ නෑ. ලැබිය යුතු ප්‍රතිඵල ලැබුවා. ඒ ප්‍රතිඵල මත ඊළඟට තවත් පරීක්ෂණයක් කළා. ඒක සැහෙන ගාම්භීර පරීක්ෂණයක්. ඔය අතර වාරේ, අර පස්වග මහණනුත් ඔහේ පැත්තක හිටියා. ජීවිතය යි හිත යි - එහෙම නැතිනම් සිරුර යි හිත යි ක්‍රියා කරන හැටි, බලය

නිපදවන හැටි සහ බලය ක්‍රියාත්මක වෙන ආකාරය ගැන සොයන්නට එතුමාට ඕනෑ වුණා.

හය අවුරුදු දුෂ්කර ක්‍රියාව කියන්නේ ඕක යි. මේ කාලය තුළ සිත යි ගත යි වැඩ කරන හැටි ඉගෙන ගත්තා. අවසානයේදී, සිතේ බලය ගතේ ශක්තියට අනුව වැඩ කරන බව සහ ගතට දෙන පෝෂණය අනුව සිත ප්‍රබල වෙන බවත් උන් වහන්සේ තේරුම් ගත්තා. ජීවිතය පරදුවට තියලා මහා අමාරුවෙන් තමයි ඒ වැඩේ කළේ. ඔය ටික තේරුම් ගත්ට බැරි අය උන් වහන්සේ සය අවුරුද්දක් කැලේ දුෂ්කර ක්‍රියාවක් කළා ය කියා ප්‍රකාශ කරනවා. "දුෂ්කර" කියන්නේ දුක් වින්දා ය කියන එක නො වේ. සැහෙන අමාරු වැඩක් ය කියන එක යි. ඕකට ඒ අය ගැලපෙන්නේ නැති නොයෙකුත් මත දාගෙන. ඒ කාලය නිකම් ම අපතේ ගිය කාලයක් හැටියට යි අද බෞද්ධයන් හිතන්නේ. නෑ, ඒක එහෙම නො වෙයි. ඒ තමා ඉතා ම ප්‍රබල, ප්‍රයෝජනවත් ම කාලය. බුද්ධත්වය ලැබීමට තමන් වහන්සේ මේ පාලනය ගත්තේ කො තැන ඉඳල ද කියන කාරණය සහ ජීවිතේ පවතින්නේ මොන හේතු නිසා ද කියන කාරණයත් හොයන්නට යි ඒ හය අවුරුද්ද ගත කළේ. ඒක බොහො ම සාර්ථක පරීක්ෂණයක් වුණා.

ශරීරය හිතාගත්ට බැරි තරම් කෙටිටු වුණා. නමුත්, උන් වහන්සේගේ ශරීර ශක්තිය නිවන් දැකලා මිසක අභාවයට යන්නේ නෑ. ඒ විදියට නැති වෙන්නට බැරි තත්ත්වයකිනුයි උන් වහන්සේ ඉපදුණේ. ඒ උත්තමයන්ට කියන්නේ පශ්චිම භවික පුද්ගලයන් කියලා. ඒ ශක්තිය තිබෙන නිසා, රහත් වෙන කල් ජීවිතේට මොකුත් අනතුරක් වෙන්නේ නෑ. ඒක උන් වහන්සේ දන්නවා. ඒ කෙ සේ වෙතත්, "එක්කෝ මිය යනවා. නැතිනම්, කාරණය සාර්ථක කරගන්නවා" කියන ස්ථිර අදහස උඩ තමයි උන් වහන්සේ වැඩට බැස්සේ. ශරීරය කෙටිටු වුණු නිසා, අර විදියේ දුක් විඳපු ස්වරූපයක් තමයි බලන්නාට පෙනෙන්නේ. නමුත්, ඒ එක තැනකදී වත් උන්වහන්සේ දුක් විඳලා නැහැ. ඒක බුදු භාමුදුරුවෝ එක්තරා උදාන අවස්ථාවකදී ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. ආහාර නො ගෙන කෙළින් ඉන්ට බැරි ව සිටි අවස්ථාවේ ඉතා ම සුළු ප්‍රමාණයක ආහාර අරගෙන, ශරීරය කෙළින් තියාගෙන, සිහියෙන් යුක්ත ව,

සිත වැඩ කරන හැටි බලනවා. සිතියට මොකුත් වුණේ නෑ. ආහාරයක් නො දාපු නිසා, ඇඟ කෙළින් තියනට බැරි වුණා. ඒක නිසා වැටුණා. වැටුණු බවත් දන්නවා කීවා. වැටිලා කළේ ඒකම යි. රසායන ශක්තිය මදි වෙලා කෙළින් ඉනට බැරි වුණා. නමුත්, හිත වැඩ කළා. එ පමණ අමාරු වැඩක් ඒක.

ඔන්න ඔතනින් ගත්ත දැනීම මහා විශාල අධ්‍යාපනයක්. ඒ අධ්‍යාපනය ලබලා, ඊට පසුව දැනගන්නට ඕනෑ කරුණු ඔක්කොම දැනගත්තට පස්සේ, උන් වහන්සේ ආහාර ගන්න පටන් ගත්තා. දැන් වැඩේ කරනට පුළුවන්. සාත්තරේ දන්නවා. පදේ දන්නවා. දැන් නටනට විතර යි තියෙන්නේ. ඔය ඔක්කොම දැනගෙන තමයි ශරීරයට යම් කිසි පෝෂණ ශක්තියක් දීමට ආහාර අරගනිමින් උන් වහන්සේ සිදු වෙන දේ බැලුවේ. මොකුත් නො දන්න අර මෝඩ මනුස්සයෝ පස් දෙනා හිතුවා "ඔන්න මෙයා බුදු වෙලා ඉවර යි. මේ ඇත්තා එකක ඉඳලා හරියන්නේ නෑ. අපි යමු අපට පුළුවන් දෙයක් අපි කරගන්ට" කියලා. ඒ ඇත්තො යනට ගියා. ඉන්න කාලෙත් ඔවුන් සමග බෝසතාණන්ගේ කිසි සම්බන්ධයක් නෑ. ඒ ඇත්තොත් ඉන්නවා. උන් වහන්සේත් ඉන්නවා. දවසක් රාත්‍රියක උන් වහන්සේ හිත පහක් දුටුවේ මේ අතරවාරේ.

ඒ හිත පහෙන් පෙන්නුවේ මොකක් ද? අර කිව් උදාර ක්‍රියාව කිරීමට උන් වහන්සේගේ ඇතුළෙ ශක්ති දැන් සුදානම් ය කියන එකට ලකුණු යි. ඒ ලකුණු පහ පෙන්නුම් කළේ දර්ශනයක ස්වරූපයෙන්. ඉන් එකක් තමයි උන් වහන්සේගේ ශරීරයේ අසුචි තැවරිලා ය කියන එක. බඩේ තියෙන තෙළුම් මලක් අසුචි නො තැවරී උඩට ගමන් කරනවා. නාභියේ සිට ඊතණ ගහක් උඩට නගිනවා දැක්කා. පණුවෝ ඇඟේ හැම තැන ම එල්ලිලා ඉන්නවාත් දැක්කා. මේ හීනවල තේරුම් බෝසතාණන් වහන්සේ තේරුම් ගත්තා. "දැන් මගේ ජීවිතය ඇතුළෙ ලෝක ධර්ම සියල්ල පාලනය කිරීමේ ශක්තිය මෝරපු බවට ලකුණු තමයි මේ" කියා තේරුම් ගත්තා. සියල්ල අබ්බවා යන හැටි අර ඊතණ ගහෙන් පෙන්නුවා. වර්ග හතරක කුරුල්ලන් සතර දෙනෙක් තමන් වහන්සේ ළඟට ආවහම එක ම පාටක් ගන්නවා. ඒ කියන්නේ සතර වර්ගයේ කවුරුත් ආවත් ඒ හැමෝ ම එක ම හිකුසු පිරිසක් වෙන බව යි.

ඒවා කරනට පුළුවන් ශක්තිය තමන් තුළ සකස් වී ඇති බවයි මේ පෙන්නුවේ. ඒ සකස් වෙච්ච ශක්තිය දැන් පාවිච්චි කිරීමට අවස්ථාව හරි බව තේරුම් ගියා.

ඊළඟට උන් වහන්සේ පාන්දර දැහැටි වළඳලා, මුණ කට සෝදාගෙන නුග රුක යට වාඩි වුණා. ඉන්නෙ අර අදහස් උඩ යි. එතකොට තමයි සුජාතාව රන් තලියෙ කිරි පිඬු ගෙනාවෙ. ඒක වෙනම කතාන්දරයක්. ඒකේ තියෙනවා ඒ කිරි ගත්ත හැටි. ඒකත් වෙනම කතාවක්. ඒක ඒ තැනැත්තියගේ බාරයක් ඔප්පු කරපු වෙලාව. ඒ ආහාර තිබුණෙ රන් තලියක. උන් වහන්සේ ඒ රන් තලියෙ කිරි බත් වැළඳුවා. වැළඳුවේ ඒ ආහාරය මේ උදාර ක්‍රියාව සම්පූර්ණ වෙන්න ඒකෙ පෝෂණය ලැබෙන බවට සැකයක් නෑ කියා හිතාගෙන. ඒ කාරණය සම්පූර්ණ වෙන තුරු මේක තමයි ගන්න ආහාරය කියල හිතාගෙන. එච්චර යි. වෙන ගන්ට ආහාරයක් නෑ. ඒක දැඩි අදහසක්. ඒ කාරණයට යොමු වීමේ බලවත් කම යි ඒ පෙන්න්නේ. උන් වහන්සේ ඒක වැළඳුවා. සුජාතාව යන්ට ගියා.

රන් තලියෙන් උන් වහන්සේට වැඩක් නෑ. පාත්‍රය වෙනම තියෙනවා. ඒක උඩුගං බලා ඇරියා කියනවා. හෙමින් හෙමින් රන් තලිය පාත්‍රය බවට හැරිලා අන්තිමට බුද්ධත්වය ලබන වෙලාවේ පාත්‍රයක් තිබිලා නෑහැ. ඇයි ඒක ගඟේ පාංකර යෑව්වා කියනවා නේ? ඒ තරම් උදාර උත්තමයෙක් එහෙම මෝඩ වැඩ කරන්නේ නෑ. අපි නම් එහෙම කරාවි. ඒ රන් තලියෙන් උන් වහන්සේට වැඩක් නෑ. එකෙන් උන් වහන්සේ චිත්ත පරීක්ෂණයක් කළා. ඒක කළේ චිත්ත තරංගවලින් වස්තුවක් හසුරුවනට පුළුවන් ද කියලා බලන්ට යි. රන් තලිය ගඟේ තිබ්බා. එතකොට ඒක පහළට පාවෙලා යනවා. චිත්ත තරංග උපයෝගී කරගෙන ඒක ගඟේ උඩු අතට පාවෙන්න සැලැස්සුවා. රන් තලිය නො පෙනී යන කල් ම, චිත්ත තරංගවලින් ඒක උඩහට තල්ලු කළා.

එතකොට උන් වහන්සේ දන්නවා දැන් ඕනෑ එකකට ඔරොත්තු දෙන චිත්ත තත්ත්වයක් තමන් වහන්සේ තුළ තිබෙන බව. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය අවබෝධ කිරීමට පූර්ව සුදුසුකම් ලැබීමේ වැඩ ටික තමයි මේ කරගෙන යන්නේ. පරක්කු වෙන්න

අවශ්‍ය නෑ. චිත්ත ශක්තිය හොඳ යි. උන් වහන්සේ එ තැනින් වඩිනවා. ලොකු නුග ගස තිබුණත් සිත ඇදී යන්නේ ඇසතු ගහ දෙසට යි. ආකර්ෂණය ඒ පැත්තට යි. වාඩි වෙන්නේ ඒ ගස මුල යි කියලා උන් වහන්සේට අදහසක් තිබුණේ නෑ. මුලදී වාඩි වුණේ නුග ගසක් මුල. එතනින් නැගිටිටේ තලිය පා කිරීමට යි. ඉන් පස්සේ එතනින් යන්න ගියා. නුග ගසේ සෙවන වැඩි යි. විශාල පෙදෙසක ඒ සෙවන පැතිරෙනවා. නමුත්, ආකර්ෂණය අර පැත්තට යි.

අපි මේ කොයි එකත් කරන්නේ ආකර්ෂණය නොහොත් කාන්දම් ශක්තිය අනුව යි. කෙනෙකු දිහා බලන්නෙන් බලලා හිනහ වෙන්නෙන්, නැතිනම් පුපුරා හැළෙන්නෙන් ඒ ඒ වෙලාවට වැඩ කරන කාන්දම් ශක්තියේ ක්‍රියාකාරී ස්වරූපය අනුව යි. හිනාව යි රැවිල්ල යි දෙක අර කාන්දමේ වැඩ යි. ඒක එහෙම වැඩ කරන්නේ නැතිනම්, හිනා වෙන්ටත් බෑ. රවන්ටත් බෑ. රහතන් වහන්සේලාට ඒ දෙක ම බෑ. රහතන් වහන්සේ කෙනෙකු දැකලා, අපි හිනහ වෙලා ඇහුවොත් කොහේට ද වඩින්නේ කියලා, මෙහේට වඩිනවා යි කියලා කියාවි. නමුත්, හිනාවෙන්ට බෑ. හිනාවෙන කැල්ල උන් වහන්සේ ළඟ නෑ. අඩන කැල්ලත් නෑ. ඕකෙන් ජේතවා. "සක්කාය" කියන්නේ මොකක් ද කියලා. අර ධර්මවල බලපෑම අපි ණයට අරගෙන තියෙනවා. කතාවට පමණක් "අපි" යි කියලා කියන්ට අවසරය අරගෙන තියෙනවා.

බෝධීන් වහන්සේට අපි මේ තරම් ගරු කරන්නේ ඒ රසායනවල බලපෑම නිසයි. ඒකෙ තියෙන රසායන වෙන ගස්වල නෑ. එක එක කාලවලට ඕක වෙනස් වෙනවා. ඒක කොයි ගහේ ද කියා දන්නේ නෑ. ඒක යි ඔය බුදු වරුන්ට වෙන වෙන ගස් උපකාර වුණේ. ඒ ඒ කාලවලදී අවශ්‍ය රසායන පිහිටන්නේ නා, නුග ආදී වෙන වෙන ගස්වල යි. මොකද ? එක ම ශරීර ස්වරූප ඇති බුදු වරු දෙන්නෙක් නෑ. ධර්මාවබෝධය විතර යි වෙනසක් නැත්තේ. උස, මහත, ආයු ප්‍රමාණ වෙනස්. ඒ නිසා ඒ ඒ කාලයේ ඒ ඒ බුදු වරුන්ගේ හැටියට තමයි ඒ රසායන වැඩ කරන්නේ.

* * * *

02

ගෞතම බුදු භාමුදුරුවෝ බුද්ධත්වය ලැබුවේ ප්‍රඥාවෙන්. උන් වහන්සේ ප්‍රඥාධික බුදු වරයෙක්. ඒ නිසා, උන් වහන්සේට ආකර්මණය වෙන රසායන ශක්තිය තිබුණේ ඒ ඇසතු බෝධියේ. තේරුමක් නැති වන්දනාවක් නො වෙයි අපි කරන්නේ. බුදු වරයකුගේ ජීවිතයට ආකර්මණය වෙන්න පුළුවන් රසායන බලය ඒකේ තිබුණා. ඒක නිසා, බුදු භාමුදුරුවන්ට කරන සැලකිල්ලක් වශයෙන් ඒකට ගරු කරනවා.

උන් වහන්සේ බෝධිය ළඟට වැඩියා. චිත්ත ශක්තිය දෙස බලාගෙන යී වැඩියේ. නිසසංසල ව වටයක් හෙමින් ගමන් කළා. මේ පොළොවේ ආකර්මණය සිරුරත් එක්ක වැඩ කරන්නේ මොන විදියට ද කියලා බලමිනුයි වැඩියේ. රසායනික බලපෑම ගැන කොයි තරම් අවබෝධයක් උන් වහන්සේට තිබුණා ද? එ වැන්නක් දැන් ලෝකෙ කිසි කෙනෙකුට ඇති බවක් අහන්න වත් නෑ. හැබැයි, සමහර සෘෂි වරු හිටියා ඒ ඒ තැන්වල වැවෙන දේ බලලා පොළොවේ මෙන්න මෙතන අහවල් බලය තිබෙනවා ය කියා කියන්ට පුළුවන් අය. දැන් නම් ඉතින් පස් ලෙවකාලා තමයි කියන්නට ඕන. ඒත් හරියට කියන්න බෑ. උන් වහන්සේට තේරුණා එක්තරා තැනකට වැඩියහම සිත හොඳට ශාන්ත වෙන බව. එහෙම තුන් වරක් ම බැලුවා. ඒ තුන් වර ම, එහෙම වුණේ එක ම ස්ථානයකදී යි. එ තැන තමයි වාඩි වුණේ.

ඒ වාඩිවුණු ස්ථානයේ අංග අටකින් සමන්විත පර්යංකයක් බැඳගත්තා ය කියනවා. මේ ජීවිතය නැති වුණත් මම බුදු වෙලා

මිසක මෙතනින් නැගිටින්නේ නැතෙයි කියලා උන් වහන්සේ හිතුවලු. ඒක බලපෑමක් මිසක් උන් වහන්සේට එහෙම හිතන්ට අවශ්‍ය නැහැ. උන් වහන්සේ බුදු බව ගැන හිතනවා මිසක්, ජීවත් වීම ගැන හෝ මරණය ගැන හෝ හිතන්ට ඕනෑ නැහැ. පරීක්ෂණය ගැන විතර යි හිතන්නේ. පරීක්ෂණය ඉවර වෙන කල් ම වැඩේ කරන එක යි ඇත්තේ. උන් වහන්සේ දන්නවා එහෙම මැරෙන්නේ නෑ කියා. මැරෙනවා නම් හය අවුරුද්දේදී මැරෙනවා. ඒකෙන් අවුරුද්දක් දෙකක් යන කොට එහෙම නම් මැරිලා. මරණය ගැන කතාවක් නෑ. වැඩේ කෙරෙන කල් කෙරෙන්නට ඕනෑ. මම මේ වැඩේ කරනවා. එව්වර යි. අංග කොච්චර තිබුණත් ගණන් බලන කොට මේකේ ඒ ඔක්කොම තියෙනවා.

උන් වහන්සේ වාඩි වුණා. වාඩි වුණාට පස්සේ කෙලෙස් නිවලා, කෙලෙස් සෑහෙන ප්‍රමාණයට ඉවර වීමක් - යටපත් වීමක් - දුර්වල වීමක් සිද්ධ වෙලා තියෙනවා. කෙලෙස් අයින් කරන එක ලේසි නෑ. ඒක මහා කම්පනයක් දිල යි කෙරෙන්නේ. කාගේ වුණත් කෙලෙස් අයින් වෙන්නේ කම්පනයක් දිල යි. ප්‍රතිපත්තියට වැටුණම යම් යම් අයට රෝග හැදෙනවා. නොයෙක් විදියේ රෝග හැදෙනවා. ඒ අර සුළු කම්පන. එහෙම එහෙම තමයි ඒවා කම්පනය කරමින් යන්නේ. සමහරු ගෙවල් කුලියට අරගෙන කාල වකවානුව අවසන් වුණහම යන්ට කියන කොට යන්නේ නෑ. ඉන්ට බැරි බව දැනුණම බිත්ති කඩනවා. පොළුව භාරනවා. කෙසෙල් ගස් ගලවනවා. සමහරු හූනියමුත් කරල යි යන්නේ. ඒ වගේ කම්පන අපේ ජීවිත ඇතුළෙන් තියෙනවා. උන් වහන්සේ කෙලෙස් දර්ශනය අවසන් කරන්න ඉස්සර වෙලා කළේ කෙලෙස් පිළිබඳ ඉගෙන ගන්න එක යි. ජීවිතයට අනවශ්‍ය දේවල් අස් කරන්න යි වාඩි වුණේ. ඒ අදහස එක්ක දැනීම යොදලා, ක්‍රියාවට වැටිලා, පටිච්ච සමුප්පාදය මෙතෙහි කරන වෙලාවේ කෙලෙස් සියල්ල කම්පා වුණා. ඒවා දෙදෙරන කොට නා නා භයජනක සිද්ධි මතක් වෙන්නට යි පෙනෙන්නට යි පටන් ගත්තා.

උල්කාපාත වැටෙනවා වාගේ පෙනෙනවා. හෙණ පුපුරනවා වගේ ඇහෙනවා. පෙනෙනවා. සමහර වෙලාවට මොකුත් නො පෙනෙන තත්ත්වයකුත් එනවා. ලෝකේ සියල්ල විකෘති වෙන්නට පටන් ගත්තා. ලෝකෙට ඔරොත්තු නො දෙන අමුතු දේකට ඉඩ

දෙන්නට වෙලා. ලෝකෙ තියෙන්නේ ඔක්කොම කාමය එක්ක මිශ්‍ර වෙච්ච වස්තු. කාන්දමක් එක්ක තියෙන වස්තු. දැන් මේ කාන්දම් නැති වස්තුවක් හැදෙන්නට හදනවා. ඉතින් ලෝකය කියා කතාකරන මේ විශ්වය ඇතුළේ මේ වස්තුව හැදෙන කොට තෙරපුමක් ඇති වෙනවා. ඒ තෙරපෙන්නේ ස්වාභාවික ශක්ති. මේ තනි තැනැත්තා, මේ පරීක්ෂණය කරන්නට හදන වෙලාවේ සෑහෙන විත්ත ධෛර්යයකින් ඉන්න ඕන. ඒ ධෛර්යය කවද ද ලැබුණේ? ඒකට තමයි පාරමී පිරුවා ය කියන්නේ.

මේ වෙලාවේ මාර දිව්‍ය පුත්‍රයා ඇවිල්ලා එයාගේ දස මාර සේනාව දාලා එතන "රෙජිමන්ට්" එකක් දැවා වගේ ගහන්ට පටන් ගත්තා ලු. එයා කෑගහල කිව්ව ලු ඔය වජ්‍රාසනය ඔහේට අයිති නෑ කියලා. උන් වහන්සේ පර්යංකය බැඳගෙන වාඩි වුණාට පස්සේ පොළොව පළාගෙන වජ්‍රාසනය මතු වුණා ලු. මැණික්වලින් නිර්මිත වෙච්ච පුටුවක් වගේ එකක් ඇවිත් අඩි ගණනක් උසට පැන නැග්ගා ලු. ඔය කියන උසේ හැටියට, ඒකේ වාඩි වෙන්නට ගියා නම්, බෝධිත් වහන්සේගේ අතු වල ඔළුව ගෑවෙනවා. ඔය ඔක්කොම අපේ අලංකාර සාහිත්‍යයට වැටිච්ච මෝඩ කතා ය කියල කිව්වට කමක් නෑ. "වජ්‍ර" කියන්නේ බිඳින්නට බෑ කියන එක යි. කඩීනානිශංසවලටත් ඔය වජ්‍ර කතාව කියනවා. බිඳින්නට, පුපුරවන්නට බෑ. ඕකට වජ්‍රාසනය කිව්වේ වැඩේ කෙරෙන කල් ගලවන්නේ නෑ කියන එක යි. අපි බිඳින වජ්‍රාසනය මදුරුවෙක් විද්දොත් 'ඩොග්' ගාලා කෑඩෙනවා. මේක එහෙම නෙවෙයි. අර ශක්ති හැත්තෑ නවය අතැරියෙ නෑ. එතන යි වටිනාකම. මාරයා කෑගැහුව ලු ඒක උන් වහන්සේට අයිති බවට සාක්ෂි නෑ කියලා. එතකොට අර අම්මණ්ඩි - පොළොව මගී කාන්තාව - එයාට දුක හිතීලා, පුන් කලස් දෙකක් අරගෙන බෝසතාණන් දුක් ගැණවිල්ලේ ඉන්න තැනට ආව ලු.

එහෙම ඇවිල්ලා, පුන් කලස් දෙක අතේ තියාගෙන කිව්වලු වජ්‍රාසනය අයිති සිදුහත් කුමරුට මිසක් මාරයාට අයිති නෑ කියලා. ඒ වෙලාවේ බුදු වෙන්න හිටියේ මම නම්, මම යනවා නැගිටල යන්න. ඒ මොක ද? එයාගෙන් සාක්ෂි අහගෙන ඒක අරගෙන මොකට ද? ඒක ණයගැති බුදු බවක්. ඕවා යුග ගණනක ඉඳලා කියාගෙන ආපු වචන ටිකක්. ඔය වැඩේට උන් වහන්සේට කාගෙන්

වත් සාක්ෂි ඕනෑ වුණේ නෑ. එහෙම මාරයා කියල යකෙක් ආවෙත් නෑ. භූත දොස් තිබුණා. භූත ඇත්තො කම්පනය වුණා. ඒක ඇත්ත. උන් වහන්සේ ඒවා ගණන් ගත්තේ නෑ. ඒවා උන් වහන්සේට ප්‍රශ්න නො වෙයි. අවුරුදු ගණනක් කැලේ හිටපු කෙනාට ඕවා ප්‍රශ්න නො වෙයි. අර කම්පන තිබුණා. දර්ශන ජේතවා. උන් වහන්සේ ඒ වෙලාවේ දාන පාරමිතාව සිහිපත් කළා. ඒක යි මූලික උදව්වට හිටියේ. "අනේ ! මම හිඟන්නන්ට දන් දුන්නා. වෙස්සන්තර ආත්මෙ අට වාරයක් පොළව කම්පා කරලා දන් දීල තියෙනවා. අනේ ! මට ඒකෙන් පිහිටක් නැද්ද?" කියලා දුක් ගැණවිල්ලක් ඉදිරිපත් කළා නො වෙ යි. උන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවලදී කිසිවක් ම බලාපොරොත්තු වුණේ නෑ. කෝක එක්ක වත් බැඳුණේ නෑ. බැඳීව ව නැති පුරුද්ද උන් වහන්සේට ඒ අවස්ථාවේ උදව් වුණා. පරිසරය ඔක්කොම කම්පනය වෙලා. ඕන එකක් මම පිළිගන්නවා. මම මගේ වැඩේ විතරක් කරනවා. ජීවිතේ රකින ආශාව අත් ඇරපු ශක්තිය මෙතන ඉස්සරහට ආවා. ඕකට යි දාන පාරමිතාව මතක් කළා කිව්වේ.

සමහරු ඉන්නවා. "මම අහවල් දවසේ සාංඝික දානයක් දුන්නා. අහවල් දවසේ හිඟන්නන්ට දානයක් දුන්නා. අසවල් පින්කම් මම කළා." කියලා මැරෙන්න එන වෙලාවට සිහි කරගන්න බැරුව දුක් වෙනවා. ඒවා හිතලා කිසි වැඩක් නෑ. ඒ හැම එකක් ගානේ ම තමන් පුරුදු වුණේ අත්හැරීම නම්, එයාට ජීවිතෙන් අත්හරින්නට පුළුවන්. මොකද බැරි? කාගෙ ද ජීවිතේ? මගේ නම් මොක ද මට අතහරින්නට බැරි? දැන් යන්ට ද මේ හදන්නේ? ඉතින් ගියාවෝ! දාන පාරමිතාව අනෙත්ට ගත්තේ ඒක යි. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා ඔක්කොම ඒකට උදව් දෙනවා. ණය දුන්නම අරයට මෙච්චර දුන්නා. අරයගෙන් ණය මෙච්චර එන්න තියෙනවා, ආදී වශයෙන් දීපු ඒවා මෙච්චර එන්න තියෙනවා ය කියා ගණන් බලන අන්දමේ ලාච්චෝරු වැඩක් නෙවෙයි මේක. "මම ඕවා දුන්නේ මට ඕන නැති නිසයි. දැනුත් ඕන නැහැ. මොකුත් එපා!" කියල කියන්න පුළුවන් නම් මේක කරනවා. නැත්නම් නැති හැටියට නිකා ඉන්නවා. එදා බෝධි සන්ධ්‍යන් වහන්සේ බෝ මූල ඉදගෙන හිතුවේ, මට වෙන්න තියෙන කොයි එක වුණත් මගේ වැඩේ කරනවා කියල යි.

මාරයා පරාද වෙලා ගිහින් පොළොවේ ඉරි ඇඳ ඇඳ හිටියදු. ඉතින් බිම ඉරි ඇඳ - ඇඳ හිටියා නම් එයා ඉන්න ඇත්තේ මහ

පොළොවෙ නෙව ? එහෙම නැත්නම් දිව්‍ය ලෝකේ පස් ඇති. පස් නැතිව බිම ඉරි අදින්නට බැහැ නේ? ඒක දැකල තමයි මාරයගේ දූ වරු කලබල වෙලා තියෙන්නෙ. හොඳයි ඒක එහෙම ගියාවේ! මේ ඔක්කොම හැන්දෑ ජාමෙ වෙච්ච දේවල්. මේ ඔක්කොම සිද්ධ වෙද්දී උන් වහන්සේ කළේ මොකක් ද? තමන්ගේ කාර්යය කර ගැනීමට තමන් තුළ වූ සුදුසුකම් මතක් කර ගැනීම යි.

අපේ ජීවිතවලට ඕක ආරෝපණය කරලා බැලුවොත් හැම වෙලේ ම ඔය වගේ තැනකදී ඒකට ඉදිරිපත් වෙන්නට අපේ ඇති සුදුසුකම බලන්නට ඕන. මොකක් ද සුදුසුකම? කිසිවක් කිසිවකින් බලාපොරොත්තු නො වීම යි. ඒ අවස්ථාවට පැමිණෙන දේ බොහොම සන්තෝෂයෙන් පිළිගන්නවා. ඔහොම නෙවේ මෙහෙම යි, අරෙහෙම යි ඕන කියන එකක් මගේ ළඟ නෑ. ඒ වෙලාවට මොකක් ද වෙන්නේ, ඒක පිළිගන්නවා. ඒක පිළිගන්න පුළුවන් වෙන්නේ තමන් ළඟ අමුතු බලාපොරොත්තුවක් නැති නම් විතර යි. ඔය තැනට බෞද්ධයාගේ ඥානවන්ත හිත සකස් විය යුතු යි කියලා අර උත්තරීතර ශ්‍රේෂ්ඨ ඥානවන්තයා ලෝකෙට පෙන්නුවා. එන දේ බාරගන්නට බැරි නම් කොයි ම එකක් වත් කරන්නට බෑ. මොකක් හරි කරන්න යන කොට "ඔන්න" ගැවොත් ඇතට දුටලා ඉවර යි. ඔය විදියේ දුර්වලකම් මේ මාර්ගයෙන් ප්‍රබලත්වයට හරවන්නට ඕනෑ බව උන් වහන්සේ පෙන්නුවා. ආදර්ශයෙන් පෙන්නුවා.

ඊට පස්සේ හැන්දෑ ජාමේ මේ ඔක්කොම සන්සුන්. සන්සුන් කියන්නේ වහින්න ආපු වැස්ස තුරල් වුණා. උන් වහන්සේගේ දාර්ශනික ක්‍රියා මාර්ගය ඒ විදියට ම කෙරීගෙන යනවා. ඔය සන්සුන් බව ඇති වුණේ කොයි වෙලාවෙ ද? නික්ලේගී භාවයට හැරෙන තමන් වහන්සේගේ ශක්තියත් එකක විශ්වයේ ශක්තිය එකඟ වුණා. එකඟ වුණා කියන්නේ ඒක පැටලි - පැටලි ඉඳල මේකට පරාජය වෙලා ඒක ඇත් වුණා. බුද්ධත්වය ලැබුණට පස්සේ රියන් දහ අටක බුදු බඳක් ඇති වුණා ය කියන්නේ උඩ - යට - සරස කියන හැම පැත්තෙන් ම රියන් දහ අටක ප්‍රදේශයක් උන් වහන්සේගේ නික්ලේගී භාවයට අයිති වුණා. දහ අට රියනක කක්‍ෂයක් මේක. ඒ වෙන ම ලෝක ස්වරූපයක් එ තැන තියෙන්නෙ.

නික්ලේශී ස්වරූපයක් තමයි එතන තියෙන්නේ. ක්ලේශී ස්වරූප දෙකේ සන්ධිස්ථානය තමයි අර කක්‍ෂය. ගල් ආවා. ඊතල ආවා. ලෝකේ අර ක්ලේශ ශක්තිය තියෙන පුද්ගලයා ඊතල එවන කොට ඒක බොහෝම වේගයෙන් එනවා. ඊතලයක වේගය බොහෝ ම සැර යි. ඒක මේ කක්‍ෂය ගාවට එනකොට ඒකෙ සැර බාල වෙනවා. සමහර ඒවා ඇවිල්ලා වැටෙනවා. සමහර එවා කක්‍ෂය ළඟට වැටෙනවා. එක ගලක් විතරක් ආවා. ඒකත් උන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පතුළ උඩට වැටුණා. නමුත්, තුවාල වුණේ නැහැ. ඕක ආරංචි වෙච්ච ජීවකයා ඇතුළු අය මොනව ද වුණේ කියල බලලා බේත් බදින්නට හැදුවා. ඕන එකක් කරගනිල්ලා කියලා ඒකට ඉඩ දුන්නා. ඒ අය දැගලුවා. ඉතින් උන් වහන්සේට අයිති කකුළකුත් නෑ. බේත් බදින්න තුවාලයකුත් නෑ. ඒ ශරීරයේ සිදු වෙන දේ වෙනස් කරන්නට මෙයාලට බෑ. එහෙම නම්, අර තුනටියේ අමාරුවට බේත් ගන්නට තිබුණා නේ මහල්වරාවෙන් හරි පෝරෙන් හරි?

ලෝකීය වස්තු නික්ලේශී වස්තුවක් එක්ක වැඩ කරන්නෙ නෑ. ඒක යි වුණේ. චුන්ද කර්මාර පුත්‍රයාත් හොඳ වෙදෙක්. ඒ මනුස්සයා අර දානෙ හදල පිළිගැන්නුවෙ උන් වහන්සේගෙ අසනීපෙ වැඩි වෙන්න දෙන්න හොඳ නෑ කියල හිතාගෙන යි. උන් වහන්සේ ඒකත් පිළිගත්තා. ඒ පිළිගත්තේ ඒ ඇත්තන්ට පින් සිද්ධ වෙන්න ඕන නිසා. වෙන එහෙකට නෙවෙයි. උන් වහන්සේ දන්නවා. "මේවැයින් මට ඇති වැඩක් නෑ. මේ ඇත්තො මේ දැගලන්නෙ මගේ ඇගේ ඇතිල්ලිලා මොනවා හරි පිනක් කරගන්ට යි. ඉතින් ඒක කරගත්තාවේ." කියලා ආජීවක ළඟට ගියෙන් සුම්මත ආදීන් ළඟට ගියෙන් ඒ නිසයි. මිනිස්සුන්ව පොඩ්ඩක් හප්පලා - හැප්පෙන්ට ඉඩ දීලා - ඔවුන්ට හරි මගක් පෙන්වනවා. මේක බුදු වෙන්නට කලින් තිබුණු එක්තරා උපක්‍රමයක්. ඒක යි මේ කළේ.

ඊළඟට බුදු භාමුදුරුවෝ බලනවා මොකද වෙලා තියෙන්නේ කියලා. දැන් ඔක්කොම නිසංසල යි. හැපෙන්ට බැරි නිසා ඒවා අයිත් වුණා. තුන් ලෝකෙ ම යට කලා ය කිව්වේ ඕකට යි. තුන් ලෝකෙ ම තිබිච්ච රාග, ද්වේෂ, ලෝභ ආදී ක්ලේශ බලය නික්ලේශී, විරාගී සිතක බලයට යට වුණා. ඒ සියල්ල පසුබෑවා. එතකොට, දහ අට රියනකට මේ නික්ලේශී සිතක ශක්තිය ඔච්චරට බලපෑවා.

අපි නික්ලේශී සිත හදනවා ය කිය - කියා කරන්නේ කෙලෙස් සිතට පෝර දමන එක යි. එහෙම කරලා නික්ලේශී සිතක් හදන්ට බෑ. නික්ලේශී කියන්නේ අත්හැරපු එක. අත්හැරීම පදනම් කරගෙන හැදෙන සිත නික්ලේශී සිත යි. ඒක යි ඒකේ ලක්ෂණය. යමක් කරන්නේ මොකක් හරි අල්ලගෙන නම් එතන කෙලෙස් තියෙනවා. දැවිල්ල නැත් නම් විතර යි කෙලෙස් නැත්තෙ. අපි කරන හැම වැඩකට ම සතිය යොදන්ට කීවේ වෙන මොකකට වත් නො වෙයි, අල්ලලා ද නැද්ද කියලා බලන්ට විතර යි. අල්ලලා නැත්නම් බලාපොරොත්තුවක් නෑ. අල්ලලා තියෙනවා නම් කොහෙන් හරි බලාපොරොත්තුවක් තියෙනවා. ඕක යි නික්ලේශී සිතක ලක්ෂණය. අන්න ඒ නික්ලේශී සිතට අයත් පරිසරය ලෝකයෙහි උන් වහන්සේ හැදුවේ ඕහොම යි.

සත්‍ය ජීවිතය සකස් වුණේ කොහොම ද? සත්‍ය කියන්නේ ඇලීමක්. ඇලීමේ පැවැත්ම නො නැවතී සිදු වෙන්ට මුල් වුණේ කුමක් ද? ඇලුණේ කොහොම ද කියා බලන කොට තමයි උන් වහන්සේට සිතේ ක්‍රියාකාරිත්වය පෙනුණේ. ඉස්සර තමන් වහන්සේගේ සිත වැඩ කරපු හැටිත්, ඒකේ තිබිවිට දේවලුත්, දැන් හිත වැඩ කරන හැටිත්, ඒකේ දැන් තියෙන තත්ත්වයත් පෙනෙන්නට පටන් ගත්තා. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සළායතනං, සළායතන පච්චයා එස්සෝ, එස්ස පච්චයා වේදනා, වේදනා පච්චයා තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදානං, උපාදාන පච්චයා භවො, භව පච්චයා ජාති, ජාති පච්චයා ජරා - මරණ- සෝක - පරිදේව- දුක්ඛ, දෝමනස්ස - උපායාස කියන ඔය ගොනුව හැදිලා නො නැවතී යනවා. කවදා වෙන කල් ද? අවිද්‍යාව නැති කරන තුරු.

අවිද්‍යාව නැති කළ හැටියේ සංඛාර නැති වෙනවා. සංඛාර නැති වෙච්ච හැටියේ විඤ්ඤාණ නැති වෙනවා. විඤ්ඤාණ නැති වුණාම නාමරූප නෑ. නාමරූප නැති වුණහම සළායතන නෑ. සළායතන නැති තැන ස්පර්ශය තැන කියලා නැති පැත්තත් උන් වහන්සේට දිගට ම වැටහුණා. එතන එතකොට තියෙන්නේ හැදිවිට හැටි, කැඩිවිට හැටි, කැඩිවිටහම හැටි කියන මේ තුන යි. ඕන්න

ඕක තමයි උන් වහන්සේ පෙර යම, මැදි යම, අලුයම කියන යාම තුනේ පටිච්ච සමුප්පාදය අනුලෝම - ප්‍රතිලෝම වශයෙන් දැක්කා කියන්නේ. අනුලෝම කිව්වේ හැදෙන හැටි යි. ප්‍රතිලෝම කිව්වේ කැඩෙන හැටි යි. දැන් හැදෙන්න දෙයක් නෑ. කැඩෙන්න දේකුත් නෑ. දැන් ඒවා වෙලා ඉවර යි. තමන් ළඟ තියෙන ධර්ම පාවිච්චි කරල යි මේ උදාර ක්‍රියාව කරන්නේ.

* * * *

03

"පටිච්ච" කියන්නේ ප්‍රත්‍ය කරගෙන කියන එක යි. යමක් සිද්ධ වීමට උපකාර වෙන්නේ යමක් ද ඒකට කියනවා ප්‍රත්‍යය කියලා. ඒ උපකාර වෙන ක්‍රමය සහ ආකාරයත් වැදගත් වෙනවා. ප්‍රත්‍යය නමින් හැඳින්වුණු උපකාරය ලබමින් ඇති වෙන ප්‍රතිඵලයක් වේ නම්, ඒකෙන් අර කී උපකාර වෙන දේට අනුකූල වීමක් ඇති වෙනවා ය කියන එක යි සමුප්පාද කියන්නේ.

සෑම අවස්ථාවක ම, ඒ ලැබෙන උපකාරයට අනුව එකී ස්වරූපය ම ගන්නා සකස් වීමක් ඇති වෙනවා. ලොව්තුරා බුදු පියාණන් වහන්සේ සත්‍වයා පිළිබඳ ව සොයපු සෙවිල්ලේ සාරාංශය ගැන යි මේ කතා කරන්නේ. උන් වහන්සේගේ දර්ශනය තුළින් යම් තරමක් උන් වහන්සේ කරුණු අවබෝධ කලා ද සත්‍වයා පිළිබඳ ව, ඒ කරුණු සියල්ල එකතු කරලා ගන්න හැටි තමයි පටිච්ච සමුප්පාදය කියන්නේ. සත්‍වයා කියන්නේ ලෝකේ ජීවත් වෙන ස්වයංක්‍රීය වස්තුවක්. සෑම ජීවී වස්තුවක ම නැත්තේ විඤ්ඤාණ ශක්තිය යි. දැනෙන ගතිය නෑ එතකොට සත්‍වයා ය කියන වස්තුවට දැනෙන ගතියක් එතකොට, ඒක පංච චෝකාර වස්තුවක් හැටියට වෙන් වෙනවා. පංච චෝකාර කියන්නේ කොටස් පහකින් සමන්විත යි කියන එක යි. ඒ වස්තුව පැවැත්ම ගෙනියන්නේ අංග පහකින් යුතුව යි. ඒකට ම තමයි පංච ස්කන්ධ කියලා කියන්නේ.

ඊළඟට අපි එන්නේ අවිජ්ජා කියන වචනයට. බුදු පියාණන් මේ වචනයට දුන් විග්‍රහය තමයි "දුක්ඛේ ඤාණං, දුක්ඛි සමුදයේ ඤාණං, දුක්ඛි නිරෝධේ ඤාණං, දුක්ඛි නිරෝධගාමිනී පටිපදාය

ඤාණං" කියන එකේ නැති පැත්ත. ඒ කිව්වේ දුක්ඛය ගැන නො දැනීම, ඒ දුක්ඛයට හේතුව නො දැනීම, දුක්ඛයෙන් මිඳෙන්ට පුළුවන් බව නො දැනීම, ඒ මිඳෙන ආකාරය නො දැනීම. මේක මහා විශාල ධර්ම විස්තරයක සම්පිණ්ඩනයක්. ඒක විස්තර වශයෙන් දැනගත්ත අපි සමර්ථ වෙන්න ඕන.

එතකොට මේ අවිද්‍යාව කියන පදේට දීල තියෙන විග්‍රහය දෙස බැලීමේදී දුකත් දුකට හේතුවත් දුක නැති කිරීමත් නැති කරන හැටිත් නො දන්නේ කවුද? ඔය කා ගැන ද ඔය කතා කරන්නේ? එයා ගැන යි අපි ඉස්සර වෙලා කරුණු දැන ගන්න ඕන. කතා කරන දේ ගැන කිව්වහම දැන් අපි "මම" ආදී වශයෙන් වෙන් වෙච්ච පුද්ගල අයිතියක් ගැන කතා කරනවා. මොකක් ද මේ පුද්ගල අයිතිය? පංචස්කන්ධ ක්‍රියාකාරිත්වයෙන් පවත්වන්නා වූ ශක්තියක අයිතිය ගැන කථා කිරීම යි. "මම" කියල කථා කරන්නේ ඒ අයිතිය ගැන යි. එයාගෙන් ඇහුවොත් "තමුසේ ඔය 'මම' කියල කතා කරන්නේ කාට ද?" කියලා, එයා කියයි "මට" යි කියලා. එයා ඒ කතා කරන්නේ දැනුමක් ඇතුව නො වෙයි. සම්පූර්ණ නො දැනීමක් උඩ කරන කතාවක් ඒක. ඇයි ඒ? "මම" කියන්නේ මට" යි කියන එක හැර, වෙන දෙන්න උත්තරයක් එයා දන්නෙ නෑ. නමුත්, සිහි නැති වුණාම එයාට බැහැ අර "මම" කියන කතාව වත් කරගන්ට.

ඒ මොකද? ඒ ඒ අවස්ථාවේ අර මුලින් සියලු ක්‍රියා කිරීමට තිබුණා වූ ක්‍රියා රිද්මයේ වෙනසක් වෙලා. කතා කරන්ට - ක්‍රියා කරන්ට ඔක්කොම එයාට බැරි වෙලා. කවුද මෙයාට මේ සිහි නැති කළේ? ඒකට දෙන්ට පිළිතුරක් මෙයාට නෑ. වෙන කෙනකුට කියන්ටත් බෑ එයාගෙ ඕනකමට සිහි නැති වුණෑ යි කියලා. එයාගෙ ඕන කමට සිහි නැති වෙලා නැහැ. එයා කැමති නෑ එහෙම ඉන්න. සිහි නැති වෙච්ච හැටි එයා දන්නෙත් නෑ. තමාගෙ ප්‍රකාශය තුළ ම තියෙනවා නො දන්නා කම. මොකක් නො දන්නා කම ද? අර කී හතර ගැන නො දන්නා කම. වෙනස් වෙච්ච හැටි මොකවත් එයා දන්නෙ නෑ. ඒකට කියනවා "දුකේ අඤාණං" කියලා. ඒ තත්ත්වයට එයා පත් කරන්න හේතු වුණේ මොකක් ද කියලා දන්නෙ නෑ. ඒක "දුකේ සමුදයේ අඤාණං". ඒ වගේ ම, මේ

විදියේ එක එක අවස්ථාවට එක එක විදියට පෙරළෙන - කිසි ම ස්ථිර පදනමක නො පිහිටන වස්තුවක මේ වෙනස් වීම නවත්වන්නට පුළුවන් ද කියන එකත් එයා දන්නෙ නෑ. ඒක "දුක්ඛ නිරෝධේ අක්කැඤ්ඤාණං" කියල කියනවා. එතකොට, මේ වෙනස් වෙන ගතිය නවත්වලා වෙනස් නො වෙන තත්ත්වයකට පත් කරන්න කළ යුත්තේ කුමක් ද කියාත් එයා දන්නේ නෑ. ඒකට කියන්නේ "දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාය අක්කැඤ්ඤාණං" කියල.

කවුද මේ "එයා" කීවේ? මේ ලෝක ධාතු වේ ඉන්න සෑම සතෙක් ම ඕකට අහු වෙනවා. අන්තිම පුංචි සතාගෙ ඉඳලා ලොකු ම සතා දක්වා වූ හැම සතා ම පවතින්නේ අවිද්‍යාව කියන ධර්මය මත යි. අවිද්‍යාව නැති වුණොත් මොක ද වෙන්නේ? අවිද්‍යාව නැති නම් එයාට මේ ලෝකය තුළ පැවැත්මක් නැහැ. ඇයි හේතුව? එයා දන්නවා එයාගෙ ජීවිතේ සියලු දුක සංවිධානය වූ ආකාරය වැටහීම යි විද්‍යාව නමින් හැඳින්වෙන්නේ කියන එක.

අපේ මේ ජීවිතේ පවත්වමින් අපි කරන්නේ මොකක් ද? වෙනස් වීමෙන් ඇතිවෙන ප්‍රතිඵලවලට මුහුණ දී දී ඉන්නවා. කෙරෙන හේතු එක්කාසු වුණාම, තමන්ට එපා වුණත් ඒක කෙරිල ඇති. අන්න එහෙම තත්ත්වයක් ජීවිතයක තිබෙන කොට, යම් කෙනෙක් හිතුවොත් මම මෙහෙම කරන්න ඕනෙයි කියලා, ඒක සිතුවිල්ලක් මිස, ඇත්ත වශයෙන් ම එයාට කරන්ට පුළුවන් දෙයක් නො වෙයි. ඔන්න ඔතන තියෙන්නේ අවිද්‍යාව යි. අවිද්‍යාව කිව්වේ එතන කෙරෙන්නට බැරි දෙයක් - සිදු නො වෙන දෙයක් කරන්ට යාම යි. දුකට වැටෙන හේතුවක් වුණා. ඒක යි අවිද්‍යාව යි කීවේ.

* * * *

04

ඊළඟට තවත් පැත්තක් අපේ ජීවිතේ තියෙන බව මේකෙන් පෙන්වනවා. අපි පින් දහම් කරන්නට ඕන, සුගතිගාමී වෙන්නට ඕන, ආදී වශයෙන් අපි හිතන පැත්තක් තියෙනවා. මෙලොව වශයෙන් අපි එහෙම ගත්තොත්, හොඳට හැදිලා, ශිෂ්ට සම්පන්න ව ජීවිත ගත කරලා, ඔය සාමාන්‍ය ලෝක වාරිතුවලට අනුව විවාහයක් වෙලා දරුමල්ලන් ඇති දැඩි කරගෙන හොඳින් ඉන්නට ඕනෑ ය කියන හැගීමක් ඇතුළු තමයි ලෝකෙ කවුරුත් ඔය පිළිවෙලට පත් වුණේ. මොකක් ද මේකෙ තියෙන්නෙ කීවොත් හොඳට ම ජේතවා දුකක් බව. එයා ඒ ඊංගුවේ කොහොට ද? එයා ළඟ තිබුණු දහයේ දුක සියේ දුකකට පෙරළා ගත්ත එක විතර යි. එයා මැරෙන අවස්ථාවේදීත් යම්කිසි නො සන්සුන් ස්වරූපයක් එයාගෙ හිතේ පවතිනවා ඇති. නො දන්නා කමට යි ලෝකෙට මේවා දාන්නෙ. පින්දහම් කරලා සුගතිගාමී වෙන්නට අපි හිතනවා. එහෙම හිතන්නේ මීට වඩා දුක් අඩු තැනකට යන්න යි. දුක් අඩු තැනකට ගියාම දුක් නැති වෙනවා ද? නෑ ! අඩු වුණා විතර යි. වෙනස් වීමේ ශක්තිය ඒ ජීවිතය ඇතුළේ තියෙනවා. ඒක නිසා, ඒ අයිතිවාසිකම ලබන්නට නම් අපි හිතන්නට ඕන දැනට තිබෙන දුක් විඳගන්නට බැරි මොකද කියා. ඒක සාධාරණ සිතුවිල්ලක්.

නමුත්, ඔය සිතිවිල්ල අවිද්‍යාවෙන් තොර එකක් නො වෙයි. ඇයි ඒ? එතන පූර්ණ සුවයක් නෑ. ඒක තාවකාලික අයිතියක්. තාවකාලික සුවයක්. සමහරු හිතනවා ලොව්තුරා බුදු වෙලා - පසේ බුදු වෙලා නිවන් දකින්නට. ඒ මොකක් ද ඒ අය හිතන්නේ ? ඒ අර උත්තරීතර තත්ත්වයක් ගන්නට යි ඕනෑ කම තියෙන්නේ - විශේෂත්වයක් ලබන්නට යි. අර අයිතිවාසිකම් ලැබෙන තුරු තව සිංගක් එයාගේ ජීවිතේ ඒ පැත්තට හරවන්නට උත්සාහ දරන්නට ඕන.

එතකොට දැන් ඔහුන් ප්‍රශ්නයක් මතු වෙතවා. බුදුවරු ලොව පහළ වුණේ ඔය විදියට හිතලා නො වේ ද කියලා. එහෙම නම්, එතැන තියෙනවා පුළුවන් කම සහ ඕනෑ කම. ලොව්තුරා බුදු වෙත ශක්තිය ඇති ව උපන් උත්තමයා එහෙම හිතුවේ නැති වුණත්, ලොව්තුරා බුදු වෙල යි නිවන් අවබෝධ කරන්නේ. ඒ මොකද කිවොත් ඒ ශක්තිය එක්ක යි ඒ උත්තමයා උපදින්නේ. පසේ බුද්ධත්වයත්, රහත් බෝධියත් ඒ විදිය යි. එතකොට අවිද්‍යාත්මක ලෙස මිනිසාගේ සිතුවිලි සංවිධානය වෙතවා ය කියන්නේ අනාගතය අතීතය මතින් යනවා. අනාගතයක් ගැන අපි හිතනවා. ඒක අපට පේන්නේ නෑ. දැන් මා විදින දුකෙන් නිදහස් වෙන්නට නම් ඒ විදියට දැන් වැඩ කරන්නට ඕන. එහෙම වුණොට ඒක කෙරෙන්නේ නෑ. ඒකේ ක්‍රමය දැනගන්නට ඕන. සංවිධානය කිරීමට වුවමනා හේතු තේරුම් ගන්නට ඕන. ඒ වගේ ම, ඒ හේතූන් එක්ක තමන්ගේ සිතුවිලි සහ පැවතුම් සංයෝග කරන්න උනන්දු වෙන්නට ඕන. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියලා බුදු භාමුදුරුවෝ යමක් දේසනා කළා නම්, යම්කිසි බැඳීමකින් අනාගතය පවත්වන්නට පුළුවන් විදියට යම් සකස් වීමක් ඇති වෙතවා නම්, ඒක අවිද්‍යාවේ ප්‍රතිඵලයක්.

අවිද්‍යාවෙන් සකස් වෙන්නේ සංඛාර යි. සංඛාර කියන්නේ මොකක් ද? මේ දුකට ස්වරූපය අඩංගු වෙලා ක්‍රියා කරන මේ ජීවිතයාගේ පැවැත්ම තවත් ඉදිරියට ගෙන යා හැකි ආකාරයෙන් ඇති වෙන සකස් වීම යි සංඛාර කියන්නේ. ඔය කියන සංඛාර තමන්ගේ හිතේ ඇති වෙන කොට, මොකක් හරි බැඳීමකින් යුක්ත ව තමන් ළඟ අවිද්‍යාව තිබෙන බවට ලකුණක් හැටියට යි සලකන්නට ඕන. සංඛාර හැදෙන්නේ අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙල යි. යම්කිසි කෙනකුට ඒ තත්ත්වය තමන්ගේ ජීවිතයෙන් අයින් කරන්නට ඕනෑ නම් - අයින් කරන්නට හිතක් පහළ වුණා නම් - උනන්දුව අවදි වෙලා වැඩ කරනවා නම් - ඒක "විජ්ජා පච්චයා විසංඛාරා" වෙන්නට ඕනෑ.

අපි අවිද්‍යාව ගැන කතා කළා. විද්‍යාව යි කියන එකත් ඒකට සම්බන්ධ කරලා දැනගන්නට ඕන. ඒ දෙක වැඩ කරන හැටි දැනගන්නට පුළුවන් ලකුණු තමයි අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා - විජ්ජා පච්චයා විසංඛාරා කියන මේ දෙපැත්ත. ඒ කියන පැති දෙකේ සුලමුල දැනගෙන යම්කිසි පුද්ගලයෙක් තමන්ගේ දුකට හේතු වෙන

සංඛාර ශක්තිය ජීවිතයෙන් අයින් කරලා, දුක නැති තත්ත්වයට ජීවිතය පත් කරන්ඩ ඕනෑ යි කියන හැඟීම උඩ වැඩ කරනවා නම්, එයා ඒක කර ගැනීමට වුවමනා කරන සියලු කටයුතු සම්පාදනය කරන්ට ඕනෑ. ඔය වැඩේ කර ගැනීමට ඕන කම කා තුළත් තියෙන බව ඇත්ත. නමුත්, ඒක කරන්ට පුළුවන් ශක්තියක් තමන් තුළ තිබිල ඕන, ඒ වැඩේ සාර්ථක ව කරන්ට. විශාල හෝටලයක් දාන්න යම්කිසි කෙනෙකුට හිතෙන්නට පුළුවන්. නමුත්, ඊට වුවමනා කරන මුදල් සම්භාරය නැති මිනිහාට හිතලා නිකා ඉන්ට යි වෙන්නේ.

ඒ වගේ තමයි මේ ජීවිතය සසර දුකින් මුදවා ගැනීමට - දුකෙන් බේරීමට - කාටත් ඕනෑකම තියෙනවා. නමුත්, කී දෙනාට ද ඒක කරන ශක්තිය තියෙන්නේ? ඕනෑකම නම් කාටත් තියෙනවා. ඒක කරන ශක්තිය තමයි හැම දෙනාට ම ඒකාකාර ව නැත්තේ. ඒ ශක්තිය ගැන තමන්ට තේරුම් ගැනීමට උපකාර වෙන ධර්ම ස්වරූපයක් තමයි මේ සංඛාර - විසංඛාර කියලා කියන්නේ. සංඛාර කියන එකට අපි කිව්වා පැවැත්ම රඳවන ආකාරයෙන් සකස් වීම ය කියලා. බැඳීමකින් යුක්ත ධර්ම එක්ක විතර යි සංඛාර කියන තත්ත්වය වැඩ කරන්නේ. ඒ බැඳීම් ස්වරූපය කොහේ ද හටගන්නේ? ජීවිතය ඇතුළේ යි හටගන්නේ. ජීවිතයේ සුලමුල පෙන්නන ක්‍රියාකාරී වේගය තමයි සිත කියලා කියන්නේ. ජීවිතය ඇතුළේ තියෙන ක්‍රියාවේ හොඳ - නරක තේරුම් ගන්ට ඕන සිතේ ස්වරූපය දෙස බලලා යි. නැතුව හෝදීසි කරන්ට බෑ.

යම්කිසි වාහනයක් යන කොට අමුතු ශබ්දයක් ඇහෙනවා නම්, අපට තේරෙනවා වාහනේ මොකක් හෝ වරදක් තිබෙනවා, නවත්වලා බලන්ට ඕනෑ යි කියල. හිතේ වරදක් තියෙනවා නම් තමන්ට දැනෙනවා වැරද්දක් තියෙන බව. හිතෙන් පෙන්නවනවා ජීවිතය ඇතුළේ එක්කාසු වෙලා තියෙන නරක ගති සහ හොඳ ගති. නරක ගති බහුල ව ඇති කෙනා ඒවා ක්‍රියා කරවන්ට ලෝකේ ඉඩක් හොයනවා. ඒක මනුස්ස කමට ගැලපෙන්නේ නැහැ. ඒක යුක්තියක් නො වෙ යි. ඒක අසාධාරණයක්. ලෝකෙ හැටි ඔහොම යි. එව්වර එයා උනන්දුවක් දක්වනවා එයාගේ බැරි කම තවත් බැරි කමකට පත් කරන්ට. ඒ අර ධර්මවල බලපෑම. එයා ළඟ තිබෙන ධර්ම තවත් කෙනකුට අකුල් හෙළන ස්වරූප නිෂ්පාදනය කරනවා. ඒක එයාගෙ වරදක් නො වෙයි. ධර්මවල හැටි.

තවත් කෙනෙකුගේ සිද්ධියක් වෙනත් කෙනෙකුට ප්‍රශ්නයක් කරගන්නට අවශ්‍ය නැහැ. මෙතන මේ දේසනාව මිස වෙන කිසිවක් ජීවිතේ නෑ. දුකෙන් නිදහස් වීම සඳහා මොකක් හරි කරන්නට අපි හිතුවා නම්, තාවකාලික වශයෙන් හෝ දුකෙන් නිදහස් වෙන්නට කරපු දැගලිල්ලක් ඒක. ඒ වුණාට, දුකෙන් මිඳෙන්නට ඕනෑ ය කියලා අපි කරන සෑම දැගලිල්ලක් අස්සෙම තියෙනවා විදින දුක වගේ විසි - තිස් ගුණයකින් වැඩි දුකක්. දුකෙන් මිඳෙන්න හිතාගෙන අපි කරන වැඩවල තියෙනවා දුක තවත් වැඩි කරන දෙයක්. කොහොම ද කිව්වොත්, ගහකට නැගලා ඉන්න කෙනෙකුට හිතෙනවා දැන් දැන් ගහෙන් වැටෙයි දෝ කියලා බයක්. ඒකෙන් බේරෙන්නට මිනිහා පනිනවා ගහෙන්. පැනලා අත - පය කඩා ගන්නවා. ඔන්න ඔය වගේ නො තේරෙන වැඩ පිළිවෙලක් ඔස්සේ, නො දන්නා ක්‍රමයක් අල්ලාගෙන අපි මේ ජීවිතය තල්ලු කරගෙන යනවා. බේරෙන හරි ක්‍රමය දන්නෙ නෑ. ඒ නිසා, දුක වැඩි කරගන්නවා. ඕක යි අවිද්‍යාව. අපේ ළඟ තියෙන අවිද්‍යාව මොකක් ද? අපේ සෑම සිතුවිල්ලක් පාසා ම අවිද්‍යාව තියෙනවා. මොකක් ද ඒ සිතුවිල්ලෙ තිබෙන අවිද්‍යාමය ස්වරූපය?

"මම අරෙහෙම කරන්නට ඕනෑ. අරෙහෙම වෙන්නට ඕනෑ. මා අසවල් වැඩේ මේ විදියට කරන්නට ඕනෑ." කියලා යමෙක් යම් වෙලාවක හිතනවා නම්, ඒක තමයි අවිද්‍යාවේ එක ස්වරූපයක්. ඇයි එහෙම කියන්නේ? එයා හිතුවට කරන්නට බෑ. එයා හිතන විදියට නෙවෙයි කෙරෙන්නේ. ඒ වෙලාවට ඒ කාරණේට ඉදිරිපත් වෙන හේතු උඩ - ඒවාට තියෙන ශක්තියේ හැටියට - ඒක සිද්ධ වෙයි. එහෙම නැතුව, එයාට කරන්නට බෑ. එහෙම එයාට කරන්නට පුළුවන් නම්, මේ ලෝකේ ඉන්න හැම දෙනා ම ජනාධිපති කෙනෙකු වෙන්නට හදනවා ඇති. නැත්නම් අගමැති වෙන්නට හදාව්. ඒවා එහෙම කරන්නට බෑ. ඒවා කෙරෙන අතරෙ කවුරු හරි අතෙන්නට ගිහිත් ඔළුවෙන් ගිටගත්තොත්, ඒක ඒ මිනිහට ඒ වෙලාවෙ කරන්නට තියෙන වැඩේ. අපට කරන්නට තියෙන වැඩේ අපි කරනවා. ඒක අපට වදයක් නම්, එයාට කියනවා 'අන්න අරෙහට ගිහිල්ල ඕක කරගන්නවා' කියලා. ඒක වෙනම යි. උදව් කිරීමත් උදව් කිරීමේ වගකීම බාර ගැනීමත් වෙනම යි. දැන් මම මෙතෙන්නට ඇවිල්ලා වාඩි වුණේ

මොකට ද? එතකොට මෙව්වර සෙනග හිටියේ නෑ. මේ අය උදව් ගත්ට යි මේ ඇවිල්ල ඉන්නේ. කන් දී අහල මෙයින් ප්‍රයෝජනයක් ගන්ට යි. උදව් ගන්න මිනිහා ගනිවි. ඒ උදව් වගකීම භාරගැනීම අපි සම්පූර්ණයෙන් අයින් කරන්ට ඕන. අපට වෙලා තියෙන්නේ අපි ඒක බාර ගන්නවා. ජීවිතය පිළිබඳ විමසිලිමත් වෙන පුද්ගලයාට මේ අනුව පැති දෙකක් ජේනවා. සංඛාර සහ විසංඛාර කියන දෙක.

අපි සසරට වැටෙනවා යි කියන්නේ පැවැත්ම රඳවන පැත්තට සිත වැඩ කරන නිසා. පැවැත්ම රඳවන්නෙ නැති පැත්තට සිත වැඩ කිරීමෙනුයි ඒකෙන් බේරෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේක දැන් අපි පාවිච්චි කරන ජීවිතයක්. "මේක සහමුලින් නැති වුණොත් කොහොම ද? එහෙම නැති කරලා බැහැ. ජීවිතෙන් අපි සැප විඳින්නට ඕන. ඒක නිසා අප ජීවිතය සැප විඳින්න පුළුවන් තැනකට දගන්ට ඕන." කියන ඔය විදියේ සිත් පහළ වෙන්නේ අවිද්‍යාවේ බොහොම සැර බලයකින්. අර ක්‍රමයෙන් එයා හැදිලා එයා ජීවිතයට තදින් ම ඒ ක්‍රමයට බැඳිලා. ඒ බැඳීම සංඛාරවල කැපී පෙනෙන ලක්‍ෂණයක්. ඔය කිසි ම දේකට අහු නො වෙන සිතක් හදන්ට දැන් අපට එක පාරට පුළුවන් ද? බැහැ. එහෙම පුළුවන් කමක් නැත කිව්වේ මේක කාලාන්තරයක් තිස්සේ හැදී - හැදී දියුණු වෙමින් ආපු එකක් නිසා. ඒ දියුණු වෙමින් ආපු එක අපි ඉස්සෙල්ලා හොයාගන්ට ඕන. ඒක ඇතුළේ තියෙන්නේ මොන විදියේ ක්‍රියාකාරිත්වයක් ද, ඒකේ ලක්‍ෂණ මොනව ද කියලා හොයන එක යි ඉස්සෙල්ලා ම කළ යුත්තේ.

එක පාරට අයින් කරන්ට බෑ. "සෝ සතෝ ච අස්සසති - සතෝ පස්සසති" කීවේ ඕක කරන්ට අවධානය යොමු කරන හැටි යි. මේ සංඛාර ශක්තිය ක්‍රියා කරන හැටි දළ වශයෙන් කොටස්වලට බෙදෙනවා. ඒ කොහොම ද? පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර සහ ආනෙංජාභිසංඛාර යනුවෙන්. ඊළඟට තවත් පැත්තකින් ඔය සංඛාර වෙන් වෙනවා. කාය සංඛාර, වචී සංඛාර, මනෝ සංඛාර කියලා, ඔය කොයි පැත්තකින් බැලුවත්, සංඛාරවල තියෙන්නේ එක ම ලක්‍ෂණය යි. බැඳීම පමණ යි. බැඳෙනවා ය කීවේ ජීවිතයාගේ

මේ දුක්ඛ තත්ත්වය දිගින් දිගට ගෙන යාම සඳහා උපකාර වෙන ශක්තියක් නිෂ්පාදනය කරන ලකුණකුයි ඔය බැඳීමේ තියෙන්නේ.

මොකක් ද මේ නිෂ්පාදනය කරනවා ය කියන ශක්තිය? කාම පහක ශක්තිය යි. කාම පහ කිව්වේ මොකක් ද? අපේ මේ සත්‍ව ස්වරූපය හැදූවේ ඔය කාම පහ යි. ඒ කාම පහ වැඩ කරමින් පවතින අතර ඒවා ක්‍රියා කිරීමේදී වර්ධනය වෙනවා. රූප කාම, සද්ද කාම, ගන්ධ කාම, රස කාම, ඵොට්ඨබ්බ කාම කියන පහ යි මේ ක්‍රියාත්මක වෙමින් වර්ධන වෙන කාම පහ. රූප බලන්න, සද්ද අහන්න, ආඝ්‍රාණය ලබන්න, රස විඳින්න සහ ස්පර්ශය විඳින්න යන මේවාට තියෙන ආසාව ඔය පහ යි. මේවා ලෝකීය වශයෙන් මොකක ක්‍රියාකාරීත්වයක් ද? කලිනුත් මේ විස්තරය කෙටියෙන් දීලා තියෙනවා. අප ළඟ තියෙන අභ්‍යන්තර කාන්දුම් වර්ග පහ සම්බන්ධ වෙලා වැඩ කිරීම යි මේ සත්‍වයා කියන ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ තියෙන්නේ කියන එක යි ඔය කියන්නේ.

ඇස කියන්නේ රූප කාමයත් සමග හැඳිව්ව ශක්තියක්. ඇහැ වැඩ කරන්නේ රූපය එක්ක යි. කණ වැඩ කරන්නේ ශබ්දය එක්ක යි. ඔය දර්ශන, ශබ්ද, ආඝ්‍රාණ, රස, ස්පර්ශ අපි සෑහෙන්නට වින්ද. පාවිච්චි කළා. නමුත්, ඒවා තවම එපා වෙලා නෑ. ඒ මොකද එපා නො වෙන්නේ? මේ කියන්නට හදන්නේ සංඛාර ස්වරූපය නිර්මාණය වෙන්නේ අනාත්මීය වශයෙන් කියලා පෙන්වන්නට යි. අපි කරනවා නො වෙයි. ඒ ධර්ම ස්වභාවයේ හැටි යි. එතකොට ඒ නො සෑහුණේ මොක ද? දැන් උදේට හෝ හැන්දෑවට ඉර පායලා තියෙද්දී යම්කිසි තැනැත්තකු හෙවනැල්ලේ ඔඵව පාගන්ට ගියොත් මොකද වෙන්නේ? ඔඵව තියෙන්නේ ඇත. ඔය වෙලාවල් දෙකට හෙවනැල්ල දිග යි. ඔඵව පාගන්ට යනකොට හෙවනැල්ලේ ඔඵව තව තව ඉස්සරහට යනවා.

කොච්චර ගියත් හෙවනැල්ලේ ඔඵව පාගන්ට බෑ. නමුත්, ඉර මුදුන් වෙලාවට නිකම් ම පෑගෙනවා. ඒ ඇයි? හෙවනැල්ල තියෙන්නේ කකුල් දෙක උඩ යි. ඒ වුණත්, ඒකත් පාගන්ට වෙන්නෙ නෑ. මොක ද? හෙවනැල්ල තියෙන්නේ පතුල උඩ යි. ඔන්න ඔය වගේ තමයි අපේ ඕනෑකම් දිග්ගහුණේ. රූපයක් බලන කොට

කාන්දම වර්ධනය වී තවත් රූපයක් ඉල්ලනවා. ඇයි? අපේ කාන්දම දැන් බලන රූපෙන් එක්ක පාවිච්චි කරමින් වර්ධනය වෙලා දිග්ගැහෙනවා. මිනිහා යන කොට හෙවනැල්ලේ ඔළුවක් යනවා වගේ යි. ඒ කාන්දම පාවිච්චි නො කරනවා නම්, වැඩ නො කරන නිසා දික් ගැහෙන්නේ නෑ. වර්ධනය වෙන්නේ නෑ.

* * * *

05

කාන්දම පාවිච්චි නො කර ඉන්නේ කොහොම ද? මට පේනවා. පේන එක ඇත්ත. නමුත්, ඒ පේන එකේ මොකුත් මට ගත්ට දෙයක් නෑ. පෙනුණු හින්දා දැක්කා. ඒකෙ මොකුත් නෑ. දැකීමක් විතර යි. මට ඕනෑ වෙච්ච එකක් ඒකෙ නෑ. ලැබිච්ච දේ පිළිගත්තා. එතෙක්දී මම කළේ මොකක් ද? කාන්දම හෙවත් කාමය මතු වුණා. ප්‍රයෝජනයට ගත්තේ නෑ. එතකොට වෙන්තෙ මොකක් ද? ස්පර්ශයේදීත් ඔහොම යි. ස්පර්ශ ක්‍රියාව ප්‍රයෝජනයට ගැනීමේදී - ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඒක වර්ධනය වෙනවා. ඒක වැඩ නො කරන කොට - පාවිච්චි නො වෙන කොට - වර්ධනය වීමට වුවමනා කරන ශක්තිය ඒකෙ උපදින්නෙ නැති නිසා, ඒක බහිනවා.

ඔය අපි කිව්වේ මොකක් ද? සංඛාර - විසංඛාර දෙක තේරුම් ගන්නා හැටි වගේ ම ඒවා සංවිධානය කරගන්නා හැටි ඔතනින් කියවෙනවා. අපි කිව්වා සංඛාර වර්ග කීපයක් ගැන. ඉන් එකක් තමයි අපුඤ්ඤාහිසංඛාර. ඒ කිව්වේ පව් සිතුවිලිවලට ය කිව්වහම දළ වශයෙන් හරි. පව් සිතුවිලි ය කියන්නේ මොකක් ද? ඒවායේ තිබෙන බැඳීම සහ ඒ බැඳීමේ බලවත් කම කොච්චර ද කිව්වොත් ජීවිතය පවත්වන්නටත් ඒකෙ උදව්ව තියෙනවා. ඒ වගේ ම, ජීවිතය දුකට - පීඩාවට - කරදරයට - හෙළන්ඩ ශක්තියකුත් ඒ ඒ සිතුවිලි වලින් සකස් වෙනවා. සැර කාන්දමක් ඒකේ වැඩ කරනවා. අපි බලමු ඒ සැර කාන්දම වැඩ කරන වෙලාවල් මොනව ද කියලා.

යම් වෙලාවක ද ද්වේෂයක් සිතට ආවේ, ඒක සැර කාන්දමක්. ලෝභයක් එන්නේ කාන්දමක ආවේගය නිසා.

ද්වේෂයෙන් තමයි සැර කාන්දම හැදෙන්නේ. ඒවායේ එක එක තරාකිරීම් කියෙනවා. ඒ ද්වේෂයෙන් සිතන සිතුවිල්ල මනෝ සංඛාරයක්. ඒක මනෝසංඛාරයක් වූ අප්‍රඥාඤාභිසංඛාරයක්. ඒක සිතේ හැදෙන්නේ පීඩා ලැබෙන විදියට යි. අපි දැනගන්න ඕන අපි ඒ පීඩා හදාගන්නේ මොකද, මෙතෙක් දුරට අපි ඒ පීඩා හැදුවේ මොකද කියන එක. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියන නීතිය යටතේ යි ඒක වුණේ. මොකක් ද ඒ කිව්වොත්, අපි දන්නේ නෑ මෙන්න මෙහෙම යි මේක වෙන්නේ කියලා. ඕක නිසයි අපේ මේ ඔක්කොම ප්‍රශ්න. අවිජ්ජා කිව්වේ ඔය දන්නේ නැති කමට යි. වුණ හැටි දන්නේ නෑ, වුණහම වෙන්නේ මොනව ද කියල දන්නේ නෑ. ඒ වෙලාවට හිතන එක හිතනවා. තරහ ආවොත් තරහ ගන්නවා. වෙන්නේ මොකද දන්නේ නෑ.

අන්න එතන අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. දැන් මේ පිරිස මේ කාරණය දන්නවා නම්, එහෙම සිතුවිල්ලක් පහළ වෙන කොට ඒක පාවිච්චි නො කර ඉන්නවා. හිත තෙරපගෙන ඉන්නවා. මොකුත් කතා නෑ. සද්ද නැතුව ඉන්නවා. එක්තරා ප්‍රමාණයකින් එතකොට අර සංඛාර සකස් වීමේ වේගය අඩු වෙනවා. ඒ අඩු කළේ මොකෙන් ද? එයා ගාව ඒ ඇති වුණේ විජ්ජා පච්චයා විසංඛාර යි. මෙයා මේ විද්‍යාවේ ක්‍රමය දන්නවා. ඒක නිසා, ඉදිරියටත් මේකෙන් බේරෙන්නට නම් මෙහෙම යි ඉන්නට ඕනෑ කියලා හිතෙනවා. ඒකට අපි නමක් දාගන්නවා. "සීලය" කියලා. සීලය කියන එක වෙනම අරගෙන රකින්නට ගිහිල්ල යි ඔය අවුල් කරගන්නේ. සිල් රකිනව යි කියන හැඩයක් අරන් ඉන්න එක තමයි අපි බොහෝ විට කරන්නේ.

නමුත්, සීලය කිව්වේ මොකකට ද? අර විදියට ඒ ඒ අවස්ථාවට පිළිපැදීම යි සීලය - සමාධිය කිව්වේ. ඒ විදියේ අදහසක් සිතට නො එන ආකාරයට පිළිපැදීම සමාධිය යි. මින් මතුවටත් එ වැනි සිතුවිලි පහළ නො වෙන්නට තමන්ගේ සිතුවිලි හුරු කිරීම ප්‍රඥාව යි. තමන්ට ඕනෑ විදියට හිතන්නට දැනගන්නට ඕන. ඔන්න ඔය ක්‍රියා මාර්ගයට කියනවා සීල - සමාධි - ප්‍රඥා කියලා.

දැන් ජේනවා විද්‍යාව මතුවෙන කොට, සීල - සමාධි - ප්‍රඥා තුන මේ ඉස්සරහින් ජේනට තිබෙන බව. ඒ මැදදේ ඇති

සියලු සිතුවිලි විසංඛාර වෙනවා. එක එක ප්‍රමාණවලින් ඕක වෙන කොට අපට එක පාරට ම කියන්ට බෑ විසංඛාර ගතං චිත්තං කියලා. ඒ මොකද කිව්වොත් පොඩ්ඩ - පොඩ්ඩ යි ඒක හරියන්නේ. එහෙම ගිහිල්ලා තමයි විසංඛාර බවට පත් වුණා ය කියලා කියන්ට පුළුවන් වෙන්නේ. එතෙත්ට එන්ඩ ඔය පොඩ්ඩ කුරුටු ගගා ඉස්සරහට එන්ට ඕන. ඔය කිව්වේ මනෝ සංඛාර ගැන යි.

වචි සංඛාර කිව්වේ මොකකට ද? දැන් අර කියාපු තරහව ආවම, ඒකට මොකුත් නො කියා හිදීම කරන්ට ඕන. එතකොට යි අපුඤ්ඤාභිසංඛාරය පුඤ්ඤාභිසංඛාර බවට පත් වෙන්නේ, පුඤ්ඤාභිසංඛාර වෙන්නේ මොකද? ඒකේ සැර අඩු වෙනවා එහෙම ඉන්න කොට. ඒ ගැන වචනයක් කතා කළොත් ඒක අපුඤ්ඤාභිසංඛාර වෙනවා. චිත්ත සංඛාරවලට වඩා බල යි වචි සංඛාර. වචි සංඛාරවලටත් වඩා බල යි කාය සංඛාර. ඒ නරක චේතනාව ක්‍රියාවට වැටුණොත්, සිතුවිලි වේග යි ඒ සිතුවිල්ලේ කාන්දම් වේග යි ඉතා ම බලවත් වෙනවා. ඒක නිසා, කය - වචනය යෙදිලා කෙරෙන කොට ඒකට කියනවා කර්ම පථ කියලා. කර්ම පථ කියන්නේ ඒවා යෙදිලා හැදිව්ව ඒවායින් තමයි උත්පත්තිය හැදෙන්නේ.

සිතුවිලිවලින් හැදිව්ව ඒ කර්මවලින් තමයි අර උත්පත්තිය ලැබුණට පස්සෙ දෙන යම් යම් විපාක ලැබෙන්නෙ. ඒවා ලබා දෙන්නට නම් කර්ම පථයක් ම උදව් දෙන්නට ඕන. අර කිව් වචි සංඛාර, කාය සංඛාර දෙක අපුඤ්ඤාභිසංඛාර එක්ක මිශ්‍ර වුණාම ඒවා දුක් දෙන වචන සහ දුක් දෙන ක්‍රියා බවට පත් වෙනවා. එහෙම වුණේ මොකක් නිසා ද? ඒවායින් ලැබෙන අනර්ථකාරී අයිතිවාසිකම් සහ ඒවා සිදු වෙන හැටි මොකුත් දන්නෙ නැති නිසා. ඒක නිසයි අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කිව්වෙ. මනෝ සංඛාර, වචි සංඛාර, කාය සංඛාර ගැන අපි කථා කළා. ඒ කිව්වේ අපුඤ්ඤා පැත්ත ගැන. පුඤ්ඤාභිසංඛාර කිව්වේ තද දුක් විදින්නට තියෙන ශක්තිය අඩු කරලා ලෝභය සහ ද්වේෂය නැතුව සිතුවිලි මධ්‍යස්ථ කරන කොට, රාග විතරක් ඉතුරු වෙනවා.

රාග කියන්නේ අසවල් දෙය හොඳ යි, අසවල් එක හොඳ නෑ, ඒක කැන යි, අරක ලස්සන යි කියනවා මිස, ඒවා පිළිබඳ ව

බැඳීමක් හෝ ගැටීමක් නැති අවස්ථාව විතර යි. ඒ වෙලාවට තමයි රාග විතරක් තියෙනවා ය කියන්නේ. ඒ වෙලාවට විතර යි පින් සිත කියන්නේ. ජේතවා ඇති කොයි තරම් කල්පනාවකින් හැදිය යුතු එකක් ද මේ පින් සිත කියන එක. මූණ සෝදන වෙලාවට හරි ගැටුණොත් හෝ ඇලුණොත් මූණ සෝදමින් එයා පව් සිද්ධ කරගන්නවා. අපි ඒක දන්නෙ නෑ. අපි දන්නෙ බල්ලෙකුට පයින් ගැහුවොත් තමයි පව් සිද්ධ වෙන්නෙ කියලා. මැරුවොත් තමයි පව් කියලත් අපි හිතන්නේ සතෙක් මරන පාපය නැහැ මූණ සෝදන කොට ඇති වෙන ද්වේෂයේ. නමුත්, ඒකත් දුක් විඳවන පාපයක්.

ඒ විදියේ පාපයක ලක්ෂණ ගැන අපි කථා කරමු. දැන් මේ අද තම - තමන්ට ලැබෙන ආරංචිවල ස්වරූපය ගැන අහලා අපේ හිත් කම්පනයට පත් වෙන්නේ මොකක් නිසා ද? එදා ඒ සුඵ දේවල් එක්ක ගැටිවීම් ගතිය, ඒවා ඇහෙන කොටත් ගැටෙනවා. ජේත කොට ගැටෙනවා. ගැටිලා රිඳවා ගන්නවා. කිසි වැඩක් නෑ. කොහේදෝ වෙච්ච සිද්ධියක් ගැන මෙහේ ඉදන් "අනේ" කියනවා. ඒක කියන්නෙ බොහොම දුකෙන් - අමාරුවෙන්. "අනේ" කියන්නෙ එයාගෙ දුක යි. එහෙම නැතුව අතන සිද්ධ වෙච්ච දුක නෙවෙයි. ඒවත් එක්ක ගැටෙන ශක්තිය මෙයාට තියෙනවා. ඒ ශක්තිය වැඩ කරලා දැන් මෙයා දුක් විඳිනවා.

එතකොට අහවි "කමක් නෑ කියල ඉන්ට ද කියන්නේ" කියල. නමුත්, එහෙම "කමක් නෑ" කියන්ට ඕන නෑ. ඒ විදියට නො හිතන පුද්ගලයා නම් "ඕවා ඔහොම තමයි. ඕක ලෝකෙ හැටි. උත්පත්තිය අස්සේ මොනවා තියෙනවා ද අපි දන්නේ නෑ" කියලා හිතන කොට, ඒ කැක්කුම් මොනවත් නෑ. ඒක ඒ විදියට යි විග්‍රහ වෙන්නේ. ඒක ඇත්ත. ජීවිතය අස්සෙ මොනවා තියෙනව ද කියලා අපි දන්නේ නෑ. අන්න ඒ අනුව හිතන්ට බැරුව අපි ඒකට ඇලීවීම් හැටියේ සහ ඒක සමග ගැටෙන කොට, "අනේ" කියලා නිකම් ම කෙදිරි ගැවෙනවා. ඕන්න ඕව යි අර මනෝ සංඛාර අපුඤ්ඤ බවට පත් වෙච්චහම ඇති වෙන ස්වරූපය. එතකොට ඒක පුඤ්ඤාභිසංඛාර බවට පත් වෙච්චහම ඒක අර විදියට හිතලා, "කමක් නෑ. ඉතින් මොනවා කරන්ට ද? ඔය එක එක අයගෙ අයිතිවාසිකම් තමයි. අපට ඕවට කරන්ට දෙයක් නෑ. අපටත් කොයි

වේලෙ ඕව එයි ද දන්නෙ නෑ. අපි ලැස්තියෙන් ඉම්මුකො. කවදා හරි අපිත් මැරෙනවා නේ?" කියලා හිත හදාගෙන, ඒ වෙලාවට එයාට තියෙන සතුටුදායක ජීවිතය ගතකරන්ට පුළුවනි. ඒකට කියන්නේ පුඤ්ඤාභිසංඛාර කියලා.

ආනෙංජාභිසංඛාර කියලා තව එකක් තියෙනවා. ලෝකික වශයෙන් හිත දියුණු කරලා, ඒකාග්‍රතාවයට පත් කරලා, ධ්‍යානවලට පත් වෙච්චහම, තාවකාලික වශයෙන් හිත සන්සුන් වූ විට, ඒ සිතේ තිබෙන යම් යම් ඇලීම් ස්වරූප ගැන යි මේ කියන්නේ. "ආනෙංජ" කියන්නේ සෙලවෙන්නෙ නෑ කියන එක යි. ඒ මොකද සෙලවෙන්නෙ නැති සකස් වීම ය කිව්වේ? ඒ ධ්‍යානයට සමවැදුණු පුද්ගලයා ඒ ධ්‍යාන සිත සහිත ව කාලක්‍රියා කළොත්, ඒ තත්ත්වයට සමාන තත්ත්වයක උත්පත්තියක් ලබනවා.

ඔතෙත්දි ප්‍රශ්නයක් මතුවෙනවා, අනෙක් අයටත් ඔහොම ම නේ ද කියලා. අනෙක් අයගෙ ඊට වඩා ලොකු වෙනසක් තියෙනවා. ඒ අය වුත වෙන වෙලාවට තම - තමන්ට තිබෙන අයිතිවාසිකම් අනුව කුසල් - අකුසල් සකස් වෙනවාත් එක්ක ම ඒ වෙලාවට වෙනත් යම් කම්පනයක් ඇති වුණොත්, ඊට අනුව අර සිත යොමු වෙනවා. ඒක ප්‍රධාන වෙනවා. ධ්‍යානයට පත් වෙච්ච පුද්ගලයාට ඒක වෙන්නෙ නෑ. ඒක යි ආනෙංජාභිසංඛාර කියන්නේ.

ආනෙංජාභිසංඛාර කියන එකේත් සංඛාර තියෙනවා. දුක තාවකාලික වශයෙන් නිවන්ට ශක්තිය ඒකට තියෙනවා. නමුත්, දිගින් දිගට ජීවිතය පවත්වමින් ස්වභාවයෙන් ලැබෙන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන දුක් ලබන්ට සිද්ධ වෙනවා. ඒ නිසයි ඒක සංඛාර බවට පත් වුණේ. එතනත් ඒ ධ්‍යානයට සමවදින පුද්ගලයාගේ අවිද්‍යාව මොකක් ද? නො දැනීම යි. එයා හිතුවා හිත එකඟ කරගත්තම දුක් නෑ කියල. ඒ එකඟ වූ සිතෙන් ජීවත් වෙන කොට සැප යි කියල හිතනවා. අන්න ඒ සිතේ තමයි එයාගේ අවිද්‍යාව තියෙන්නේ. එහෙම හිතුවට ඒ සිත සදාකාලික ව තියන්ට බෑ. මැරෙන්නට ඕන. මැරුණට පස්සේ ඒ ධ්‍යානයට අයිති ලෝකීය අයිතියක් ලබනවා මිසක, ධ්‍යානයෙන් යුක්ත ව උපදින්නෙ නෑ. කොහේ හෝ වේවා, ධ්‍යානයේ අයිතිවාසිකම එයාට ලැබෙනවා.

නමුත්, ධ්‍යානය නො වෙයි ඒ. ඒක උත්පත්තියක්. ඒක භවයක්. ඒ භවයට ගියාම, එයාගෙ හිතේ තත්ත්වෙ හැටියට, දුකක් නැතුව සිටීමේ තාවකාලික අයිතිවාසිකමක් ලැබෙනවා.

ඒක සදාකාලික නෑ. සදාකාලික නො වෙන, මීට පස්සෙ දුකකට ආයෙ පත් වෙන්නෙ නෑ කියල කියන්න බැරි, කොයි අයිතිවාසිකමක් අවිද්‍යාවෙන් යුක්ත යි. එතකොට, "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා" කියන එකෙන් "විජ්ජා පච්චයා විසංඛාරා" කියන තත්ත්වයට හරවන්ට ඒ පුද්ගලයා මොනව ද කරන්නේ? දැන් "සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං" කියන එකට යි ඊළඟට අපට එන්න තියෙන්නේ. එතකොට එතෙන්නට එන්න දැන් පැදිල්ලක් තියෙනවා. මොකක් ද ඒ පැදිල්ල ? අහවලා හොඳ යි, අහවලා කැත යි, එයා නපුරු යි ආදී වශයෙන් අපේ හැදිනිල්ලක් තියෙන්නේ, අපේ සිත තුළ එහෙම හිතන ගතිය තියෙන නිසයි. බුදු හාමුදුරුවො ගාවට එන අයට බුදු හාමුදුරුවො කීව්වෙ නෑ. "ඔයා නරක යි" කියලා. අංගුලිමාලට කීව්වෙ නෑ නරක යි කියලා. එයා නෙවෙයි නරක. එයා ළඟ නරක ශක්තියක් තියෙනවා. ඒක අස් වෙච්ච හැටියේ එයාගෙ චට්ටනාකම කියන්ට බෑ. ඉතින් කොහොම ද කියන්නෙ එයා නරක යි කියලා?

මිනිහා එන්ජින් මාරු කරනවා. මේ කබල් එන්ජිම මාරු කරලා හොඳ එන්ජිමක් දාපු හැටියෙ හොඳට වැඩ කරාවි. අපි යාන්ත්‍රික කෙනකුගේ මුණ දැක්කොත්, (කතා කරලත් නෑ.) එයාට මොකක් හරි නමක් දාවි. මුඩුමයා කියයි. මොකක් හරි ඒ වාගේ දෙයක් කියයි. මිනිහා එන්ටත් ඉස්සෙල්ලා එයාට හංවරය ගහලා ඉවර යි. මුඩුමයා වගේ ජේන්නෙ තමන්ගේ ළඟ තියෙන මුඩුම කම දොට්ට බැස්සහම යි. නිල් පාට කණ්ණාඩියක් දාගෙන කෝක දිහා බැලුවත් නිල් පාට යි. ඔතනින් අපි දැනගන්ට ඕන අපේ සංඛාර ශක්තිය මෙන්න මෙච්චර නරක යි කියලා.

* * * *

06

අපුඤ්ඤාහිසංඛාරවලින් අපේ ජීවිත පිරිලා. නමුත් අපි හොඳ 'සුචි' ඇඳගෙන, හොඳ වටිනාකම් ඇතුළු, මහා ධනස්කන්ධයන්ගෙන් යුක්ත ව ජීවත් වෙන එක ඇත්ත. ඒ මොනවද ඒ ? ලෝකේ කියෙන දේවල් ළඟට ගිහිල්ලා ඉඳගෙන ඉන්නවා. උගුඩුවෙක් උණ පඳුරක් ගාවට යනවා. ගිහිල්ලා ඒ උණ පඳුර ළඟ ඉන්න ගමන් උඟට කිව හැකි ද ඒක "මගේ උණ පඳුර" කියලා ? එලවපු හැටියේ ඉතින් දුවන්ට ඕනෑ. ඒ වගේ තමයි අපේ මේ ලෝකේ අයිතිවාසිකම් ඔක්කොම. දැන් මේ කවුරුත් ගැහි - ගැහි ඉන්නෙ කොයි වේලේ ඕවා නැති වෙයි ද කියලා. දැන් සැහෙන්ට රත් වෙලා. නැති එක්කෙනාට ඉතින් මොකුත් නෑ. නැති වෙන්ට දෙයක් නෑ. අමුත්තකට තියෙන්නේ "කොහොම ද ඉතින් හෙට ජීවත් වෙන්නේ" කියන එක යි.

"අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා" කියන එකේ මේ අයිතිවාසිකම් කිසිවක් නෑ. තාවකාලික අයිතියක් පරිහරණයට විතර යි අපට තියෙන්නේ කියලා හිතන්ට පුළුවන් නම්, එක දුකක් වත් එන්නේ නෑ. එහෙම වෙන්නෙ නෑ. හුඹහට රිංග ගත්ත සතා ගල් ඉන්නෙන් ඇණලා, කැලි දෙට්ට ගන්න තුරු එතනින් දෙට්ට එන්නෙ නෑ. උඟ ඒ හුඹහට වැදුණෙ බේරෙන්න. නමුත්, ගල් ඉති පාරෙන් මැරෙනවා. හුඹහෙන් දෙට්ට පනින්නට එයාට බෑ. ඒ මොක ද? එයා එතෙන්නට ඇලිලා. ඒ වගේ තත්ත්වයක් තමයි අපේ සංඛාරවල තියෙන්නේ. ඒ ඔක්කොම නො දන්නා කමින් හිතන හැටි කියලා ගත්තහම අපට එතන ඉඳලා ඒක විසංඛාර කරන්ට පුළුවන් කම එනවා.

කොහොම ද ඒ ? හැම වෙලේ ම සිත දිහා බල බලා, බැඳීම් දහයක් තියෙනවා නම්, අඩු ගණනේ දෙකක් වත් අයින් කරලා අටකට විතරක් බැඳීම සීමා කරගන්නට ඉස්සර වෙලා පුරුදු වෙන්නට ඕන. ඊළඟට හයකට. ඔහොම ඔහොම අඩු කර කර යන පුද්ගලයගෙ පළමු වැනි අදියර විය යුත්තේ කුමක් ද? වස්තුවක් ඇති පුද්ගලයෙක් ඒ වස්තුව තමන්ගේ ය කියා සිතමින් ඉන්න කොට, ඒකෙ තියෙනවා සම්පූර්ණ බැඳිල්ලක්. ඒක සිංගක් අඩු කරන්නට එයා හිතුවොත් "මම ඉන්න කල් විතර යි නේ මට අයිති" කියලා, එයාට හිතන්නට පුළුවන් එව්වර යි. මැරුණාට පස්සේ එයාට හිතන්නට බැහැ නේ ? අයිතිය ඉන්න කල් විතර යි. එතකොට, එක්තරා ප්‍රමාණයකට බැඳිල්ල බුරුල් වෙනවා. වස්තුව තිබුණත්, ජීවත් වෙලා හිටියත්, පාවිච්චි කරන්න බැරි නම් වැඩක් නෑ නේ ? එයා අංසබාගෙ හැදිල ඇඳට වැටුණු හැටියේ හිතෙන් ගණන් බල - බලා හිටිය හැකි යි. වෙන මොකුත් කරන්නට බැහැ.

ඔන්න එතකොට එයාගෙ සැර බහිනවා. ඒකෙ අසාරත්වය බල - බලා "මේවා ඉතින් නිකම් හිතනවා මිසක, පාවිච්චි කරන්නට හම්බ වෙන්නේ හේතු එක්කාසු වුණොත් විතර යි. නැත්නම් බෑ" කියලා හිතන කොට විසංඛාර වෙනවා. ඒ විද්‍යාව එක්කාසු කරමින් ඒකෙ හරි ක්‍රමය දැන ගත්තා. දැන් "විජ්ජා පච්චයා විසංඛාරා" බවට පත් වෙන හැටි දක්වා ආවා.

ප්‍ර : "අවිජ්ජා නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ" කියන වචනය බුදු පියාණන් වහන්සේ පාවිච්චි කළා ද ස්වාමීනි ?

උ : ඔව් ! ඔව් !! ඒක අපි පස්සෙ ගනිමු හෙමිහිට. බුදු හාමුදුරුවන්ගෙ උදනයක් ඒ කීවේ.

යම්කිසි කෙනෙක් ගුණවත් කමින් ජීවත් වීමට උත්සාහ දරයි ද, ඒකට යොමු වෙයි ද, ඒ අයට ඒ ගුණ රැකීමට දිව්‍ය රාජ සමූහයාගේ සියලු උපකාර, සහාය ලැබෙනවා. නමුත්, කර්ම විපාකයන් ලැබෙන්නට තිබෙනවා නම් අපට කියන්නට බෑ ඒක අත් අරවලා දෙන්නට කියලා. කාටවත් ඒක කරන්නට බෑ. බුදු හාමුදුරුවන්ටත් බැරි වුණා. නමුත්, ගුණදම් රැකීමේදී දිව්‍ය රාජ සමූහයාගේ ආශීර්වාදය තියෙනවා.

* * * *

07

ලොව්තුරා බුදු පියාණන් වහන්සේ බුද්ධත්වය ලැබූ අවස්ථාවේ ඒ බුද්ධත්වයේ අයිතිවාසිකම ලැබීම සඳහා ජීවිතය ඇතුළේ වෙච්ච සිද්ධිය ගැන විස්තරයක් තමයි මේ කථා කරන්නේ. පටිච්ච සමුප්පාදය අපි මෙතෙක් කීවේ. "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා" කියන කොටස විතර යි. ඒක තමයි යම්කිසි සවිඤ්ඤාණක ජීවි වස්තුවක ආරම්භය. ආරම්භය වශයෙන් ඕක තමයි බුදු පියාණෝ දැක වදළේ. අවිද්‍යාව යි කියල කිව්වේ ඒ සිද්ධිය සිදුවෙන ආකාරයත් ඒකේ පැවැත්ම සකස් වෙන ආකාරයත් දන්නෙ නෑ කියන එක යි. කෙටි තේරුම ඕක යි. සංඛාර කියල කිව්වේ ඒ නො දැනීම හේතු කොටගෙන, පැවැත්ම රඳවන ආකාරයෙන් වූ සකස් වීම යි. සංඛාර කියන්නේ සකස් කිරීමක් ඇති හැඩය යි.

ඒ සකස් වීම් කෙරෙන්නේ පැවැත්ම සඳහා යි. ඒවා ලෝකේ කොතැනත් තිබෙනවා. රූප කලාප කියන මේ පරමාණුවලින් තමයි මේ ලෝකේ හැදිල තියෙන්නේ. පරමාණුවක් සකස් වීමේදීත් අවිද්‍යාව ඒක අස්සේ තියෙනවා. "මං මේ හැදෙන්නේ අසවල් ශක්තියෙන් අසවල් විදියට" යි කියන එක ඒක දන්නවා. සමහර විට ඒක නවතින්න පුළුවන්. නමුත්, සිද්ධිය වෙනවා මිසක මොකුත් දන්නෙ නෑ. මේ පරමාණුවක් අස්සෙන් මේ මූලස්වරූපය තිබෙනවා.

ඇයි මිනිසාටත් සත්වයාටත් ඕක ආරෝපණය කරන්නේ? දැනීමක් තියෙන්නේ ඒ අයට විතර යි. ඒ පරමාණු වර්ග (බෞද්ධ දර්ශනයට අනුව නම් රූප කලාප) - කොටස් පහ යි. ඒ පහ ඇතුළේ කාන්දම් වර්ග සකස් වෙලා තියෙනවා. පරමාණුවක් හැදෙන

හැටි අරවා - මේවා කියනට බෑ. වර්ග කීපයක් එකක් ඇතුළේ හැදෙන්න බෑ. බුද්ධාගමේ පෙන්නන රූප කාම, ශබ්ද කාම ආදී වශයෙන් පෙන්නන ඒ කාම ශක්ති තමයි ඒ කාන්දම් වර්ග පහක එක්කාසු වෙන්නේ.

දැන් මැණිකක් ගත්තම ඒක කවුරුත් හදනවා නෙවෙයි මැණික හැදෙනවා. හැදුණේ රසායන එක්කාසු වෙලා. ඒකට හේතු එ නැත තිබුණා. ගහගෙන ආවා. තල්ලු වෙව් ආවා. සුළඟට අහු වුණා. දිය පාරවල් ඔස්සේ ආවා. ඔහොම - ඔහොම හැදෙනවා. ඒකටත් හේතු තියෙනවා. කෝක හේතු වුණා ද කියල දන්නෙ නෑ. අන්න ඒ වගේ පරමාණුවලින් ගහන ව පවතින මේ ලෝකයේ - මේ විශ්වයේ - ඒවා එක්කාසු වෙනවා. ඔහොම යි මේ ලෝකය පවතින්නේ. ඔය ක්‍රියාකාරිත්වය - ඔය දෙදර්ල්ල තමයි ලෝකයේ සියල්ල පවත්වනට උපකාර වෙලා තියෙන්නේ.

ඕක හින්දු ආගමේ උගන්වන්නේ දෙව් කෙනෙකුගේ ස්වරූපයෙන්. නිරන්තරයෙන් නට - නටා ඉන්න දෙව් කෙනෙක් ඉන්නවා. ඒ නැටුම නැවතුණොත් ලෝකේ ඉවර යි. ඒ නැට්ල්ල නිසා ලෝකය පවතිනවා ය කියල යි ඒ ආගමේ උගන්වන්නේ. මේක ම එයාල වෙනත් හැඩෙකින් කියනවා. ඒ මොකක් ද කියලා ඒ අය ම දන්නෙ නෑ. ඉතින් මේ එක්කාසුව අතරේ අර කී කාම වර්ග හෙවත් කාන්දම් වර්ග පහ එකට එක්කාසු වුණා නම් යම් වෙලාවක, මේ ලෝකේ තියෙන කොටස් පහ ම ඒකේ තියෙනවා. ඒ ගුළියේ පොඩ්ඩ පොඩ්ඩ ඒ පහ ම මිශ්‍ර වෙලා තියෙනවා. ඒකෙන් කෙරෙන්නේ මොකක් ද?

බාහිර ලෝකේ තියෙන කාන්දම් එක්ක මේ කාන්දම වැඩ කරනට යනවා. ඒක වෙනවා. ඒකේ ස්වභාවය අනුව, එහෙම නො වී බැහැ. ඒ ඒ කාන්දම් එක්ක ඒක ක්‍රියාත්මක වෙනවා. එතකොට එනවා ඒ එකමුතුව යි සත්‍ය ජීවිතයක ආරම්භය යි දෙක පෑහිලා. මේක ඉතා ම සියුම් අවස්ථාවක්. මේකේ තියෙනවා අර බාහිරයත් එක්ක ක්‍රියාත්මක වෙන ගතිය. ඒවා කාන්දම්. ඔය එකතු වීම සංඛාර යි. එ සේ සකස් වුණා වූ පරමාණු එක්කාසු වෙලා හැදෙන මේ සත්‍ය පුංජය එක සංඛාරයක්. අවස්ථාවේ හැටියට සුදුසු දේ ඒ සු

වෙලා හැදෙනවා. හැබැයි මේක හොඳ ද, මෙහෙම වෙච්චහම හොඳ ද ඒවා මොකක් දන්නේ නෑ. සංඛාර ප්‍රත්‍ය කරගෙන - උපකාර කරගෙන - මේ සකස් වීම් නිසා තමයි ඇතුළේ කාන්දමක් හැදුණේ. ඇතුළේ කියන ශක්ති වෙන වෙන ම වර්ග පහකට බෙදෙනවා. ඒවා වැඩ කරන්නේ තනි තනියෙනු යි. රූප කාමයේ පරමාණුව වැඩ කරන්නේ බාහිර ලෝකේ තිබෙන රූප කාම එක්ක සම්බන්ධ වෙන්ට පුළුවන් දර්ශන එක්ක යි. ඒක නිසා, ඒ ඒ කෘත්‍ය වෙනම යි කෙරෙන්නේ. ඔය ක්‍රියාව කිරීමට විඤ්ඤාණ කියන එකක් සම්බන්ධ වෙනවා. "සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං" කියන්නේ ඔය සකස් වීම නිසා විඤ්ඤාණය හටගන්නවා. ඔය කියන ශක්ති ගැන කථා කරන කොට, බුදු හාමුදුරුවන්ගෙ දේසනාවේ දීපු ඔයිට වඩා ගැලපෙන වචනයක් ලෝකේ තවත් හදන්ට බෑ. ඒකේ ගැලපෙන ගතිය ජේනවා. විඤ්ඤාණ කියන්නේ මොකක් ද?

අපි ගනිමු ආලෝක තරංග පිළිගන්නා කාන්දම. ඒකට කියන්නේ රූප කාම කියලා. ඒ කාන්දම තියෙන පරමාණුවට දර්ශනයක් වැට්ච්ච හැටියේ ඒකේ නිශ්චල ව පැවතිච්ච රිද්මය වෙනස් වෙනවා. ඒ වෙනස් වීමට කියන නම තමයි "විඤ්ඤාණං." වෙනස් වෙනවා ය කියන්නේ කම්පනයක් ඒකේ ඇති වෙනවා. කම්පනය කිව්වම ගහක් හෙල්ලෙන තරමේ කම්පනයක් නො වෙයි. ඒ ශක්ති ස්වරූපයේ හැටියට ඒකේ ඒ වෙනස සිද්ධ වෙනවා. දැනෙනවා. කියන කතාව එක්ක ඔතන සම්බන්ධ කමක් නෑ. අපි කියන දැනෙනවා ය කියන එක මහා විශාල සිද්ධියක්. මේක එහෙම එකක් නො වේ. මේකත් එක්ක ඒක පටලවන්න ගියොත් ඒක ගැලපෙන්නෙ නෑ. ශබ්දය එක්ක කම්පනය වෙන්නේ ශබ්දයට අයිති කොටස.

එතකොට මේ විඤ්ඤාණ කියන ශබ්දයේ තියෙන්නේ මොකක් ද? ශක්තියකින් තවත් ශක්තියක් දැනගැනීම යි මෙනත තියෙන්නේ. ඔන්න ඔතන ඉඳල යි ඕක අනාත්ම වෙන්නේ. පුද්ගලයෙක් කරනවා නො වෙයි. ඒ ඒ ධර්ම ඒ ඒ කටයුතුවලට අනුව සිද්ධ වෙනවා විතර යි. ඒ සිද්ධීන් අර ධර්මවලට - ශක්තිවලට දැනෙනවා. එතකොට දැන් අපට ජේනවා අපේ ආරම්භය ම කවුරු වත් කරපු එකක් නො වෙන වග. ඒ ඒ ස්වභාවයේ පවතින ක්‍රියා

අයිතිවාසිකම් විසින් ඒ සිද්ධීන් සිද්ධ කරලා තියෙනවා. දැන් ඔතන වඤ්ච විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජීවිහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ කියන පහක් ප්‍රධාන වශයෙන් තියෙනවා. ඒවා එක්කාපු වෙලා, සත්‍ව ජීවිතේ තවත් වැඩ කරන කොටසක් තියෙනවා. ඒකට කිව්වා මනෝ විඤ්ඤාණ කියලා.

මේ මුලින් කී විඤ්ඤාණ පහ ඇති වුණේ කොහොම ද කිව්වොත්, අර "සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං" කියපු නීතිය යටතේ, පරමාණු හිතේ සකස් වෙලා තියෙන නිසා - ඒ සකස් වීම තුළ අර කාන්දම් වර්ග ගැබ් වෙලා තියෙන නිසා - ඔය වලනය සිද්ධ වෙනවා. එහෙම නැතුව මේක මේ අපට සීමා වෙච්ච කථාන්තරයක් නො වෙයි. ඔවා ස්වාභාවික ව ලෝකේ ඇතිවෙන සිද්ධීන්. බුදු හාමුදුරුවෝ මේක පෙන්නලා ඉස්සරහට දල තියෙනවා. මේවායේ කිසි අයිතියක් අපට නැති බව පෙන්නන්න තමයි මේවා ඔක්කොම ඉදිරිපත් කළේ. මනෝ විඤ්ඤාණයත් එක්ක මේ කියන විඤ්ඤාණ හයක ශක්තියක් අපේ ජීවිතය ඇතුළේ වැඩ කරනවා. කොයි වෙලාවේ ද වැඩ කරන්නේ? හැම වෙලේ ම වැඩ කරනවා. නවතින වෙලාවක් නෑ. නවතින්නේ නින්ද ගිය වෙලාවට යි. ඒ මොකද ? දැනගන්න ශක්තිය අපෙන් තුරන් වෙලා. දුර්වල වෙලා වැඩ කරන්න බැරි තරමට ආවා. නමුත්, අර ශක්ති වැඩ කරනවා. ඒවා නවතින්නෙ නෑ. ඒක යි ස්වභාවය. දැනුණත් නො දැනුණත් ඒ වැඩේ කෙරෙනවා. දැනීම ලබාගන්න බැරි මට්ටමේදී, ඒ බැරිකම නිසා, සිතත් මොළයත් දෙක වැඩ කරන්නෙ නෑ.

ඒ වෙලාවට තමයි නින්ද ගියා කියන්නේ. ඒ අවස්ථාවත් එක්ක අපේ ජීවිතය ඉස්සරහට දලා බලන කොට, අර සකස් වීම්වල විවිධ අන්දමේ සකස් වීම් තිබෙන බව අපි කලින් කීවා. ඒ කීවේ අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, පුඤ්ඤාභිසංඛාර, කාය සංඛාර, වචී සංඛාර, මනෝ සංඛාර කියලා ඔය සකස් වීම් අපි බෙදල පෙන්නුවා. ඔය කියපු දළ බෙදුමේ අර සකස්වීම්වල හොඳ තරක අඩු - වැඩි වශයෙන් තියෙනවා. එක්තරා ප්‍රමාණයකින්. ඒ එකක් වත් හොඳ නෑ. සංඛාර කිව්වොත් හොඳක් ඇත්තෙම නෑ. නමුත්, ඉතා ම දරුණු දේට වඩා සෞම්‍ය එක හොඳ යි කියලා පිළිගන්ට වෙනවා අවස්ථාවේ හැටියට. සැප - දුක කියලා බෙදගත්ත එකේ තියෙන්නේ

ඔන්‍ය ඔහොම දෙයක්. මොකක් ද කීවොත්, දැන් කෙනෙක් කියාවි "තාඩන - පීඩන දීලා මරනවාට වඩා හොඳ යි එක පාර මරා දන එක" කියලා. දෙකෙන් ම මැරෙනවා. නමුත් "විඳව - විඳවා බෑ. මේක විඳිනට බෑ. ගුටි කකා පාරෙ ඇදගෙන ගිහිල්ලා වද විඳිනවාට වඩා මේක හොඳයි" කියලා එයාට හිතෙන්ට පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ දෙයක් අපි මේ තෝරාගෙන ඉන්නේ. හිටගෙන ඉන්නවාට වඩා හොඳ යි කියලා ඉඳගෙන ඉන්නවා. ඔන්‍ය ඔහොම සැපයක් අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඕවට තමයි අපි මේ සැප යි කියල කතා කරන්නේ.

ඉතිං තියෙන එක එපැයි පිළිගන්ට? තද දුක් දෙන සකස්වීම් කෙරෙන්නේ කොහොම ද? සිතුවිල්ලෙන්, වචනයෙන් ඒ වගේ ම ක්‍රියාවෙන් ඇති වෙන සකස්වීම් අපුඤ්ඤාහිසංඛාර වුණොත් ඒවා දුක් දෙන ඒවා. පුඤ්ඤාහිසංඛාර නම් අරිට වඩා ටිකක් හොඳ යි. ආනන්දාහිසංඛාර නම් ඒ හොඳ තත්ත්වය එක්තරා ස්ථිරත්වයකට පත් වෙනවා. අපුඤ්ඤාහිසංඛාර මොනවා ද කියලා කෙටියෙන් කියනවා නම් පාපී සිත්. දුක් ලබා දෙන සිත්. හිත කියන්නේ ඇතුළේ තියෙන ප්‍රමාණය පෙන්වන මාපයකයක්. මිනුම් දණ්ඩක් වගේ. හිතෙන් හැදෙන්නේ මනෝසංඛාර. යම් කෙනෙක් සිතුවිල්ලක් පහළ කරන වෙලාවට ඒ සිත නම්කරන්නේ මනෝ සංඛාර කියලා. ඒ මනෝ සංඛාර කියන එකට අපුඤ්ඤාහිසංඛාර ආවාම, ඒ කියන්නේ නරක විදියට සකස් වීම් සිතේ හැදෙන කොට, ඒකේ රූප කලාප හෙවත් පරමාණු හැදෙන්නේ ඉතාම කාෂ්ටක රත්වීම් උග්‍ර අන්දමින් නිෂ්පාදනය කරන්ට පුළුවන් කාන්දමක් සහිතව යි. ඔය මොකක් ද? සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං. මේ සකස් වීමට අනුව විඤ්ඤාණ විමේ - දැනීමේ - ශක්තිය හැදෙනවා.

ඔය තත්ත්වය දැනට වැඩ කරන්නේ කොහොම ද කියල දැනගන්ට ඕනෑ නම්, යම් කිසිවකු වාඩි වෙලා ඉන්න පිළිවෙල පෙනිල තව කෙනෙකුට කේන්ති යනවා කියමුකො. ඒක ජේන කොට එයාට උහුලන්ට බෑ. වෙන මොන වරදක් වත් එයාගෙන් වෙලා නෑ. එයා මීට කලින්, අර කී විදියේ සිදුවීම් එක්ක - ඒ වගේ හැඩයක් එක්ක - මොකක් හෝ කාරණයක් උඩ තරහ සිතුවිල්ලක් පහළ කර තිබෙනවා. ගැටෙන සිතුවිල්ලක් පහළ කර තිබෙනවා. ඒ

සිතුවිල්ල පහළ වුණු වෙලාවේදී සකස් වූ පරමාණු ඒ හැඩෙන් එක්ක ගැටෙන ශක්තියක් සකස් වුණා. එවැන්නක් සකස් වෙච්ච නිසා, ඊට පස්සේ එ වැනි දෙයක් ඉඳියට හමුවෙන කොට අර ගැටුණු කාන්දම් ශක්තිය වැඩ කරලා ගැටුමක් පටන් ගන්නවා. අපට ඒක උහුලන්ට බෑ.

* * * *

08

අපි ම දන්නේ නෑ මොකද ඒ හැට්ටිට අපි අකැමති කියන එක. "ඒ මිනිස්සු ඔහොම තමයි ඉඳගන්නේ. ඔහොම ඕන තරම් ඉඳගන්නවා. ඇයි මට ඒක හරියන්නේ නැත්තේ? පරණ කරපු කරුමේ කියන්නේ ඕකට වෙන්නැති. අනෙත්දී මොකට ද ඒකත් එක්ක විරුද්ධ වුණේ? එතෙත්දී නේ ඕව හැදුණේ? එක එක්කෙනාට දෙස් කිය කියා දැන් ඉතින් විඳවනවා." ඔන්න ඕක යි සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන්නේ. ඉතින් ඔය අමනාපය හිතේ නියෙද්දී කටින් නිකම් හරි කිව්වා නම් "මොකද මනුස්සයෝ උඹ ඔය ඉඳන් ඉන්න හැටි මෝඩයෝ?" හරි මොනවා හරි කිව්වා නම්, ඒ ගණනට අර කාන්දම වැඩි වෙනවා. ඒ වැඩි වෙන්නේ සිතුවිල්ලේ ප්‍රමාණයට නො වෙයි. ඊට වැඩියෙන්.

"මේ යකාට කණ ඇහෙන්නේ නැද්ද මම දන්නේ නෑ. කිව්වට අහන්නේ නෑ. අහකට පලයන්!" කියලා ඇදල දනවා. එතෙත්දී හැඳෙන්නේ ඊටත් වඩා දරුණු කාන්දම්. ඒකෙන් වෙන්නේ මොකක් ද? අර අවස්ථාවට එනකොට - ඒ දර්ශනය වැටෙන කොට - ඒකේ විපාකය එයා දන්නේ ම නෑ. අර මිනිහට නම් අර විදියට ඇදල දමන්ට බැරුව ඇති. මිනිහා ලොක්කෙක් නිසා මිනිහ දැක්ක හැටියේ "මේ මූසලයෝත් එක්ක ඉන්ට බෑ මට" කියලා බැණ බැණ, "හුරු හුරු" ගගා ඔන්න යනවා. "මොකද ඕයි?" කියල ඇහුවම "නෑ බලනවකො අර අරයා ඉඳගෙන ඉන්න හැටි" කියලා කියාවි. ඔහොම වෙන කොට, එක්කෝ ඒ නිමිත්ත එක්ක පටලැවෙන්නට ඕන. නැත්නම්, නිමිත්තට බයේ දුවන්නට ඕන. ඔය දෙකෙන් එකක් කෙරෙන්නට ඕන. ඒ මොකද? ඒ වගේ ක්‍රියාවක්

එයා කරල තියෙනවා. දැන් ඒක මේ ක්‍රියා ශක්තියට ඇවිල්ලා. ක්‍රියාවක් නො කර ඉන්ට බෑ එයාට. නැගිටලා යන එක හොඳ යි. ඉඳලා අරයා ගිනියම් කරගන්නවාට වඩා හොඳ යි ගෙදර යන එක. යම්කිසි හේතුවක් උඩ (බැරිකම උඩ) කෙරෙන්නේ ඒක යි.

මේ හැමෝ ම දුකෙන් නිදහස් වෙන්නට දැගලන්නේ මේ බැරි කම තියාගෙන. අපිටත් පුළුවන් නම් අත-පය දිගැරල උඩින් යන්ට යි අරව මේව කරන්නට යි පුළුවන් නම් අපි මේවා අහන්නේ නැහැ. එහෙම නම් අපිත් බෙන්ස් වගේ කාර්වල නැගිල ගුවනේ පාවෙන්නට හදනවා. නැත්නම්, පාර දිගේ රස්තියාදු වෙනවා දඩිය පෙරාගෙන. ඒවා කරන්න බැරි නිසා මේක අපි කරනවා. ඔය බැරි කම උඩ තමයි මිනිහා හොඳ වෙන්නේ. ඒක නිසයි බුදු හාමුදුරුවෝ වදලේ අල්පේච්ඡ වෙන්න කියලා. කොච්චර පුළුවන් කම තිබුණත් බැරි මිනිහෙක් වගේ ජීවත් වෙන්නට ඕන "උඹට බේරෙන්න ඕන නම් ඔන්න ඔනනට වරෙන්. පුළුවන් කම් ගත්තොත් උඹ ඉවර යි" ඔය බැරි මිනිහගෙ ස්වරූපය උන් වහන්සේ ලකුණු කරලා පෙන්නුවා අල්පේච්ඡතා වැනි ලකුණුවලින්. ඒකෙන් හොඳ සහායක් ලැබෙනවා. අල්පිච්ඡතා අරව මේව කරලා නිකම් ඉන්න අයත් ඉන්නවා. ඒකෙන් වැඩක් වෙන්නෙ නෑ.

එතකොට අපි දැන් දන්නවා සිතුවිල්ල, වචනය, ක්‍රියාව සකස් වූ හැටියට අර දැනෙන ශක්තිය ක්‍රියාත්මක වෙන බව. ඒ දැනෙන ශක්තිය වැඩ කරන්නේ කෝකට ද? දර්ශනයට විතර යි. ඒක ඒ දර්ශනය ගැන. ඕකත් එක්ක ශබ්දය සම්බන්ධ වුණා නම්, සෝන විඤ්ඤාණය හැදෙන්නෙන් ඔය විදියට යි. ආඝ්‍රාණය වැඩ කළා නම්, ඝාණ විඤ්ඤාණය හැදෙන්නෙන් ඔහොම යි. ඒ වගේ ම, ජීවිතා විඤ්ඤාණය, කාය විඤ්ඤාණය මේ ඔක්කොම හැදෙන්නෙ ඔය විදියට යි. සමහර රස පිළිබඳ ව ඔය ශක්තිය හැදෙන හැටි සිතතොත්, ඒ ඒ දේවල් බුක්ති විදින වෙලාවලදී "මේකත් කෑ හැකි ද?" කියා නිකමට හිතනවා. සමහරු කටින් ම කියනවා. සමහරු පිගාන පොළොවෙ ගහනවා. ඔය ශක්ති එක එක ආකාර යි. පිගාන පොළොවෙ ගහපු මිනිහට බැහැ යාත්තම් සුළු දේකදි වුණත් අවුලක් ඇති කර නො ගෙන ඉන්ට. සමහර විට එයා බඩගින්නේ. ඒකෙන් බේරෙන්නට නම් මේවා දැනගන්නට ඕන. නැත්නම් මොනව කරනව ද දන්නෙ නෑ.

පින් කරනවා. එතකොට හොඳ ලෝකෙ යනවා. මේ ආදී කතා අපි අතර තියෙනවා. ඒ වුණත්, නො දන්නා කම නිසා කෙරෙන්නෙ අර විදියම යි. අර විදියේ සිතුවිලි තියාගෙන ආහාර ගත්තත් එයා කන්නෙ වස. මේවා නො දන්නා කම නිසයි ඒ. ඉතින් මේ කාරණා දැනගත්ට වාසනාව ලැබෙන්නේ කියෙන් කී දෙනාට ද? එතකොට, ඔය තත්ත්වය උඩ අපේ ජීවිතය වැඩ කරන කොට එතන තියෙන්නේ විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියන එක තමා. මා හිතනවා තේරුම් ගන්ට ඇති කියා.

ඔය විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කිව්වේ මොකක් ද? මේ විඤ්ඤාණ ශක්තියේ තියෙනවා ක්‍රියා ස්වරූපයක්. ඒක යි ඔය පෙන්වන්නේ. තවත් විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා. ඒ මොකක් ද? ඒකට කියනවා ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කියලා. අපි නිරන්තයෙන් ම තේරුම් අරන් ඉන්නේ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කියන්නේ මෙ තැන මැරිලා තවත් තැනක උපදින අවස්ථාවේ ඇති වෙන සිතූම් ශක්තියකට යි කියලා. මෙතන ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය, ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය කියල කොටස් දෙකක් තියෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට ඉස්සර වෙල යි ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය එන්නේ. ප්‍රතිසන්ධි කිව්වේ මොකක් ද? බුදු භාමුදුරුවෝ වදරලා තියෙනවා නිරන්තයෙන් ම සතා මැරෙනවා. උපදිනවා කියලා. උන් වහන්සේ මේ දෙක වෙන් කළේ කොහොම ද? සිතෙන් සිතට යි වෙන් කළේ. සිතක් නිරුද්ධ විමත් තව සිතක් පහළ විමත් කියන මේ දෙක යි වුනි - ප්‍රතිසන්ධි කියා පෙන්නුවේ. කෙනෙක් මෙහෙන් මැරිලා තව තැනක උපදිනවා ය කිව්වම ගත වෙන්නේ ඒ කාල සීමාවම යි. මෙහෙන් සිත නිරුද්ධ වෙනවාත් එක්ක ම ප්‍රතිසන්ධි කියන අනෙක් සිත පහළ වෙනවා. ලෝක දෙක දුර යි. ඒක නිසා ඒක ටිකක් වෙලා යයි කියලා එකක් එතන නෑ.

ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කියන එකේ තියෙන්නෙත් අර නිතියම යි. මොකක් ද ඒ නිතිය ? මෙහෙදි අපේ ළඟ අපුඤ්ඤාභියංඛාර හැදිලා ඒකේ විඤ්ඤාණ ශක්තිය ක්‍රියා කිරීමේදී ඒක පිළිගන්නෙ මෙ තැන තියෙන විඤ්ඤාණ ශක්තියට අනුරූපව යි. මෙ තැන නිරුද්ධ වෙන කොට එ තැන ඒ ශක්තිය හැදිලා. මෙ තැන වුන වෙන කොට මේක ඉවර යි. එතකොට අතන ඒක හැදිලා. ඒවා ඤාණික වේග. මෙ තැන විඤ්ඤාණ විසින් එ තැන තිබෙන කාන්දුමත් එක්ක විඤ්ඤාණ

වෙනවා. මේ තැනින් මේක කම්පනය වෙන කොට ඊට අනුව එ තැන වලනය වෙනවා. ඒක යි විඤ්ඤාණ වීම.

ඕකේ සුල-මුල කතා කරන්ට විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියන සෙව්වට වැටෙන්ට ඕනෑ. ඊළඟට නාම-රූප කියන කාරණේ ගැන කතා කරමු. දැනට ව්‍යවහාරයේ තියෙන විදියට නම්, නාම කියන්නේ සිත. රූප කියන්නේ ශරීරය. ඒ අනුව ගත්තොත් හරකා කියන්නේ මොකට ද? හොම්බ යි බඩ යි දෙකට තමයි හරකා කියන්නේ වගේ කතාවක් ඕක. හොම්බකුයි බඩකුයි තිබුණට හරකෙක් වෙන්නෙ නෑ. ඒ වගේ නාමරූප කියන්නේ සිත යි ශරීරය යි කීවට කෝ ක්‍රියාකාරී ස්වරූපය? ඒක කොහෙන් ද හොයන්නේ? නාම - රූප කියන්නේ ඒකට නො වෙයි. රූප කියන වචනය කොතෙන්ට ආවත් ඒකෙ අර්ථය රූප්පනය යි. මේ කාන්දම, අර විඤ්ඤාණ වීම හෙවත් වලනය වීම සිදු වෙන කොට, ඒ වලනය වුණු යම්කිසි සෙව්වක්, පැත්තක්, වස්තුවක් මොකක් හරි තියෙනවා නම්, ඒ පැත්තට නැමෙනවා. ඒකට යි නාම කියන්නේ. කොහොම හෝ තුඩු දෙනවා ඒ පැත්තට. ඒ යොමු වෙන කොට තමයි රූප්පනය වෙන්නේ. රූප්පනය වෙනවා කියන්නේ එතන තියෙන පරමාණුවල වෙනසක් ඇති වෙනවා. ක්‍රියාකාරී වෙනසක් පටන් ගන්නවා. ඒකට යි රූප කියන්නේ. ඔය නැවීම යි නාම. රූප්පනය වීම යි රූප. නාම-රූප කියන්නේ ඔය සිදුවීම් දෙකට.

දැන් අපි ඕකට නිදසුනක් ගනිමු. මම මෙහෙම ඉන්න කොට මට පේනවා කවුරු හරි කෙනෙක් දඟලනවා. එයා දඟලන්නේ එ තැන. මම ඉන්නෙ මෙතන. නමුත්, මට විඤ්ඤාණ වෙනවා ඒක. ඒක නිසා, මගෙ බෙල්ලත් එක්ක හරවනවා ඒ පැත්තට. නාම රූප දෙක යි ඒ වැඩ කළේ. මේ තැන මෙහෙම ඉන්ට නො දී ඒ දර්ශනය මාව රූප්පනය කළා. වෙනස් කළා. ඒක නිසා, අර පැත්තට බෙල්ල හරවනවා. ඕවා අපි කරනවා නො වෙයි කියන්නේ ඔය නිසයි. ඒවා වෙන ම කෙරෙනවා. නමුත්, අයිතක ඉදන් ඒ කෙරෙන ඒවායේ අයිතිය කියන අයත් ඉන්නවා. දවසක් අපි රුවන්වැලි සෑය ළඟ ඉන්න කොට ඉස්කෝලෙ මහත්තයෙක් ආව කට්ටියක් එක්ක. ඇවිත් සෑය ගාව හිටගත්තා. අපිත් වදිනවා. එයා කියන දේත් ඇහෙනවා. "කොහොමද වැඩේ? මේවා ඉතින් අපේ

දැන්තන්ගේ වැඩ තමයි” කියලා අර ආපු මිනිස්සුන්ට කියනවා. හරියට එයා රුවන්වැලි සෑය හදලා ඒක පෙන්නන්ට අර අය එක්කගෙන ආව ගාණ යි කතාව. මිනිහා ඒකෙන් කොටසක් අරගෙන, එයා කොහේ ද දන්නේ නෑ රුවන්වැලි සෑය හදන කොට හිටියේ ? කොයි මුල්ලක හිටිය ද දන්නේ නෑ.

මින්න මහොමු අයිතිය බාර ගැනීමක් තමයි අපේ තියෙන්නේ. මම නේ කළේ? ඔය කතාවම යි අපි ළඟත් තියෙන්නේ. බැරි වෙලා වත්, ඒවා කරන හේතු එයා ළඟ නැත්නම්, එයා කියන්නේ වෙන එකක්. “අනේ! අපි නෑ නේ ඕව කරන්නේ” කියල කියන්ට බැරි නෑ. එහෙම කිව්වත් එතනත් අයිතියක් කියා පාන්නේ. දෙකෙන් කෝක කීවත් අයිතියක්. ඕකට තමයි තණහාව කියන්නේ.

* * * *

09

ඔය තණ්හාව කා ළඟ ද වැඩ කරන්නේ ? අපට ඒකේ අයිතියක් නැහැ. ඒ මොක ද? අර කාන්දම් ශක්තිය, කාන්දම් විය යුතු - යොමු විය යුතු - වැඩ කළ යුතු සීමාව ඉක්මවලා යනවා. අපේ ළඟ තිබෙන කාන්දම අංශක අටට පාවිච්චි වෙනවා නම්, ඒක අංශක අට යි කියලා කියන්න පුළුවනි. ඊට වැඩි ශක්තියක් ආවොත් අට යි කියන්නට බෑ. නවය, දහය, එකොළහ, දෙළහ ආදී වශයෙන් කියාගෙන යන්නට වෙනවා. අන්න ඒ වැඩි වෙන ශක්තියෙන් හටගන්නා බලපෑමක් තමයි තණ්හාව. තණ්හාව කියන්නේ මොකක් ද? කෙරෙන ක්‍රියාව මදි. තවත් එකක් කරන්නට ඕන. ඒක මේ ක්‍රියාව කරන්නට මදි. තව ආවම ඒක කරලා තව එකක් කරන්නට මගේ ළඟ ඉතුරු තියෙනවා. දැන් ඔන්න දෙකක් ඉතුරු යි. කොහොට ද දෙන්නේ? දෙන තැන හදගන්නවා. ඒක හදගන්න කොට තවත් දෙකක් හැදෙනවා. ඔහොම ඔහොම ඉවරයක් නැති වැඩි වීම්. ඇම්ණිලින් ඉවරයක් නෑ. ඕකට තමයි තණ්හාව කියල අපි යොමු වෙන්නේ. තණ්හාව කියන්නේ ඔය යොමු වීම යි. මේ යොමු වීමේ සීමාවක් නැති කම තමයි අපේ ලෝභයට, ද්වේෂයට සහ මෝහයට හේතු වෙන්නේ.

එතකොට ඔය ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ ආදී දේ තිබෙන්නේ මොනවට ද? ඒවා තියෙන්නේ අතිරේක වැඩ කරන්නට නිරන්තයෙන් අත්තිවාරම් දැමීමට යි. ඕක ඔහොම තිබුණාවෙ ! මට තවත් වැඩක් තියෙනවා නේ? හැම එකක ම ඉවරයක් නෑ. තවත් වැඩකට අත්තිවාරම් දල යි එයා ඒ වැඩෙන් තවත්තන්නේ. ඔය සමහරු ගෙවල් හදන කොට ඉස්සරහට ගල් දෙකක් අරිනවා. ඒ මොකට

ද? සල්ලි හම්බ වුණොත් කාමරයක් ගත්ට. හැබැයි ඒ ඔක්කොම කෙරෙන්නේ යම් ශාස්ත්‍රීය පදනමක් යටතේ යි.

ඔය සමහරු බොහෝ ම ලස්සනට ගේ හදලා ඉස්සරහ ම කුලුණේ, අන්තිම කිලුටු ගෝනි පඩංගුවක් එල්ලනවා. ඒක දැක්කම ගේ ම එපා වෙනවා. ගේ හැටියට බලන කොට මේක නාවර පෙරිච්ච නරකාදි ගෝනි පඩංගුවක්. ඒ මොකට ද මේ කිලුටු පඩංගුවක් ඉස්සරහට දන්නේ? ඒක මේ මිනිස් සිතේ තියෙන විෂ නවත්වන්නට කරන උපක්‍රමයක්. එක පාරට ම මිනිහා ගේ දිහා බලලා, "ඒක යැ? මේ මිනිහා මේ පොල් අතු අහුරගෙන මේක නේ මේ හදල තියෙන්නේ? අම්මෝ!" කීවා නම් ඇති. කැමැත්තකින් නෙවේ නේ ඔය "අම්මෝ" ගාන්නෙ. ඒකාට උහුලන්නට බැරුව යි එහෙම කියන්නේ. ඒ උහුලගන්නට බැරි ගින්න බිත්තියේ වැදිච්චම ඒ හුමාලේ ඒකෙ වදිනවා. එක මිනිහෙක් බිලින් ගහක් දිහා බලලා "මේ පාර නම් උඹලට බිලින්වලින් මොකද?" කියලා කීව්වා විතර යි බර බරාස් ගාලා බිලින් ගහ කඩා හැරුණා යු. ඉතින් ඊට පස්සෙ ඒ මිනිහා එනකොට ඔක්කොම හැරගෙනවා යු. මුණට මුලිච්චි වුණොත් බිම බලාගෙන මිනිස්සු මගාරිනවා යු. ඒ මොකක් ද මිනිස්සු ඒ කරන්නේ? ශාස්ත්‍රීය ලෞකික අයිතිවාසිකම් රැක ගැනීමට ගන්න උපක්‍රමයක් ඒක. සෘෂි මතය කියන්නේ ඕකට යි.

ඕක මේ බුද්ධ මතය නො වෙයි. ශ්‍රාවක මතයත් නො වෙයි. ඕවා උපකාර වෙන්නේ ලෞකික ජීවිතයට යි. අර ගල් දෙකක් ඉස්සරහට තෙරවලා තියෙන්නෙන් ඒකට යි. "තව ගේ හදල ඉවර නෑ වගෙ යි" කියා කියවගන්න යි. ඉතින් අර ගින්නදරින් එන විෂ හුමාලෙ ඒක නිසා අර හුල්ලන මිනිහට සම්පූර්ණයෙන් බෑ එවන්ට. පසුබෑමක් එනවා අර ගල් දෙක නිසා. ඉතින් ඔය විදිහට මිනිස් සිත ක්‍රියා කිරීමේ බලයකුයි හැදෙන්නේ. ඔය ඔක්කොම විඤ්ඤාණ ශක්තිය සකස් වෙලා වැඩ කරන හැටියට යි හැදෙන්නේ. ඔය විඤ්ඤාණය හැදීම මොහොක ප්‍රතිඵල ද? විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කීවේ ඕකට යි. ඔය නාම - රූපවලින් තමයි අර වගේ සංඛාරවලට උදව් ලැබෙන්නේ. ඒක එකිනෙකට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. ඒකට කියන්නේ අඤ්ඤාමඤ්ඤ පච්චය කියලා.

මේ නාමරූප දෙක යොමු වෙනවා දුකින් නිදහස් වීමේ ක්‍රමය වශයෙන් අපි පුරන මේ පිළිවෙත් ආදිය සාර්ථක කිරීමට. ඔය නාම-රූප දෙක සන්ධි ස්ථානයක් වශයෙන් සලකන්නට වෙනවා. ඒ සන්ධිස්ථානය ඔස්සේ වෙනස් කිරීමේ මගට බැස්සහම අර සංඛාර ශක්තිය හෙමින් හෙමින් ආපසු හැරෙනවා. ඒක වෙනස් කරගන්නට පුළුවන් ක්‍රමයක් බුදු හාමුදුරුවෝ ඉගැන්නුවා. දැන් ඒක මෙ තැනට ඕනෑ නැහැ.

ඔය නැමීම සහ රූප්පනය (නාම-රූප) ගැන කතා කරන කොට, දැන් බලන්න මේ පිරිස - ශාන්ති මණ්ඩලේ අය සහ අනෙකුත් අය - අද මේ දේසනාව මෙතන තියෙනවා ය කියල බොහොම කල්වේලා ඇතුළු මෙතනට ඇවිල්ලා. මේකෙන් ප්‍රයෝජන ලබන්නට මේ කාගෙන් උනන්දුවක් ඇති වුණා. මේක තමයි සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං - විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං වුණේ. මේ අය තුළ සකස් වීමක් තිබුණා. සසර දුකින් මිදීමේ ක්‍රියාවට බැහැලා ඊට වුවමනා කරන දේවල් සම්පාදනය කිරීමට. කලක ඉඳන් ම ඔය එක එකකෙනා තුළ ඒ සංඛාර ශක්තිය තිබිවිව නිසා, "අන්න අතන ඔය ධර්ම ගැන විස්තරයක් කියවෙනවා" ය කියන එක ඇහුණු හැටියේ, ඒ අය ඒකට වලනය වෙනවා. වලනය වෙන්නේ මොනව ද? අර එයා තුළ හැදිවිව රූප කලාප විතර යි. අනෙක් ඒවා නො වෙයි. එයාගේ අර වේග රූප්පනය වෙන්ට පටන් ගන්නවා. මුළු සිරුරේ ම තියෙන ඒ විදියේ කොටස් ඊට අනුකූල ව රූප්පනය වෙනවා. "ඉක්මනට ඔය වැඩ ටික ඉවර කරලා යමු එතෙක්" කියන අදහස එනවා. එයාට බැහැ නැවිත් ඉන්ට. එයා නැවිත් ඉන්ට හැදුවත් ලෙඩක් හැදෙන තරමට ම අමාරුයි. එයාට එන්ට ම ඕන. ඒ එන්නේ අර රූප්පනය තමයි. මේක හරියට උදේට පොළියට සල්ලි දීලා හැන්දැවට දෙරකඩ ඉඳන් පොළි සල්ලින් එක්ක මුදල් ගන්නවා වගේ. උදේ ඉඳන් මම ඕක දැක්කා. මේක කරන්නට පුළුවන් වෙන්නේ විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියන සංඛාර ශක්තිය තියෙන අයට විතර යි.

ඔය කිව්වෙ එක පැත්තකට නාමරූප, සංඛාර වැඩ කරන අන්දම යි. අනෙක් පැත්තකට ඔහොම යි. මම දන්න මනුස්සයෙක් හිටියා ඉස්සර. එයා මඟුල් ගෙවල්වලට උඟරො ගේනවා. එයා ගාව

තියෙනවා දිග පිහියක්. ඕකත් මුවාවත් තියාගෙන ඉන්නවා. ඒක උඟ්‍රා මස් කරන්ට යි. එයාට තමයි ඒ කොන්ත්‍රාත් එක ලැබෙන්නේ. ඒක ඒ මිනිහ කරන්නේ සල්ලි බලාගෙන නෙවෙයි. ඒ කාලෙ රූපියල් දහක් දුන්නත් ඒ උඟ්‍රා මරන තරමේ විනෝදයක් එයාට ඒ සල්ලිවලින් ලැබෙන්නේ නෑ. උඟ්‍රා මරන එක මිනිහට හරි ම සන්නෝස වැඩක්. සමහර අයගෙ මඟුල් ගෙවල්වල උඟ්‍රන් මරන්ට එයාට දුන්නේ නෑ කියල එයා කීප දෙනෙක් එක්ක තරහ වෙලා හිටියා. එයා ඉතින් පාන්දර ම නැගිටලා, මේ ඇත්තො සිල් ගන්ට යනවා වගේ පිටත් වෙනවා. එන ගමන් හම්බ වෙන - හම්බ වෙන අය එක්ක සන්නෝසෙන් කතා කරනවා. නැත්නම් පුපුර හැලි - හැලි ඉන්නවා. අර දවසට බොහොම හොඳ යි. ඒ මොකද ඒ? "සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණං පච්චයා නාමරූපං" කියන එක යි එතන තියෙන්නේ. එයාට අපුඤ්ඤාහිසංඛාර හැදිලා. අනුන්ගේ ගෙදරට ගෙනාපු උඟ්‍රට මෙයා ගෙදර ඉඳන් දුක් විදිනවා. එහෙම බලගතු සංඛාරයක් හදගෙන එයා හිතා වෙන්නේ මොකද? උහුලන්ට බැරි කමට යි. රහතන් වහන්සේලා හිතහ වෙන්නෙ නෑහැ නේ? පෘථව්ජන අය තමයි හිතහ වෙන්නෙ. උහුලන්ට බැරි කම යි ඒ පෙන්නුවේ. රහතන් වහන්සේට උහුලන්ට පුළුවනි. ඔතනින් ජේතවා නාමරූප වැඩ කරන හැටි. පුඤ්ඤාහිසංඛාර, අපුඤ්ඤාහිසංඛාර දෙකට ම නැමෙනවා. රූප්පනය වෙනවා. අපුඤ්ඤාහිසංඛාර හැදුණු ගමන් අර විදියේ කැන වැඩ මිනිහා කරනවා.

ආනෙංජාහිසංඛාර හැදෙන්නේ කොහොම ද? ධ්‍යානයට සමවන් පුද්ගලයා තුළ යි හැදෙන්නේ. ඒක සාමාන්‍ය කුසල් සිතේ දැඩි කම යි. පුද්ගලයා යම්කිසි ආත්මයකදී ඔය කී සංඛාර සකස් කර, එයා ඊට පස්සේ කොහේ උත්පත්තිය ලැබුවත්, නිසංසල මිනිහෙක් වෙනවා. ගාරෝඨි තාලෙ වැඩ එයාගෙන් අයින් වෙනවා. එයාගෙ ළඟ ඒවට බලය නැති වෙනවා. නමුත්, යම් විදියක බලපෑමක් උඩ එයාගෙ ජීවිතේ නො මගට හැරෙව්වත්, ඒවා අස්සේ අර හොඳ ගතියත් තියෙනවා. අංගුලිමාලට වගෙ යි. ඒ නරක ගති ටික මතුපිටින් කපා දැමීමොත්, අර සන්සුන් ගති මතුවෙනවා. කොයි ආත්මෙකදී හරි ඔය ශක්තිය හදගන්න එකේ වැදගත් කම ඕක යි. වැදගත් කම කියන්නේ ප්‍රයෝජනය යි. මේ ලෝකේ අන්තිම දුප්පතුවන් වගේ ම ලොකු ම පොහොසතුවන් ඉන්ට පුළුවනි. ඔය

දෙක ජීවිතයට අයිති ඒවා නො වෙයි. ඒ ඔක්කොම බාහිර දේ එක්ක අපේ සිත සම්බන්ධ කරලා තියෙන ප්‍රමාණ දෙකක් විතර යි. පොහොසත් කමක් දුප්පත් කමක් ඒවායී නැහැ. තාවකාලික නිගමන යි ඒවා. සිතුවිලිවල අර නිවුණු සංඛාර ශක්තිය හදගෙන තියෙනවා නම්, පොල් අතු පැලේ ඉදගෙනත් මිනිහා බොහෝම සන්තෝෂයෙන් ඇති. පොල් අතු පැලේ කියල එයාට කිසි ප්‍රශ්නයක් නෑ.

මහ විසාල මාලිගාවෙන් එයාට ඇති දෙයක් නෑ. සිදුහත් කුමරු පෙන්නුවේ ඕක යි. "මාලිගාව කියල කියනවා මේකට. මට මාලිගා තුනක් තියෙනවා. මොකක් ද මේකෙ ඉදගෙන මට කරන්ට තිබෙන්නේ? වේයොත් හදනවා උන්ගෙ හුඹස් මාලිගාවල්. මේවයේ කිසි වටිනාකමක් මට නෑ." කියලා මේ අදහස් ජීවිතයට ආරෝපණය කළා. මිනිහෙකුගේ සියලු දේ අවස්ථානුකූලව යි එයා පාවිච්චි කරන්නේ. ඒ දවස්වල මම බණ කියන්ට ගියා නැතකට. එයා තමයි ලංකාවේ අග්‍රාණ්ඩුකාරයා. ඒක රජ මැදුරක්. බලන කොට ඒ වෙලාවේ මම ඉදගෙන. එයා හිටගෙන. මට නිකමට හිතූණා. "තමුසෙ යි මෙතන අයිතිකාරයා. ඒත් තමුසෙට මෙතන ඉදගන්ට බෑ! තමුත්, මම මෙහෙ ඇවිල්ලා හොඳට ඉදගෙන. කෝ අයිතිය? මේ ගේ තමුසෙගෙ ද? තමුසෙට බැහැ නේ ඉදගන්ට?" වෙන හේතුවක් ඇවිල්ලා. එයා ඉතින් ඉදගත්තෙ නැත්තේ අපට තිබුණු ගෞරවයට තමයි. ඔන්න ඔය වගේ අයිතියකුයි මේ ලෝකෙ තියෙන්නෙ.

කෙනෙකුගේ පුඤ්ඤාභිසංඛාර ශක්තිය යම් ප්‍රමාණයකට දැඩිව ද හැදිල තියෙන්නේ, ඒක හොල්ලන්ට කාටවත් බෑ. ඒකෙන් එයා එහිතර යි. මරණය ඉදිරියේ එයා හිටියත්, මරණය අමතා එයා කියන්නේ "මොකක් ද මරන්නේ? මගේ මොකුත් මරන්ට තමුසෙට බෑ! මෙහේ ඉන්න එක විතර යි තමුසෙට නැති කරන්ට පුළුවන්. මට මෙහේ ම ඉන්ට ඕන නෑ නේ? කොහේ හිටියත් මම මම ම නේ? මගේ මේ ශක්තිය එතනත් වැඩ කරනවා." කියල යි. එතනදීත් මිනිහා පොහොසත්. ඔන්න ඔය තත්ත්වය හදගන්ට යි මේ පටිච්ච සමුප්පාද දේසනාව කරන්නේ. ආයුෂය තියෙන කල් හොඳ වැඩ කරමින් ජීවිත යහපත් මගට හරව ගන්න යි මේවා කරන්නේ. ආයුෂෙන් එහාට අඟල් කාලක් වත් ඕනෑ නැහැ.

ප්‍ර - ස්වාමීනි, අපුඤ්ඤාහිසංඛාර පුඤ්ඤාහිසංඛාර වෙලා නැවතත් ආනෙංජාහිසංඛාරවලට හොඳ වෙමින් එනවා. රහතන් වහන්සේට මේ සංඛාර නෑ. මේ විසංඛාර වීම මොකක් ද?

පී - ඒ කියන්නේ රහතන් වහන්සේ ළඟ තියෙන පරමාණුවල කාන්දම් නෑ. කාන්දම් නැති විද්යුතයක් හදන එක ම ක්‍රමය ඕක යි කියලා බුදු භාමුදුරුවෝ වදලා. බුදු භාමුදුරුවෝ පිරිනිවන් පාන අවස්ථාවේ පුහද්ද පිරිවැජියා ඇහුවා සමනය කරගන්ට පුළුවන් කොහෙන් ද කියලා. සමනෝ නතථී ඛාහිරේ කියල උන් වහන්සේ වදලා. ඒ කියන්නේ උෂ්ණත්වය අඩු කිරීමේ සමනය ගැන යි. ඕකට පොතේ උගන්වන්නේ බුද්ධාගමෙන් පිට ශ්‍රමණයන් වහන්සේලා නැත කියා. අමු කතා! සමනය කියන්නේ ඒක නො වෙයි. සන්සුන් කිරීම යි සමනය කියන්නේ. කාන්දම නැති, විද්යුත් විතරක් පවතින තැනට මේක හදන්ට පුළුවන්. මිනිස් ජීවිතයක් ඇතුළේ විතර යි ඕක කරන්ට පුළුවන්. වෙන කොහේ වත් හදන්ට බැහැ. යන්ත්‍ර සූත්‍රවලින් ඒක ගන්ට බෑ. විද්යුත් හැදුණොත් එතන කාන්දම් තියෙනවා. ඒක සාමාන්‍ය සිරිත. කාන්දම නැතුව විද්යුතය පමණක් තනිකර තිබෙනවා නම්, එතන තියෙන්නේ තැන්පත් වෙච්ච රත්වීමක් විතර යි. ඒකේ ලෝකයට සම්බන්ධයක් නෑ. ඒක යි උන් වහන්සේ පෙන්නුවේ.

* * * *

10

මීට කලින් අපි කතා කළා විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියන කාරණය. විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යය කියන එක තේරුම් කරනොත්, රූප කලාපයක් හෙවත් පරමාණුවක් ඇතුළේ තියන ජවය (එනර්ජි) කම්පනය වීම යි විඤ්ඤාණ කියන්නේ. ඒකේ ක්‍රියා ස්වරූපය හඳුන්වන්නට තමයි ඔය නම දීල තියෙන්නේ. පරමාණුව තුළ තිබෙන ශක්තිය ක්‍රියා කරවනට තවත් ඒ වගේ ශක්තියකට පුළුවන්. ඒ වර්ගයේ එකක් නෙවේ නම් බෑ. අපි කිව්වා කාන්දම් වර්ග පහෙන් එකක් ගත්තත් ඒක ඇතුළේ වෙනස් සකස් වීම් ප්‍රකෝටි ගණනක් තියෙන්නට පුළුවන් කියන එක. සීමාවක් කරනට බෑ. වැඩි වීමත් එහෙම යි. අඩු වීම නම් ඉතින් නැත්තට ම නැති වෙනවා.

මේ නාමරූප කීවේ මොකක් ද? ආලෝක තරංගය එක්ක වැඩ කරන කාන්දමට බෞද්ධයෝ කියනවා රූප කාමය කියලා. ඒකේ ශක්තියට සමාන ශක්තියක් සකස් වෙනවාත් සමග ම අර කාන්දම කම්පනය වෙනවා. කම්පනය නො වී තියෙන්නේ නෑ. කම්පනය වෙනවත් සමග ම ඒක හැරෙනවා කම්පනය ආපු පැත්තට. ඒ ශක්තිය කම්පනය වෙලා නිකම් හිටින්නේ නෑ. යම්කිසි ක්‍රියාවක යෙදෙනවා. මේ සියල්ල හේතුවකට අනුව සිද්ධ වෙන එල බව තේරුම් ගන්නට ඕන. කවුරුත් කරන ඒවා නො වෙයි. ඒ හැරෙනවාත් සමග ම ඒ පරමාණුව පුපුරනවා. ඒ අවස්ථාවට හැදීලා තිබුණු ජවයේ ප්‍රමාණයට අයිති එක්තරා ඌෂ්ණත්වයක් ඒකේ තියෙනවා. ඒ ඌෂ්ණත්වය ඒක පුපුරන කොට පිටවෙනවා.

ඔතනින් අපි නැවතිලා, අපේ ජීවිතවල ඔය රටාව වැඩ කරන හැටි බැලුවොත්, අපේ සිතේ කේන්තියක් වගේ යම්

කම්පනයක් ඇති වෙනවාත් සමග ම, මුළු සිරුර ම රත් වෙනවා. ඒ එක කාන්දම් වර්ගයක්. සිරුර ම රත් වූණේ මොකද ? හිතේ ඇතිවෙච්ච කාන්දම් ප්‍රමාණය පිළිගන්නා තත්ත්වයේ හැම පරමාණුවක් ම පුපුරනවා. පුපුරලා ඒ ගින්දර දෙට්ට දනවා. ඕකට යි අපි රත් වෙනවා ය කියන්නේ. පරමාණු පිපිරෙන එක යි මේ රත් වීමෙයි කියන්නේ. රාග ගතියක් හිතට ආවාම ඒ මට්ටමේ පරමාණු පිපිරෙනවා. කේන්තිය තරම් ඒක ගිනියම් නූණාට ඒකත් ගිනිකාර රත් වීමක් තමයි. ඉතින්, ලෝභයෙන් - ද්වේෂයෙන් අපි පෙළෙනවා ය කියන්නේ ඕක යි. මේක ඇහුවට, එක පාරට කරන්න පුළුවන් ද? බෑ! මේ කියන්නේ තේරුම් ගන්නට යි. අපි කරනවා ය කියලා අයිතියක් ගන්න හැදුවට, සිද්ධ වෙන්නේ මොකක් ද කියලා තේරුම් ගන්න යි.

නැවතත් අපි නාම - රූප දෙක ගැන කතා කරතොත් නාම කියන්නේ කාන්දමක් තවත් කාන්දමකට අනුව ඒ දෙසට යොමු වී නැමීම යි. යොමු වෙලා ක්‍රියා කරනවා කියන්නේ අණු පිපිරෙනවා. ක්‍රියා කරනවා කියන්නේ ඒක යි. ඒ පිපිරිල්ලට කියනවා රූප්පනය වෙනවා කියලා. ඒක නිසා, ඒ රූප්පනය වීමට අපි කියනවා රූප කියලා. ඔන්න ඕක යි නාම - රූප දෙකේ ක්‍රියාකාරිත්වය. මේ විග්‍රහ වෙන්නේ මොකක් ද? අපේ ජීවිතය. රූප්පන වෙච්ච හැටියේ සළායතන. "නාම - රූප පච්චයා සළායතනං" කීවේ ඒක යි. සළායතන කියන්නේ මොනව ද? ආයතන කියන්නේ නිෂ්පාදනය කරන ස්ථානය. ඔය නිෂ්පාදනය කරන ස්ථාන හයක් තියෙනවා. අපි කියමු සද්දය පිළිගන්නා කාන්දම් ශක්තියෙන් යුත් පරමාණු පුපුරනවා ය කියලා. පුපුරපු හැටියේ ඒවැයින් තේජසක් නිකුත් වෙනවා. ඒ තේජස ශබ්ද ගණයට අයිති යි. හැබැයි ඒක ද්වේෂය මිශ්‍ර වූ එකක් වෙන්නත් පුළුවනි. ඒක මනින්න පුළුවන් දැනෙන වෙලාවෙම යි. යම් වර්ගයකට ද ඒ පරමාණුව අයත් වෙන්නේ, ඒක පුපුරන කොට දෙට්ට එන්නේ ඒ වර්ගයට ම අයිති තාපයක් තමයි. ඒක ආශ්‍රිත ව තවත් පරමාණු හැදෙනවා. එහෙම හැදෙන්නේ නැති එක මොහොතක් වත් නෑ. අපි මේ පරමාණුව කියල ගත්තේ සුළි වර්ග තුනක එක්කාසුවක්. පරමාණුවක ඇත්තේ සුළි විතර යි. ද්‍රව්‍යයක් නෑ. ඒවට කියන්නේ ශක්ති සුළි කියල යි. ඉතින් සුළිවල ක්‍රියාකාරිත්වය වෙන් කරලා

තෝරලා ඒවට වෙනම නම් දැම්මා ඉලෙක්ට්‍රෝන් - ප්‍රෝටෝන් කියලා. ඒ පරීක්ෂණ පවත්වපු අය ම කියනවා ඒක තියෙනව ද නැද්ද කියලා කියන්නට බෑ කියලා. නමුත් වැඩ කරනවා. ඒ කියන්නේ ශක්තියක එකමුතුවක්. එ වේලේ ම එකමුතු වෙනවා - හැදෙනවා. ඒක ටික වෙලාවක් තියෙනවා. තිබිල කැඩෙනවා. හංගයේ ක්ෂණික භාවය යි මේකෙන් පේන්නේ.

එතකොට අපේ ජීවිතයේ මොනව ද තියෙන්නේ ? ඔය වර්ග පහේ පරමාණු තමයි මේ අපි උස්සගෙන ඉන්නේ. ඒවා වැඩ කරනවා. නමුත්, අපි මොකුත් දන්නෙ නෑ මොනව ද මේ කෙරෙන්නේ කියලා. කෙටි උත්තරයක් නම් අපි දෙනවා "අපි කරනවා" ය කියලා. නො දන්නා කමට ඒක ඉතින් කමක් නෑ කියමුකො. නමුත්, අර සිද්ධිය ඕක යි. අපේ ළඟ වැඩ කරන පරමාණුවල ගිනිකාර කම යි අපට මේ දැනෙන්නේ. ඒක හොඳ අතට පෙරළන්ට පුළුවන් කියලා දන්න පුද්ගලයා ඊට යොමු වෙනවා. නැත්නම් අපේ ළඟ මොනවා හැදෙනව ද කියලා අපි දන්නේ නෑ. අපි මොනවා හරි කරනවා. කරලා ඒකට මොකක් හරි නමකුත් දගන්නවා. පුංචි ළමයි සෙල්ලම් බත් උයන්න වගේ ඒ විදියට කරලා හරියන්නේ නෑ.

විස්තර හොඳකාර ව දන්නවා නම්, දැන් වෙන්නේ මොකක් ද කියලා එයාට තේරෙනවා. මේ කලින් හැදිල තිබිච්ච පරමාණුවල වරදක්. ඒක නිසා, මම ඒක හොඳ අතට පෙරළාගන්ට ඕනෑ ය කියන එක එයාට වැටහෙනවා. පෙරළන්නේ කොහොම ද? ඒ ගිනිකාර කම, ඒ තද රත්වීම - මතු වෙන්න ඉඩ නො දීමට එයා වෙර දරනවා. ප්‍රතිපත්ති රකිනවා ය කියන්නේ ඒකට යි. හිත ඒ නො දූවෙන ගණනට ම තියාගෙන ඉන්ට පුරුදු වෙන්ට ඕන. අපේ ළඟ තියෙන දුර්වල කම් මොනවා ද කියන එක හොඳ හැටි වටහාගෙන ඒවා හෙමින් කඩන්න ඕන. පුපුරපු පරමාණුවේ ශක්ති ප්‍රමාණයට ඊළඟ පරමාණුව හැදෙනවා. මේකෙන් ඊළඟ එකට සංසරණය වෙනවා. සකස් වෙච්ච යනවා. ඔය ක්‍රියාව යි සංසාර කියන්නේ. සමහරු ළඟ තියෙනවා පාප සංසාර. ලෝභ සංසාර, ද්වේෂ සංසාර, මාන සංසාර සමහරු ළඟ තියෙනවා. එයාගෙ මිම්මක් තියෙනවා. ඒක එයා කඩන්නෙ නෑ. බඩේ සෝපොතු

ඇලිලා. කන්ටත් නෑ. නමුත්, මිනිහගේ තත්ත්වයට හරියන කල් කන්නෙත් නෑ. ඔය මානය උඩ කෙරෙන වැඩ. ඒක දිගට යනවා. ඒ මිනිහා තත්ත්වයේ රැක - රැක දුක් විදිනවා. මානය එයාට දීපු ආඥාව යි ඒ. ඒකට යටවෙලා, දුක් විඳි විඳි මානය රකිනවා. ඔය සංසරණය තමයි අපට එන්නේ. "සංසාරේ හයං ඉක්ඛතිති හික්ඛු" කියලා කියමනක් තියෙනවා. සසර බය දැකලා හික්ඛුත්වයට පත් වුණා ය කියල යි ඒකෙන් කියන්නේ. හික්ඛු කියන්නේ ඒක නෙවෙයි. එයා පරීක්ෂකයෙක්. සංසාරේ හය දැක්ක නිසා එයා පරීක්ෂණ අරඹලා තියෙනවා. මේක කොහොම ද වෙන්නේ? අනේ! ඒකට නම් ඉඩ දෙන්නට නරක යි. අන්න එතන පරීක්ෂණය ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒ පරීක්ෂණය තමන් ගැන පමණ යි. වෙන කා ගැන වත් බෑ. තමන් ගැන විතර යි මේ ලෝකේ ඔක්කොම. එක කතාපිකට වත් තවත් කෙනෙක් අල්ලාගන්නේ නෑ.

කෙනෙක් තවත් කෙනෙකුත් අල්ලගන්න හදන්නෙ ඇයි? කෙලෙස් ක්‍රියා කරවන්නට උදව්වක් වශයෙනුයි ඒ. තවත් කෙනකු අල්ලගන්නෙ නෑතුව තරහ ගන්ට බෑ. ඒකට කවුරු හරි ඕන නේ? වෙන කවුරුවත් නෑතුව ලෝබ කරන්නට බෑ. මාන්නෙ පෙන්නන්නට බෑ. තව කෙනෙකු අල්ලගන්නම ඕවා පාවිච්චි කරන්නට පුළුවනි. කවුරුත් නැත්නම් ඕවා පාවිච්චි කරන්නට බෑ. මානය කියන්නේ අනුන්ට පෙන්නන එකක්. ලෝභය පිටින් ගත්ත එකක්. තනි වුණාම ඒවා මොකුත් නෑ.

ආයතන හයක් ගැන කිව්වා. මොනව ද ඔය ආයතනවල නිෂ්පාදනය කෙරෙන්නේ.? ඇහෙත් බලන වෙලාවට පුපුරන අණුවල තිබෙන්නේ රූප කාමය යි. ඇහෙන වෙලාවට පුපුරන අණුවලින් හැදෙන්නේ ඒ වර්ගයට අයත් සද්ද කාමය යි. ගන්ධ, රස, ස්පර්ශවලත් ඒ විදිය යි. මේ සියල්ලේ ම ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ, මාන, අභංකාර ආදී කෙලෙස් ඔක්කොම මිශ්‍ර වෙල යි තියෙන්නේ. ඔය එක කාමයකට අයිති පරමාණුවක් ගත්තාම, කුණු කානුවෙන් වතුර බින්දුවක් ගත්තා වගෙ යි. කුණු කානුවේ තියෙනවා මිනි හෝදපු ඒවා, කෙල ගහපුවා, මුත්‍ර කරපුවා ඔක්කොම මේ කානුවේ යනවා. ඒකෙන් යන වතුර බින්දුවක අර ඔක්කොම තියෙනවා වාගේ තමයි අපේ ජීවිතයේ හැදෙන ඔය කාමය.

ඔක්කොම කිලිටු ඒකෙ තියෙනවා. ඒක යි දැන් අපි විඳවන්නේ. කාම පහ වැඩ කරන කොට, ඒ ජාතියේ ඒවා නැවත හැදෙනවා. ඒ ඔක්කොම මොළේට සම්බන්ධ යි. ඔය පහ ම මොළේ ඇතුළේ වැඩ කරන්නේ ඒක යි. මොළේ ඇතුළට ඕවා ආවාම ඒක හය වැනි සංයෝගය වෙනවා. බෞද්ධ කොඩිය හැදිල තියෙන්නේ පාට පහකින්. ප්‍රභාස්වර කියන එකේ ඒ පහම තියෙනවා. ඒ වගේ තමයි මොළේ. හැබැයි බෞද්ධ කොඩිය හැදිල තියෙන්නේ ඒ අදහසින් නෙවෙයි. ඒක අපි උදහරණයකට යි ගත්තේ.

ජීවිතය ඇතුළේ තියෙන්නේ ඔය පහ යි. වෙන මොකක් නෑ. මේ ඔඵවෙ කෙස් ගහේ පවා තියෙන්නේ ඒවා. ඔය පරමාණු නැති තැනක් නෑහැ. බුදු භාමුදුරුවෝ ඔය පරමාණු හඳුන්වලා තියෙන්නේ රූප කලාප නමින්. "නාමරූප පච්චයා සමායතනං" කියන කාරණේ ගත්තොත්, "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා" කියන එක තමයි මේ තල්ලු වෙච්ච යන්නේ. හැම තිස්සේම අවිද්‍යාව ඉස්සරහට එනවා. සකස් වීම් ඇති වෙන්නේ ඒකෙන්. ඒ අවිද්‍යාව තමයි මෙතනත් වැඩ කරන්නේ. මේ රූප කලාප බිඳිවිච්චම හැදෙන්නේ මේ මේවයි කියලා අපි දන්නේ නෑ. ඒ දන්නේ නැති කමයි මෙතන තියෙන අවිද්‍යාව. "ඕන රූප කලාපයක් පුපුරපන්. පුපුරලා ඕන එකක් හැදියන්" කියලා අපි ඉන්නවා. ඒක නිසා ඒ නො දන්නා කම නමැති අවිද්‍යාව නිසා, දිගට ම විඳව - විඳවා ඉන්ට යි අපට සිද්ධ වෙලා තියෙන්නෙ.

* * * *

11

ඉන්තව ය, විදිනව ය කියන්නේ අර අයිතිය ගත්ත එක. අපට ඉන්න පුළුවන් නම් ඕන එකක් වෙයන් කියලා, එතකොට ඒ සිතක් එක්ක බලපාලා ඒ වර්ගයට අයිති ඒවා හැදුණොත්, අනෙක් ඒවාට මොනවා වුණත් දැනෙන්නේ නැහැ. රහත් කියන්නේ ඒ තත්ත්වයට ආපු උත්තමයා. ඊළඟට සලායතන පව්වයා එස්සෝ.

එස්ස කිව්වේ ස්පර්ශයට. නාමරූප පව්වයා සලායතන කියපු විග්‍රහයේ ඒකාන්ත ප්‍රතිඵලය තමයි මේ සලායතන පව්වයා එස්ස කියල කීවේ. ඔය ආයතන හයෙන් මුල් පහ කරන්නේ මොකක් ද? එයාලගේ ජවයෙන් තවත් එකක් එක්ක සම්බන්ධ වීම යි. ඒක ස්පර්ශ වීම යි. මේක නවතින එකක් නෙවෙයි කියන එක ඉස්සරහට දනවා. රුජ්පනය වුණෙත් ඕකෙන්. මේක කෙරෙන්නේ කොහොම ද කියන එක යි දැනගන්න තියෙන්නේ. මෙන්න මේ ක්‍රමේට හැදිවිව හැම එකට ම ස්පර්ශය එනවා. පය්වි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූත හතර ඔය ස්පර්ශයට යොමු වෙනවා. මේ දෙක සම්බන්ධ යි. සම්බන්ධ වෙනවාත් සමග ම, ඒ ස්පර්ශය මේ මහා භූතවලට බෙදෙනවා.

මහා භූත කිව්වේ ප්‍රධාන වශයෙන් ම සකස් කෙරෙන දෙය යි. ස්පර්ශයේ සහ මහා භූතයේ කාන්දම් ශක්ති දෙක එක සමාන නම්, එතන පුංචි චලනයක් ඇති වෙනවා. මේ චලනය තමයි ස්පර්ශය ඇති වුණු බවට සාක්ෂිය.

මේක වස්තු ස්පර්ශයක් නො වෙයි. තරංග ස්පර්ශයක්. වස්තුවේ ස්වභාවය තරංගයේ මාර්ගයෙන් වැඩ කිරීම යි. එකක වලන වේගය අංශක 60 ක් නම්, අනිකේත් 60 ක් තියෙන්ට ඕන. එකක තරංගය අනෙකට ඇදෙන කොට වලනය ඇති වෙනවා. ඇදෙන කොට යි කම්පනය ඇති වෙන්නේ. අංශක 50 ක කම්පනයක් ආවොත් ඒකත් එක්ක සම්බන්ධ වෙනවා. මොකද? පණහ තියෙන්තේ හැට ඇතුළේ නිසා. හැබැයි එතෙක්දී හැදෙන කම්පනය හැටේ එකේදී තරම් වේගවත් නෑ. ඉස්සරත් තිබුණා මේ තරංග. දැන් අපේ ළඟ තියෙන්තේ අසංබෙයිසට නැගපු තරංග නේ? කම්පනය කරලා තව ඉතුරුත් තියෙනවා. මේ ස්පර්ශයේ තරම පෙන්වනවා පය්වියෙන්. පය්වියෙන් කියන්නේ ස්පර්ශ ප්‍රමාණය කොයි තරම් දුරට තද වෙනවා ද කියන එක යි. ස්පර්ශය හෙමින් කෙරෙන එකක් නම් ඒකත් පෙන්නුම් කරන්නේ පය්වියෙන්. අංශක 30 ක තරංගයක් නම් එන්නේ, ඒක නිකම් ඇවිල්ලා යාන්තම් ගැවිලා යනවා වගේ. එව්වර යි. ඒකේ පීඩනය අඩු යි. තදවීම නෑ. හොඳ යි, එකකින් අංශක එකසිය පණහක නැත්නම් දෙසියක තරංගයක් ආවොත්, ඒක පිළිගන්නේ හැටේ එකක් විසින් නිසා, ඒක වදින්නේ වෙඩි පාරක් වගේ. මේ තදවීමේ ප්‍රමාණය තමයි පය්වි කියල කිව්වේ. සවිදම් ජෙමාගේ බඩ පිරෙන්න නම්, එයාගේ බඩට අල්ලන ප්‍රමාණයට බත් දෙන්ට ඕන. අඩුවෙන් දුන්නොත් නිකම් කැවා - නොකැවා වගේ වෙයි. ස්පර්ශයේ තදවීමේ ප්‍රමාණයත් ඔය වගේ තමයි.

තද වීමේ ප්‍රමාණය ගැන තවදුරටත් කියනවා නම්, තිහේ එකකට එකසිය පණහේ එකක් ආවොත්, මෙයාට පිළිගන්නට පුළුවන්කම තියෙන්තේ තිහේ එවා. තිහේ රූප කලාප තියෙන මිනිහෙකුට ජේනවා මිනිසුන් දෙන්නෙක් ගහගන්න හැටි, මිනී මරාගන්න හැටි. මෙයාට ඒකෙන් මොකුත් නෑ. රත්වීමක් නැතුව, මෙයා ඕන නම් එතෙක්ට ගිහිල්ලා කියාවි "අපරාදෙ නේ? ඔය ගොල්ලො ගහගන්න එපා!" කියල. එතන තියෙන්තෙ ඔක්කොම අංශක තුන්සියෙ - හාරසියෙ ඒවා. මෙයාගේ ළඟ තියෙන්තේ තිහේ ඒවා. තිහේ හැටියට යි මෙයාගේ වේගෙ. අතන දෙන්නෙක් ගහගන්නවා ය කියල එයා එතෙක්ට පනින්නෙන් නෑ. "අනේ, සයිමන් එහාට පලයන්කො" කියල කියාවි. සාමාන්‍යයෙන්

කෝප්පයක් මේසෙ උඩින් තබන ගණනට යි එයා ඒක කරන්නෙ. අපි එහෙම නෙවෙයි. අපිත් යන්නේ බේරන්ට තමයි. නමුත්, පනින්නේ ගහගන්ට වගෙ යි. ඒ අර වේගය නිසා. ඉතින් බලමු මේ හැම තැන ම බුදු බණ තියෙනවා ය කියන එක ඇත්ත නේ? එක කවියෙක් කිව්ව පු හැම කොළයක ම බණ පදයක් ලියව්ලා තිබෙනවා ය කියලා. පුස් කොළ පොත් ඕන නෑ. ඔය ගස්වල, වැල්වල, කොළවල ඔක්කොම බණ පද යි තියෙන්නේ කියලත් කිව්ව පු. ඒ තරම් වටිනවා ඒක.

ඒ කිව්වේ පය්වියේ හැටි. ඊළඟට ආපෝ. අර තරම් තද වෙන්ට මේකේ නිදහස තිබෙනවා. තද වෙන්ට සුදුසුකම තියෙනවා. ඒ ගාණට තද වෙන්ට බුරුල - නිදහස තිබෙනවා. ඒ නිදහස තිබෙන නිසයි තද වෙන්තේ. ඒක ආපෝ ධාතු ව. ඒ තද වෙන ප්‍රමාණයට - ස්පර්ශ වෙන ප්‍රමාණයට එතන රත්වීමක් හටගන්නවා. ඒක තේජෝ ධාතු ව. ඒ රත්වීමේ ප්‍රමාණයට කම්පනයකුත් හටගන්නවා. ඒ කම්පනය - ඒ චලනය තමයි වායෝ. ආයතන හයේ ම සිද්ධ වෙන්තේ ඕක යි. රූප කාම, සද්ද කාම, ගන්ධ කාම, රස කාම, ඵොට්ඨබ්බ කාම හැදෙන්නේ ඔය විදිහට. ඒ පහේ සංකීර්ණයෙන් මනෝ ධාතු ව වැඩ කරනවා. සමහරුන්ට නිකම් ම කේන්ති යනවා. නොයෙක් ඒවා හිතනවා. ඒ මොනව ද? ඒ අර කාම පහ වැඩ කරලා. "එයා කතා කළා හරි නෑ. අරයා හිටිය හැටිත් හොඳ නෑ." කියා හිතනවා. සුමානෙකට කලින් වෙච්ච සිද්ධියට අදත් මිනිස්සු ගහනවා - බණිනවා. දෙස් කියනවා. ඡායාවක් හිතේ තියාගෙන රණ්ඩු වෙන්තේ අර පහේ බලපෑම නිසා.

ඊළඟට සළායතන ගැන අපි කතා කරමු. සමහර වෙලාවට කෙනෙකුට සද්දයක් ඇහෙනවා. ඒක ඇහෙන කොට ම අපි ඒක අප්‍රිය කරනවා. ඒ මොකද ? ඒ සද්දය එක්ක වැඩ කරපු කාන්දමක් ආධාරයෙන් හැදිව්ව පරමාණු එයාගේ කණෙත් තියෙනවා. ඒක නිසා ඒ සද්දෙ ඇහෙන කොට ම කම්පනය වෙල යි ඒක හදවතට දෙන්නේ. එයින් උපදින හිත දුක් සහිත යි. පීඩා සහිත යි. ඉතින්, ඒ විදියට දිවා රෑ දෙක්හි ම බලමින්, අසමින්, ආඝ්‍රාණය කරමින්, රස විදිමින්, අතගාමින් ඒ අනුව දුක් විදිනවා. මුළු දවසෙ ම ඕක යි අපි කරන්නේ. මේ එකකින් වත් ප්‍රිය භාවයක් - රසවත් භාවයක්

ලැබිලා නෑ. ඒකෙන් ආපු ආස්වාදයෙන් - රසයෙන් අපි සැනසිලා නෑ. ඒක නිසා තවත් මොකුත් බලන්ට හොයනවා. අහන්ට හොයනවා. ආඝ්‍රාණය කරන්ට - රස විඳින්ට - අතගාන්ට හොයනවා. ඒ මොකද ? අපේ ළඟ තියෙන ඒ ශක්ති ස්වරූප සන්සුන් වෙලා, පිළිගන්න ශක්තිය නැති නිසා, කිසි එකකින් වත් සන්සුන් වෙන්නෙ නෑ. සෑහීමට පත් වෙන්නේ නෑ. මෙතනින් සන්සුන් කරලා ගන්න තුරු, මේ ලෝක ධාතුවේ කොහෙවත් නෑ තමන්ට සුදුසු දර්ශනයක්, ශබ්දයක්, ගන්ධයක්, රසයක්, ස්පර්ශයක් ඇති ඒවා. ඒ එකක වත් කිසි වරදක් ඇතුළුව නො වේ. බෙලෙක්කයක් ගහන කොටත් එයා ඒ බෙලෙක්කෙන් එන සද්දයේ වරද කියනවා. සද්දෙ වරද නො වෙයි ඒ. ඒක පිළිගන්නා අභ්‍යන්තරික ශක්තියේ වරද යි. ඒකට කම්පනය වුණා වැඩි යි. දැන් අපි කියමු එකසිය පණහක කාන්දමක් මෙතන තියෙන කොට නිහක ශක්තියක් නම් එන්නේ, මෙයාට ගාණක් නෑ. ඔළුවට මොකක් දෝ වදිනවා. එව්වර යි.

මේ අනුව බලන කොට දුක තියෙන්නේ අපේ ගාව යි. නමුත්, අපි බණින්නේ ලෝකෙට යි. ඕක දන්නවා නම් ඒක විද්‍යාව යි. මේ වික දන්නේ තැන්නම් ඒක අවිද්‍යාව යි. දැන් පාරේ යන කොට ලිස්සුවොත්, පාරෙ තියෙන තෙල්වලට යි වතුරවලට යි දොස් කියලා හරියන්නේ නෑ. එයා හොඳට කට්ටි තියෙන ටයර් දෙකක් දගත්තා නම් ලිස්සන්නේ නෑ. එළවන්ට දැනගන්ටත් ඕන එ වැනි තැන්වලදී. අන්න ඒ වගේ වැඩක් මේ. මේක හදන කොට මේ ලෝකේ කිසි දෙයක් වැරදි නෑ. තමන්ගේ වැරද්ද හදගන්නේ නැතුව, ලෝකෙට දෙස් කියලා වැඩක් නෑ. දෙපළක දෙවිඳියක් තියෙනවා. දැන් අපි දන්නවා "බෙන්ස්" එකත් එක්ක බර කරත්තයට යන්ට බැරි බව. ඒවා හදලා තියෙන්නේ එහෙම යන්න නේ? කරත්ත කාරයාට බැහැ දෙස් කියන්න "බෙන්ස්" එකට. දෙස් කියන්නේ අවිද්‍යාව නිසා. ඒ මොකද එහෙම වෙන්නෙ කියල එයා දන්නෙ නෑ. අරයා නරක වචන කියනවා. වචනෙ ඇති නරකක් නෑ. නරක හිතක් එයාට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ වෙලාවට ඕවා තමයි කියවෙන්නේ. ඉතින් එයා ඕනෑ දෙයක් කියාගත්තාවේ! කීවට කමක් නෑ. ඒවා සද්ද වගයක්. නරක යි කියන්නේ අපි. නමුත්, වෙනත් භාෂාවල ඔය සද්දෙ ම ශිෂ්ට දෙයක්. නරක වචනයක් කියා අපි ඕක වෙන් කරගත්තා. ඒකෙන් ජේන්නෙ සිත ද්වේෂ වෙලා කියන එක යි.

එතකොට ඔය සලායතනයෙන් ඔය වගේ ස්පර්ශයක්. ස්පර්ශය ගන්නේ එයාගේ ප්‍රමාණයේ හැටියට යි. ස්පර්ශය හැඳෙන්නේ කොහේ ද? ලේ ධාතුවේ යි හැඳෙන්නේ. ඔය වර්ග පහ යි ලේ ධාතුවේ හැදිලා තැන්පත් වෙලා තියෙන්නේ. නිතර ම ඒවා ඒකත් එක්ක ගමනේ යෙදෙනවා. ඒක හැදුණු තැනට ම යි එන්නේ.

රූප කලාපයක් හැඳෙන්නේ ආලෝකයක් එක්ක යි. බලන කොට හැදිවිව එක - එනම් රූප කාමය - හැදිවිව තැනට ම ගිහිත් තැන්පත් වෙනවා. ඇසීමෙන් හැදිවිව ඒවා කණ එක්ක වැඩ කරනවා. ශරීරයේ තියෙන ඒවා ඔක්කොම එ තැන නැහැ. එහේ අඩු වෙනකොට මෙහෙන් යනවා එතනට. සමුදය ධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති කිව්වේ මොකක් ද? ඒ ඒ ආයතනවල එක තට්ටුවක් තියෙනවා. සද්දයක් ඇහෙන කොට කණ නමැති ආයතනයේ තිබෙන ඒ තට්ටුව පිපිරෙනවා. ඒ තට්ටුව ඉවර යි. මෙහෙන් තට්ටුවක් ඇවිල්ලා ඒක අලුත්වැඩියා කරනවා. හැම තිස්සේ ම මෙහෙන් එහාට යනවා. එහෙන් මෙහාට එනවා. ඕකට යි "සමුදය - වය" කිව්වේ. නැති වෙනවා - ඇති වෙනවා. ඇති වෙනවා - නැති වෙනවා. අපි දන්නවා කණ නො තිබුණත් ඇහැ නො තිබුණත්, හැම මොහොතක ම අපේ ජීවිතෙන් කොටසක් ගෙවෙන බව. ඉතුරු හරිය ජීවත් කරන්නට අලුත් වැඩියාවක් වෙනවා. අලුත්වැඩියාව ය කිව්වේ ඒ අඩු තැන පිරෙනවා කියන එක යි.

ආයුෂය වැඩි වෙනවා නො වෙයි. තියෙන ආයුෂය ගතකරන්ට ඒක උදව් වෙනවා. ඉතින් හැම වෙලේ ම ඔක්කොම මැරෙනවා. ඇහැ මැරෙනවා. කණ මැරෙනවා. කෙනකු වයසට යන කොට ඇස් මැරිලා. කණ මැරිලා හතරෙන් තුන් පංගුවක් ම වාගේ ඔක්කොම මැරිලා. තව සොච්චමක් තියෙනවා පාවිච්චි වෙන්න. ඒකත් ඉතින් ඔය බෙහෙත් අතුල්ල - අතුල්ලා නඩත්තු කරනවා. ඒ නඩත්තුව තාවකාලික යි. ඒක හරියන්නෙ නෑ. අර නියමිත කාලෙට එයාගෙ පරමාණු පොදිය ඉවර යි හෝටලේට ගිහිල්ලා ගෙනියපු සල්ලි ඉවර යි. තුණ්ඩුව හම්බ වෙනවා බිල ගෙවලා යන්ට. එතනින් ඉවර යි.

ඉතින් අපිත් ඒ වගේ "ච්ච" අරන් ආපු අය නේ? කොයි වේලේ බිල හම්බ වෙයි ද දන්නෙ නෑ. සමහරු හිතනවා. "අපි දැන් ජවසම්පන්න අවස්ථාවෙ යි ඉන්නෙ" කියලා. එහෙම කියන්ට බෑ. ඔය වගේ තත්ත්වයක් තමයි මේ ජීවිතේ පැවැත්මට තුඩු දීලා තියෙන්නේ අර කී ආයතන හයේ වැඩ කිරීම. ඔය කීවේ ක්‍රියාකාරිත්වය. ඔහන ඉඳලා ඉස්සරහට තමයි ක්‍රියාකාරිත්වය. විදර්ශනාවට අනුවෙන කොටස තමයි ඔය. විදර්ශනාවට අනුවෙන්නේ මොකක් ද, අනුකර ගන්නේ කොහොම ද කියන විග්‍රහය ඔහන ඉඳල යි එහාට තල්ලු වෙන්නේ. ඔහන ඉඳල යි අපේ පරිහරණය නිසියාකාර ව කිරීමට - නිසි තැනට ගැනීමට - උදව් ලබාගන්ට පුළුවන් වෙන්නේ. පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රමය තියෙන්නේ ඔහනින් එහාට.

* * * *

12

ලොව්තුරා බුද්ධත්වය ලබන වෙලාවේ සිද්ධියක් ඔය අපි කියන්නේ. එතෙක්දී බුදු හාමුදුරුවෝත් ඕක ඉක්මනින් තෝරගන්නා. ඔය එස්ස පව්වයා වේදනා කීව් තැන ඉඳලා, විද්‍යාත්මක අවබෝධය තුළින් එන ඔය වේදනාව කියන එක තේරුම් ගත්ට. සුඛං වේදනං වේදියමානෝ ආදී වශයෙන් වේදනාවේ මට්ටම් තියෙනවා. සැප වේදනාව කියල කීව්වට ඒකෙන් බැහැ ඒක හරියට වටහාගත්ට. ඒක නිසා, ඇති වෙන වේදනාව මොකක් ද කියලා හඳුනාගත්ට පුරුදු වෙන්නට ඕන. හැම වේදනාවක ම වෙනස් කම් තියෙනවා. අවිද්‍යාවේ ඉඳලා සලායතන, නාමරූප, විඤ්ඤාණ, සංඛාර, වශයෙන් ආපහු යනවා. ඊළඟට එන්නේ අවිද්‍යාව. මේක මොකක් ද? මොකද මේ විදෙනවා කියන්නේ? විදෙනවා කියන එක තේරුම් ගත්ට නම්, එයා යන්ට ඕන පස්සෙන් පස්සට. ඒක හෙමින් කරන්ට බෑ. ඇයි මේ පස්සට යන්නේ? මේකෙන් මේක වෙනවා ය කියන එක එයා කලින් ප්‍රගුණ කරලා තියෙනවා. මේකෙන් මේක වෙලා තමයි දැන් මේ තත්ත්වය ඇති වෙලා තියෙන්නේ කියන එක එයා තේරුම් ගන්නවා. ඔහන ඉඳල යි විදර්ශනාව පිළිවෙතක් හැටියට ප්‍රයෝජනවත් වෙන ආකාරයෙන් තේරුම් යන්නේ.

ප්‍රශ්නය : අවසර, ලෙඩෙකුට ලේ දීපුවහ ම, ඒ ලේවල තිබෙන තත්වය අනුව, එයාගේ ලේවල කාම ශක්තිය අඩු - වැඩි වෙනවා ද?

උත්තරය : කෙනෙකුට ජීවත් වෙන්නට ඇගේ ලේ නැති වුණහම තමයි එයාට ලේ දෙන්නේ. ඒ දෙන ලේවල තියෙන්නට ඕන සමතාවයක්. ඒ වගේ ම ප්‍රමාණයක්. එයාගේ ලේ මෙයාට

ගැලපෙනවා ද කියල බලන කොට දළ වශයෙන් මෙයාගෙ ජීවිත මට්ටමේ තියෙන ලේවලට සමාන වෙන්ට ඕන. ඒක නිසා, මේ මිනිහා නරක් වෙන්ට දෙයක් එතන නෑ. දෙන්නා ම ඒක යි. දෙන්නා ම කන පිගාන කෝක වුණත් කමක් නෑ. ලේවල සමානත්වය යි වැදගත් වෙන්නේ. අල්ලන්නේ සමාන ලේ යි.

දැන් අපි කියමුකො රහතන් වහන්සේ නමකගේ ලේ අපට අල්ලන්නෙ නෑ. දීපු හැටියේ මැරිල යයි. ඒ මොකද ? ඒක පාවිච්චි කරන්ට අපට ශක්තිය නෑ. ඒක යි. ඒ ඒ ගණන් හිලව් බලන්නේ ඒකට යි. හොඳ යි, කාගේ හරි ලේ අරගෙන ඒකෙ වර්ගය නො බලා තව කෙනෙකුට දුන්නොත්, එයාට වෙන ලෙඩක් හැදෙනවා. සමහරුන් ඔය ලේ අරගෙන ඔඵව විකෘති වෙලා තියෙනවා. එයාගෙ කල්පනාව වෙනස් වෙනවා. ඉස්සර කල්පනා කරපු ඒවා එයාට මතක නෑ. ඊට වඩා අලුත් ඒවා එනවා. එයා එහෙම කලබල වෙනවා හදිස්සියේ. ප්‍රමාණය බලන්නේ ඒකට යි.

කලින් අපි සඳහන් කළා වේදනාව ගැන. වේදනාව නිර්මාණය කරන ආයතන පහක් තියෙනවා. ආයතන කිව්වේ නිෂ්පාදනය කරන තැන්. රූප පෙනීම නිෂ්පාදනය කරනවා. ශබ්ද ඇසීම නිෂ්පාදනය කරනවා. මේ ආදී වශයෙන් එහෙම නිෂ්පාදනය කරපු කොටසින් තමයි සද්ද අහන්නේ. නැවත සද්ද අහන්නත් ඒ වර්ගය ම නිෂ්පාදනය කරනවා. ඒ වගේ ම, දැනට අපි යම් ක්‍රියාවක් කරමින් මතුවට ඒ විදියේ ක්‍රියාවක් කරන්ට නැවත යමක් නිෂ්පාදනය කරනවා. මේක යි ආයතනවල ක්‍රියාකාරිත්වය. තියෙන එක පාවිච්චි කරනවා. නැවත එකක් හදනවා. එතකොට තමයි යමක පැවැත්ම ඉදිරියට ගෙනයන්ට පුළුවන් වෙන්නේ. මෙ සේ මේ පැවැත්ම ගෙන යාම අපි හඳුන්වන්නේ සංසාරේ කියලා.

එකකින් එකකට සංසරණය වෙනවා. මේ ආයතන හේතු කොට ගෙන ස්පර්ශය සිද්ධ වෙනවා ය කිව්වා. අපි කලින් පැහැදිලි කළා ස්පර්ශය සිද්ධ වෙන්නේ තරංග ශක්තියකින් ය කියලා. මෙතන මේ වක්‍ර, සෝත හෙවත් ඇස, කණ කියන දෙකට විශේෂ වශයෙන් ම උදව් වෙන්නේ තරංග ශක්තිය යි. එතකොට ඒ ඉන්ද්‍රියයේ හැදෙනවා උපාදන ශක්තිය. ඒ ආයතන ශක්තිය නැතහොත් උපාදන

ශක්තිය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ආලෝක තරංග සහ ශබ්ද තරංග මාර්ගයෙන්. ඇසේ නම් ආලෝක තරංග. කණේ නම් ශබ්ද තරංග. ආඝ්‍රාණයේ ස්පර්ශය ඇති වෙන්නේ වායුවෙන්. දිවේ ස්පර්ශය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ජලයෙන්. ස්පර්ශයක් ඇති වෙන්ට වස්තු දෙකක සම්බන්ධය තිබෙන්නට ඕන. ඒ ස්පර්ශය නිසා, ඒ ඒ ආයතනවල තිබෙන ආයතන ශක්තිය විවිධ මට්ටම්වලින් කම්පනය කරන්නට පුළුවනි. ඒ කියන්නේ එක එක ප්‍රමාණවල පයවි ශක්ති. ඒ ඒ ස්පර්ශවලට ඒ ඒ ප්‍රමාණයේ තද විමක් අවශ්‍ය යි. ආලෝක තරංගයත් එක්ක වැඩ කරන රූප කාම ශක්තිය හෙවත් කාන්දම් ශක්තිය ඉතා ම සියුම් ලෙස වැඩ කරනවා. නමුත් කණට ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය යි. නාසයේ ඊටත් වැඩි යි. දිවේ නාසයටත් වැඩි යි. ඇඟේ ඊටත් වැඩි යි. මේ විදියට ක්‍රමයෙන් දියුණු වෙන ස්පර්ශ පහක කම්පනවලින් තමයි අපට යම්කිසි දෙයක දැනීමක් ඇති වෙන්නේ. අපේ ශරීරයට රූප ජේත්තෙ නැත්තේ ඔය හේතුව උඩ යි. ඇහැ ප්‍රාණවත් කරවන ආලෝක තරංගය අපේ ශරීරයේ ස්පර්ශ කාමය අවදි කරන්නට තරම් පණ මදි. නමුත්, කලාතුරකින් ඉපදිලා ඉන්නවා ය කියල ආරංචි තිබෙනවා ඇඟිලිවලින් බලන්න පුළුවන් අය. ඒක එහෙම වෙන්ට බැරි කමකුත් නෑ. ශරීරයේ එක එක තැන්වලින් බලන්නට පුළුවන් සත්කුත් ඉන්නවා.

ඇම්බා කියන සතාට ජේත්තේ අසවල් තැනින් කියලා කතාවක් නෑ. ජේතවැ යි කියන්නේ දැනෙනවා. ඉතින් ඔන්න ඔය විදියේ ආයතන පහට ස්පර්ශ වෙන කොට ඒකෙන් යම්කිසි විදීමක් එනවා. ඒකට කීවා එස්ස පච්චයා වේදනා කියලා. ස්පර්ශයේ ප්‍රමාණය අනුව වින්දනයක් ඇති වෙනවා. වින්දනයක් ඇති වෙනවා නම්, හැම විට ම ඒක ඇති වෙන්නේ රත් වීමකින්. රත් වීම තමයි විදවීම ලබා දෙන්නට මුල් වෙන්නේ. මේ අනුව, ඇසට දර්ශනයක ස්පර්ශයක් ඇති වීමේදී ඇසේ රත්වීමක් ඇති වෙනවා. කණෙන් එහෙම යි. එස්ස පච්චයා වේදනා කීවේ ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යය කරගෙන රත්වීමක් හටගන්නවා කියන එකයි. එතකොට ඕක ම තමයි පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියා වෙන් වෙන්නේ. එස්ස පච්චයා වේදනා කියන එක තමයි ඒ විස්තර කෙරෙන්නේ.

මේ වේදනා කියන එක පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූත සමග සම්බන්ධ වෙන්නේ කොහොම ද? තද වීම,

ඒ තදවිමට ඇති නිදහස, නිදහසේ තද විම නිසා හටගන්නා රත් විම සහ රත් වීමෙන් ඇති වෙන වලනය ගැන මීට ඉහතින් විස්තර කළා. ඔය ආයතන පහේ ක්‍රියාකාරිත්වයේ මිශ්‍රණයක් තමයි මනේන්ද්‍රිය කියන්නේ. ලේවල, මස්වල, කටුවල සහ ඇතුළේ තියෙන වාතයේ කියන හැම එකක ම තියෙන්නේ ඔය ආයතන පහේ ක්‍රියාකාරිත්වය යි. ලේවලින් දෙන සකස් කිරීමෙන් තමයි මේවා හැදෙන්නේ. මුල් අවස්ථාව ලේවල යි. මස් කටුවක තත්ත්වය වෙනස් කරනට බෑ. නමුත් ලේවල තත්ත්වය වෙනස් කරනට පුළුවන්. මේ හය පැත්තක වේදනාව මුළු සිරුරේ ම තියෙන පරමාණු අවදි කරනවා.

අවදි කරනවැ යි කියන්නේ නාම - රූප ක්‍රියාකාරිත්වය ඇති කරනවා ය කියන එක යි. නිදසුන් වශයෙන් ඇස නමැති ආයතනයෙන් නිෂ්පාදනය වෙන රත්විමට මේ සිරුර ඔක්කොම නැමෙනවා. නාම කියන්නේ මේ නැමෙන බව යි. රූප්පනය වෙනවා. කණෙත් එහෙම යි. ඉතින් මේ නැමෙන - රූප්පනය වෙන ප්‍රමාණය අපි දැනගන්නේ කොහෙන් ද? ඒ ඔක්කොම එක තැනකිනුයි එළිදරව් වෙන්නේ. ඒකට අපි කියනවා "හිත" කියලා. ඒ අවස්ථාවේදී මේ කොටස් පහේ ක්‍රියාකාරිත්වය එක තැනකින් දෙනවා. සිත පහළ වීම පංච ස්කන්ධ ක්‍රියාකාරිත්වය යටතේ සිද්ධ වෙන එකක් හැටියට අපි කලින් පෙන්නලා දුන්නා. ඒ වුණත් ඉන්ද්‍රියයක ඒ රත්වීම ඇති වුණේ කොහොම ද? ඒ පරමාණු නැමීලා රූප්පනය වීම නිසයි.

ස්කන්ධ පහක් මෙතන වැඩ කරනවා. රූප, වේදනා, සංකල්ප, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ඒ පහ යි. රූප්පනය වෙන හැටි කීවා. ඒ රූප්පනය නිසා රත්වීමක් උපදිනවා. ඒ රත්වීමට යි වේදනා කියන්නේ. ඒ රත්වීමේ තියෙනවා රත්වෙන ප්‍රමාණයක්. රත් වෙන්නේ එක එක ප්‍රමාණවලින්. ඒක අපි ගන්නවා රත්වීමේ අංශක ගණන කියලා. ඒ අංශක ගණන යි සංකල්ප කියන්නේ. එතකොට සංඛාර කියන්නේ නැවත සිදුවීමකට තුඩු දෙන ආකාරයෙන් ඒ ඒ ආයතන මුල් කොට සිදුවෙන සකස්වීම්. එතන කාන්දමක් හැදිව්ව බව යි ඒ කියන්නේ. ඇසෙන් සිදු වෙන ක්‍රියාවන් එක්ක වැඩ කරන්නේ ලේ ධාතුවේ තියෙන සමාන රූප කලාප හෙවත් පරමාණු යි. ඇසෙන් ඕක සිදු වුණාම ඒකට කියනවා "වක්කු විඤ්ඤාණ" කියලා. කණේ නම්

"සෝත විඤ්ඤාණ". ඔය විදියේ විඤ්ඤාණ හයක් තියෙනවා. ඒ ඒ රූප කලාප වැඩ කරන්නේ ඒ වර්ගයත් සමග ඇති සම්බන්ධතාව මත පමණ යි. විඤ්ඤාණ වෙනවා ය කියන්නේ ඒ ඒ ආයතනවල සිදු වෙන ක්‍රියාවේදී සකස් වෙන වලනයට සමාන ව සිටින ශක්ති තරංගවල කම්පනය යි.

ඊළගට, නාම - රූප කියන නීතිය යටතේ හදවතේ පරමාණු රූප්පනය වෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ තේජසක් නිකුත් වෙනවා. ඒක මුළු සිරුරේ ම සිදු වෙනවා. මොළෙ යි හදවතෙ යි දෙකේ ක්‍රියාවල සම්බන්ධතාවක් ඇති වෙලා. අපට දැනෙන්නේ ඒ සම්බන්ධතාව යි. විඤ්ඤාණ අවස්ථාවේ ඉඳලා ඒ සියල්ල එක්තරා රත්වීමකට අනු වෙලා. ඒකට යි එස්ස පච්චයා වේදනා කීවේ. රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ වශයෙන් අපට දැනෙන්නේ ඒ ඒ ප්‍රමාණයේ වේදනාව යි. රත් වීමට අනුව යි අපට වේදනාව දැනෙන්නේ. ඒ එක රත්වීමක් අපි නම්කරනවා. "පෙනෙනවා" කියලා. තව එකක් "ඇහෙනවා" කියලා නම් කරනවා. නාසය ඇසුරෙන් ඇති වෙන රත්වීමට අපි නමක් දෙනවා "ආඝ්‍රාණය" කියලා. දිවේ නම් "රස විඳිනවා" ය, සිරුරේ නම් "ස්පර්ශ කරනවා" ය කියලා. අපි නම් දෙනවා. ඇහෙන් විඳවනවා. කණෙන් විඳවනවා ආදී වශයෙන් කියන්නට අපි පුරුදු වෙලා නෑ.

නමුත් මේ දර්ශනය - මේ විද්‍යාව ඇති වුණාට පස්සේ අර සම්මතය මතක් වුණත් "මේක මම ඇහෙන් විඳවන වෙලාව, කණෙන් විඳවන වෙලාව" ආදී වශයෙන් එයා ඒ දර්ශනේට වැටෙනවා. ඔතන තමයි ජීවිතයේ නිරවුල් කම තිබෙන තැන. බුදු පියාණන් වහන්සේට බුද්ධත්වය ලැබීමට උපකාරී වුණේ ඔය දර්ශනේට වැටීම යි. "එස්ස පච්චයා වේදනා" කියන තැන වේදනාව තුන් ආකාර යි.

* * * *

13

ඔය කියන වේදනාවේ සැප වේදනාව සහ දුක් වේදනාව කියන දෙක තමයි ප්‍රධාන වෙන්තේ. මට දැන් දුකක් එනවා. දුක් එන්නේ කොහොම ද? මගේ ළඟ තියෙන රූප කලාපවල (හෙවත් පරමාණුවල) කාණ්ටක කාන්දම් බලය දෙට්ට එන විදියේ ස්පර්ශයක් මම ඇති කරනවා. එතකොට ඒක දුක් වේදනාවක් වෙනවා. අපි කීවා ස්පර්ශයේ තරාතිරම් ගණනාවක් ගැන. කර්කශ ගතියක් එන්ට නම් ඒ වර්ගයේ පරමාණු පුපුරවන්ට පුළුවන් අන්දමේ කර්කශ ස්පර්ශයක් ඕනෑ කරනවා. ඒකේ ගිනිකාර කම වැඩි යි. ඒ නිසා, පිච්චෙනවා වැඩි යි. එතකොට උහුලන්ට බෑ. අමාරු යි කියනවා. දුක යි කියනවා. පිච්චෙන කොට උහුලගෙන ඉන්න බෑ. ඒකෙන් මාව දූෂණය වුණා. එක විදියකට මට ඉන්න ලැබෙන්නේ නෑ. එතන යි දූෂණය.

මොකක් ද ඔය සැප වේදනාව ය කීවේ ? අපි හිතමු ඒ ගිනිකාර ගතිය අංශක සියක එකක් ය කියලා. හොඳ යි ඒක අංශක අනුවට අඩු වුණොත්, අන්න ඒ අඩු වීම සැපක් ය කියා අපි කියනවා. අනුව පණහට බැස්සොත්, දැන් කලින්ට වඩා හොඳ යි කියනවා. නමුත් එතන තියෙන්නේ දුකකියේ අඩු වීමක් මිස අමුතු සැප ලැබීමක් නෙවෙයි. දුක් ගතිය අඩු වුණේ ගිනිකාර කම අඩු වීම නිසයි. ඒ අනුව, අපි මේ සැප යි කියන්නේ දුකේ ප්‍රමාණය අඩු වීමට යි. එතකොට, අපි කළ යුත්තේ සැප ලබන්ට විරිය කිරීම නො වෙයි. දුක් අඩු කරන්ට විරිය කිරීම හැර වෙන සැප කියල මොකුත් ම නෑ. ඔය රහස හොයා ගත්තු උත්තමයා ඊළඟට පය්වි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූතයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන විස්තර

කළා. නිෂ්පාදනවල උෂ්ණ මට්ටම අඩු - වැඩි වෙන්නේ කොහොම ද කියන එකත් එතුමා සෙව්වා. කලින් හදපු රූප කලාපවල තේජෝ ධාතුව යි හේතුව. ඔය කියන විදියේ ස්පර්ශ කලින් ඇතිවෙච්ච වෙලාවේ හටගත් තේජෝ මට්ටම යි මෙතන දැන් වැඩ කරන්නේ. ඒවා නො දන්නා කම නිසා හැදිච්ච තත්ත්ව. නාමරූප පච්චයා සළායතනං කියන එකේ තියෙන්නේ ඔය කලින් හැදිච්ච ඒවා අනුව, දැන් කෙරෙන ඒවා ඒකට අනුගත වෙලා නැමෙනවා ය, රූප්පනය වෙනවා ය කියන එක යි.

තදින් නැමුණොත් රූප්පනයත් ඒ ගණනට සිද්ධ වෙලා ඇති. ඒ වර්ග අපේ ළඟ මීට කලින් හැදිලා තියෙනවා. සසරට වැටිච්ච ද ඉඳල ම ඒවැයින් කිසි ම අඩුවක් නෑ. ඒවා හැදෙන්නෙ ඉතා ම නරක පදනමක් උඩ. ඉතා සියුම් දේක තමයි හැදෙන්නේ. නමුත්, පදනම නරක යි. නරක එක පළල් වේච්ච වැඩි වෙනවා. ඒක අඩු කරන්නට නම්, පය්වි (හෙවත් තද වීම) වැඩි නො වෙන්නට වග බලා ගත යුතු යි. තද වෙන්නේ ඒකට නිදහස තියෙන නිසයි. නිදහස තමයි "ආපෝ" කියල කිව්වේ. නිදහස නොහොත් බුරුල නිසා ය කිව්වට, කිව්වත් නො කිව්වත්, උත්සාහවත් වුණත් නැතත්, ඒ පය්විය - ඒ ස්පර්ශය එ ලෙස සිද්ධ වෙනවා ම යි. ඉඩ ඇති තැනට කුඹි රිංගන එක - ගුලට මියො රිංගන එක නවත්වන්නට බෑ ඒ ඉඩ සහ ගුල තියෙන කල්. මේකට ඉඩ තියන්න නරක යි. පය්විය කියන ඔය එක එක දේ කෙරෙහි සිත තද වීම අපි කරන එකක් නෙවෙයි.

අපි යම් පීඩනයක් විදිනවා නම්, ඒ පීඩනය තද වීම නිසා හටගත් එකක්. අපි යමක් එක්ක අපේ සිතුවිලි තදින් ස්පර්ශ කරනවා. ඒක පිටින් කරන එකක් නෙවෙයි. සමහර වෙලාවට අපි පිටින් දේවල් ඇතුළට ගන්නවා. කලින් ඒවත් අපේ ළඟ තියෙනවා. අපි හිතමු අද රටේ තියන තත්ත්වය අපි ඇතුළට ගන්නවා කියලා. මොනව ද ඇතුළට අරන් තියෙන්නේ? ජීවත් වෙන්නට ඕන. සැපෙන් ඉන්නට ඕන. අරක කරන්නට ඕන. මේක කරන්නට ඕන. මෙහෙම කරන්න ඕන ආදි වශයෙන් අප ළඟත් යම් සටහන් ටිකක් තියෙනවා. අද තියෙන තත්ත්වයත් එක්ක ඒ සටහන් සම්බන්ධ කරගෙන හිතන කොට, මොකක් එක්ක ද අපේ සිත තදින් ස්පර්ශ වෙන්නෙ? ජීවත්

විමේ ආසාව යි ජීවත් වෙලා කරන දේවලු යි ගැන පැන නගින ආසාවල් එක්ක අපේ හිත තද වෙනවා. කොන්වත් තියෙන දේවල් නෙවෙයි. මේ ඇතුළේ ඒවා එක්ක යි අපි තද වෙන්නේ. ඒවා තියෙන්නේ මනෝ ධාතු වේ. මනෝ ධාතුවත් එක්ක අපි පොර අල්ලනවා. අපි කියමු දෙන්නෙක් ගහගන්නවා ය කියලා. එහාට වෙලා ඉඳන් කපුරු හරි දුක් වෙනවා. සටන ඇත්තේ එක තැනක. මෙයා ඒක අල්ලගෙන තනියෙන් ගහගන්නවා. ඒක වෙන්ට එපා ! අරම හොඳ නෑ. මෙහෙම හොඳ නෑ කියලා. ඒකෙන් රත් වීම ඇති වෙනවා එයාගෙ හිතේ. ඒ මොකද? ඒ මට්ටමට රත් වෙන දේවල් එයා ළඟ තියෙනවා. ඒ ගණනට ඒ අණු පුපුරනවා. ඒක පිපිරෙන කොට තව කොච්චර දේවල් තියෙනව ද පිපිරෙන්න. ?

අංශක එකසිය පණහක බල ශක්තිය ඇති පරමාණුවක් පුපුරන කොට අංශක එකසිය හතළිස් නවය සහ ඊට පහළ තිබෙන සියලු අණු පුපුරනවා. එතන එතකොට මහා ගින්නක්. හැම එකේ ම තියෙන්නේ ගින්න නේ ? අපි යමක් එක්ක තද වෙලා ඉන්න කොට, ඒක ගිනි ගන්න වෙලාවක්. හරියට "පෙටුල්" දලා ගිනි ගන්නවා වගෙ යි. ඒ අනුසාරයෙන් තවත් ඒවා හැඳෙනවා. ඒවත් පුපුරනවා. ඉපඳෙනවා. පුපුරනවා. මේක නො නැවතී කෙරෙන දෙයක්. බුදු පියාණෝ දුකින් නිදහස් වෙන්ට නිරෝධය ගැන කථා කළා. ඕක නවත්වන ක්‍රමය යි ඒ නිරෝධය.

එතකොට වේදනා පච්චයා තණ්හා - තණ්හා පච්චයා උපාදනං කියන ඔය තුන මෙතෙක්ට එක්කාසු වෙන්ට ඕන. "තණ්හා" කීවේ මොකක් ද? අර රත්වීම යම් ප්‍රමාණයකට ද නගින්නේ, ඒ ප්‍රමාණයට තමාගේ අරමුණ කෙරෙහි තදින් යොමු වීමක් තියෙනවා. ඒකෙන් අයින් වෙන්ට බෑ. ඉලක්කය අල්ලලා තියෙනවා. හොල්ලන්ට බෑ. ඇණ තද කරලා වගේ. ඒ මොකද? එතන කාන්දම වැඩි යි. රත්වීම වැඩි වෙන්ට - වැඩි වෙන්ට, එතන කාන්දම සහ විද්යුතය වැඩි යි. ඒක නිසයි තණ්හාව වැඩි වෙන්නේ. තණ්හාව වැඩි වෙන්නේ ඇල්ලිල්ල වැඩි නිසයි. ඒ කියන්නේ ඒ නිමිත්ත තදින් බදගෙන. ඒක ගලවන්ට බෑ. අතාරින්ට බෑ.

තරුණ - තරුණියන් අතර බොහෝ විට සිද්ධ වෙන්නෙ ඔය කියපු "වේදනා පච්චයා තණ්හා - තණ්හා පච්චයා උපාදනං"

කියන එක තමයි. ඒ කොහොම ද? දෙමව්පියන් අකැමැති වෙච්චහම, ඒ කටයුත්ත කරගත්ට බැරි වුණෑ යි කියලා තරුණයා ගිනි නියා ගන්නවා. මේ මැතකදින් කෙනෙක් එහෙම කළා. ගිනි නියාගත්තේ මොක ද? අර බලාපොරොත්තුව ඉටු කරගත්ට බැරි වෙච්ච නියා නො වෙයි. ඒ අනුසාරයෙන් තමන් ළඟ උපන්නා වූ වේදනාව අර ගිනිකාර කම - උහුලගත්ට බැරි නියා. ඒ නිමිත්තේ එල්ලිලා, හිත ඒකට තද වුණාම තව - තවත් ගිනි ගන්නවා. මේක කොහොම හරි නැති කරගන්නේ නැතුව මේකෙන් බේරෙන්නට මගක් එයාට පේන්නේ නෑ. ගිනි නියාගන්නේ අර කාරණය නියා නෙවෙයි. ඒ කාරණය මත ඇති වෙච්ච වේදනාවෙන් බේරෙන්න යි ගිනි නියාගන්නේ හෝ මැරෙන්නෙ හෝ වෙන එකක් කරගන්නෙ. අර කාරණය වෙන විදියකින් නිරවුල් කරගන්නට එයා දන්නේ නෑ. " එහෙනම්, අපි ඉතින් නිකා ඉම්මු. අපි දෙන්නා ඇත් වෙමු" කියලා ඉන්ට බැරි කමක් නෑ. නමුත්, රත් වුණාට පස්සේ ඒක කරන්ට බෑ. ඒක යි "තණ්හා පච්චයා උපාදනං" කියලා කිව්වෙ. යොමු වෙනවා. යොමු වෙලා එල්ලෙනවා. ආයෙත් ගලවා ගන්ට බෑ. මේක සෑහෙන භයානක තත්ත්වයක්. අපි මේ අපායේ යන්ට යි බය වෙලා තියෙන්නේ. නමුත්, බය වෙන්ට ඕනෑ ඕකට යි.

උපන් තැන කොතැන ද, එ තැන දුක්. එ තැන මිනිහගෙ අපාය. ඇත්ත වශයෙන් අපාය කියන්නේ ඒකට යි. අපාය කියන එක බුදු භාමුදුරුවෝ හොඳට කල්පනාකාරී ව තේරුම් ගන්ට යි වදරලා තියෙන්නේ. එයාගෙ කර්මෙට එයාගෙ අපාය හැදෙනවා එ තැන ම. එයාට වෙන ම ම යම පල්ලො උපදිනවා එයාගෙ ම උන්. එක එක්කෙනාට වෙනම දෙපාර්තමේන්තු. ඒ කියන්නේ මොකක් ද? සත්‍වයා එයාගේ කර්ම බිජයත් එක්ක ආව හැටියේ, එයා ළඟ ම තියෙනවා අර ලෝදිය හැළිය. ඉතින් ගිනි නියාගෙන පිච්චි - පිච්චි ඉන්න තත්ත්වයට පත් කරනවා මිනිහගෙ හිත. ඒ කියන්නේ හිතලා ඉවරයක් නෑ. රත් වෙච්ච ඉන්නවා කටු ඉඹුල වගේ. හැබැයි මේ කියන්නේ අපායක් නැත කියන එක නෙවෙයි. ඒ ඒ සත්‍වයන් නිරන්තරයෙන් දුක් විදින භවයන් තියෙනවා. නමුත්, අපායේ ලක්ෂණ මෙහේදී බලාගන්ට යි මේ කියන්නේ. එතෙන්ට ගියාම කටුවලින් අණිනවා හරි, පිහිවලින් කපනවා හරි, මොනවා හරි, ඒ වගේ දේවල් මේ ආත්මේදී ම සිද්ධ වෙන පූර්ව ලක්ෂණ මේ කීවේ. බුදු භාමුදුරුවෝ වදලේ යමලෝකං ව ඉමං සදේවකං කියා.

තමාගේ ස්පර්ශය දෙස බලලා සුගති - දුගති දෙක තේරුම් ගන්නට පුළුවන් ලු. ඕක මම කියන දෙයක් නො වෙයි. බුදු මුඛයෙන් වදල ඒවා. දැන් මෙතේදී ම කටු ඉඹුලේ ඇණෙන්නා වගේ අවස්ථා තිබෙනවා. ඒ මොනව ද? හිතන කොට ඉරි තළනවා වගේ දේවල් තියෙනවා. පුපුරු ගහනවා. මේවැයින් තේරුම් ගන්නට ඕන බුදු භාමුදුරුවෝ වදලේ මොකක් ද කියලා. ඔය විදියේ වේදනා එක්ක ජීවිතය ක්‍රියාත්මක වීමේදී දැන ගන්නට ඕන ඒ ඒ කාරණා එක්ක සම්බන්ධ වීමේදී හට ගන්නා දැඩි බව නිසා උපදින වේදනා මොනවා ද කියා. යමෙක් අද රටේ තියෙන දේවලට බය වෙලා කල්පනා කර - කර ඉන්නවා ය කියා හිතමු. ඉතින් මොනවා කරන්නට ද කිය - කියා කල්පනා කරන්නේ මොනවා ගැන ද? එයා මොකුත් කල්පනා කරන්න ඕන නැහැ. එයාට තියෙන්නේ ඉන්න එක විතර යි. නමුත්, එයාට නිකම් ඉන්න බෑ. ඒ මොක ද? අර තමන්ගේ හිතේ තද වෙච්ච ඒවා තියෙනවා. ස්පර්ශයට තදින් ඇලිලා. ජීවත් වෙන්නට ඕනෑ ය, දුක් නො විද ඉන්නට ඕනෑ ය කියන අදහස් එක්ක තද වෙලා. දුක නැති ව ඉන්න එක නැති වෙයි කියන බය යි තියෙන්නේ. ඔය වගේ අදහස්වල එල්ලුණාම ඉරි තැළෙනවා. කැපෙනවා වගේ. ඕවයින් තමයි එයා දුක් විදින්නේ.

දැන් මෙ තැන සාත්තරේ දීලා තියෙනවා. එතකොට දැන් ඇලිලා තියෙන්නේ මොකේ ද? ජීවත් වීමෙ යි ඇලිල තියෙන්නේ. යම්කිසි කෙනෙක් හිතනවා "නෑ ! මට ජීවත් වෙන්නට ඕන නැහැ. ජීවිතේ තියෙන නිසා මම ඒක පාවිච්චි කරනවා. යම් වෙලාවක මැරෙනවා නම්, ඒ වෙලාවට ඒක එහෙම වෙච්චාවෙ. ඒක එහෙම වෙන්නට ඕන. ජීවිතේ තියෙන නිසා මම ඒක පාවිච්චි කරනවා විතර යි. මම දුවන්නේ නෑ. දුවන්න ඕනත් නෑ." කියලා. එතකොට ජීවිතයට ඇති ඇලීම අඩු වෙනවා. යම්කිසි කෙනෙකුට ජීවත් වෙන්නට ඕනෑ නම් ඒක අපි හිතන විදියට කරන්නට බෑ. ඒකෙන් ජේතවා මුළාවක් ඇතුළට රිංග ගෙන මිනිහා දුක් විදින බව. කාටවත් දිගට ම ජීවත් වෙන්නට බෑ. ජීවත් වෙන කාලයක් තියෙනවා. ඒක වර ටුණාම එයා යයි. නමුත්, දුර්වල වෙන තැන් අලුත් වැඩියා කර කර ඉන්නෙ වැඩ කරන්නට විතර යි. ජීවත් වීමට ඇලෙන්නෙ නැති මිනිහා ජීවිතය අකාලයේ අභාවයට යන්නට නො දී ඒක රකිනවා. ජීවිතය යන වෙලාවක ගියාවේ කියන එක එයාගේ කල්පනාව යි.

එයා මේ අඛලන් වෙන එක නවත්තගෙන, ජීවිතයක් කවදක්වත් නො ලැබෙන තත්ත්වයක් හදගන්නවා.

ඒ මට්ටමට හිත ගෙනාවාම එයාට ජීවත් වීම වටිනා දෙයක් වෙන්නෙ නෑ. ඒකෙ අගයක් නො සිතුවොත්, හාල් නැති වේවි - කන්ට නැති වේවි - පෙටුල් නැති වේවි - කියන මේවා එකක් වත් නැති වෙලා නෑ. ඕන නම් තමයි නැති කම හැදෙන්නේ. ඕනෑ කමක් නැත්නම් නැති කමක් නෑ. ඒ ඒ වෙලාවට මූණ පාන්න වෙන එකට එයා මූණ පානවා. එව්වර යි. එතකොට වෙන්නේ මොකක් ද? අර "එස්ස පච්චයා දුක්ඛ වේදනා" කියනව. ඒක එයාට "එස්ස පච්චයා සුඛ වේදනා" බවට පත් වෙනවා. "සුඛ" කියන්නේ දැඩි වේග වැඩ කරන්නේ නෑ කියන එක යි. දැඩි වේග අඩු වෙලා එයාගෙ හිතේ. "ඔන්න, මහා පිරිසක් එනවා තුවක්කුත් අරන්. ඉතින් මොක ද? ඒ මිනිස්සු ඒවි. එයාලා එයාලගේ වැඩේ කරාවි ! මම මගේ වැඩේ කරනවා. ඒ මොනවා හරි කෙරෙන කල් ඉන්නවා. එව්වර යි" කියා එයාට හිතෙනවා. ඔය බුරුල ගත්තහම මොකක් ද දුක? කන්ට නැත්නම් නෑ තමයි. ඉන්ට නැත්නම් නෑ තමයි. කාට ද කන්ට නැත්තේ ? කාට ද ඉන්ට නැත්තේ ? කවුද ඉන්නේ ? කාට ද ඉන්නට ඕන ? ඉන්න කෙනෙක් නැත්නම් කාට ද ඉන්ට ඕන ? ඔන්න ඔය ප්‍රශ්නය පැන නගිනවා. ඔය ස්පර්ශය අඩු කරන හැටි. වේදනාවේ තිබෙන සුඛ - දුකට දෙකෙන් දුකට හේතු වෙන දේ අඩු කර - කර සුඛයට එන්ට ස්පර්ශයේ සැර බස්සන එක හේතු වෙනවා. ස්පර්ශ කරනවැ යි කියන්නේ යමක් මෙහෙම වෙයි කියලා කලින් තීරණය කරන් ඉදීම. එහෙම එකක් ලෝකේ කාටවත් අයිති වෙලා නෑ. ඉෂ්ට වෙලා නෑ. බැරි දෙයක් ගැන හිතල යි අපි වැඩිපුර දුක් විදින්නේ. පුළුවන් දේ මොකක් ද? සිද්ධ වෙන දේ බාර ගැනීම යි. ඉන්න කල් කෙරෙන දෙයක් වශයෙන්, යමක් ඉටු කරගන්න පුළුවන් නම් එහෙම කර ගන්නවා.

දැන් හිතමු යම් කෙනෙකුට ගෙයි හාල් තියෙනවා, කුළු බඩු ආදියත් තියෙනවා කියමු. එහෙනම් ඉතින් බඩගිනිත් තියෙනවා නම් උයලා කන එක යි ඇත්තේ. හාල් නැත්නම්, තුනපහත් නැත්නම් නො කා ඉන්නවා. මොකද? හාල් නැහැ නේ ? හාල් නැතෙයි කියලා හාල් නැති කමත් එක්ක සිත තද කර ගත්තොත්, එතන "එස්ස පච්චයා දුක්ඛ වේදනා" නැතුව එයා හිතතොත් "නෑ ! මම

මේකේ වේදනාව විඳගන්නවා. විදින්නේ නැතුව බැහැ නේ? වෙන කවුද ඒක විදින්නේ? මම කැමති යි ඒක විඳගන්න" කියලා එයා හිතනවා නම් එයා ඒ නැති කම කොහොම හරි විඳ ගන්නවා. දැන් එයාට බඩගිනි දුක මිස හිතේ දුකක් නෑ. ඔන්න ඔහොම යි ස්පර්ශය සැපයට හරවන්නේ. සුඛ - දුක්ඛ දෙක ක්‍රියා කරන හැටි බුදු භාමුදුරුවෝ දැන වදලේ ඔය ආකාරයෙනුයි.

ඊළඟට මධ්‍යස්ථ වේදනාව. තව පියවරයක් ඉදිරියට යන්ට උන් වහන්සේට සිද්ධ වුණා. පෙර කී සිදුවීමට එහා යන්ට සිද්ධ වුණා. අප කතා කළේ කරන්ට බැරිකම නිසා නො කර ඉදිමේ ක්‍රමයක් ගැන යි. යම් කිසි ක්‍රමයක් උඩ ජීවත් වෙන්ට බැරි නිසා ජීවත් වීම ගැන නො හිතන එක යි ඒ කීවේ. එතන කියනවා පුළුවන් නම් කරනවා ය කියන එක. එහෙම කරන්නේ ඒ අවස්ථාවේ තියෙන වේදනාව නැති කර ගන්ට යි. කවුරුත් පුළුවන් නම් පුළුවන් දේ කරනවා. ඒක හරි. බුදු භාමුදුරුවෝත් පුළුවන් නම් කරනවා. නමුත්, උන් වහන්සේ තවත් පියවරක් ඉදිරියට කැබුවා.

අපට ඕනෑ විදියට ජීවිතය ගෙනයන්ට බැරි නිසා බුරුල් කිරීම නො වෙයි. ජීවිතය ඇති කරගත් වෙලාවෙ ඉඳලා ජීවිතය නැති වෙන කල් ම විඳවිල්ල මාරු කර - කර ඉන්නවා. මුළු ජීවිතේ ම ඔව්වර නේ අපි කරන්නේ? ළමයා අඩන කොට කියනවා අඩන්න එපා කියලා. අඩන කොට කියන්න වෙනවා අඩන්න එපා කියලා. අම්මට හිතෙනවා මේක කරන්න බෑ කියලා. ඇඬිල්ල නවත්තන්නට වෙන්තේ ළමයා ඉන්න නිසා. ළමයා නැත්නම් ඇඬිල්ලක් නෑ. ඒ වගේ අපි දුකක් එන කොට ඒක නවත්වන්ට හදනවා. මහා වැඩ ගොඩක්. ඕවා කර කර ඉඳලා රැට බුදියගන්නවා. උදේ හිට හැන්දෑ වෙන කල් මොකක් ද කළේ? සියල්ල කරලා තියෙන්නේ ඕකට ම තමයි. මොක ද? වේදනාව සමනය කරගන්ට. වෙන මොකුත් ම කරලා නැහැ. වේදනාව සමනය කරන්ට යි උදේ හිට දඟලලා තියෙන්නේ.

මේක මහ දිග වැඩක් ය කියලා තේරුම් ගත් බුදු පියාණන් වහන්සේට වැටහුණා මේකට හේතුව එල්ලිලා දුවට්ටිව ගතිය බව. ඒ නිසා, උපතේ කිසි වටිනා කමක් නැති බවත් පැවැත්ම නිෂ්පල

දෙයක් බවත් වැටහුණා. ඒක අසාර යි. මේ උත්පත්තියෙන් ගැලවෙන තැනට නො වෙයි අපි අවුරුදු අසංඛෙය්‍ය ගණනක් වැඩ කරලා තියෙන්නේ. තව තවත් වැඩෙන තැනට යි අපි වැඩ කරලා තියෙන්නේ. ස්පර්ශය නිසා වින්දනයක් ආවා. ඒ වේදනාව විදින එක අඩු කර - කර, වැඩි කර - කර සම තත්ත්වයක පවත්වා ගැනීමේ උත්සාහයකුයි අපි මෙතෙක් කල් කරලා තියෙන්නේ. වෙන මොකුත්ම කරලා නැහැ. ඒක කර ගැනීම සඳහා යමක් හම්බ කරගත්ට වෙහෙස වෙලා තියෙනවා. හම්බ කර ගනිපු දේත් එක්ක තවත් දුක් ගැහැට - වේදනාව ඇවිත් තියෙනවා. ඉතින් මේක මහා වේදනා පොදියක් කොයි අතින් බැලුවත්. උන් වහන්සේ ඔතෙන්නදී තෝරනවා "තණ්හා පච්චයා උපාදානං" කියන එක ආපස්සට.

ඇල්ලුවේ මොකක් ද? ඇල්ලුවේ ජීවත් වීම යි. වෙන මොකුත් අල්ලලා නෑ. ඇල්ලුවෙ මොකක් උඩ ද? කවුද ඇල්ලුවේ ? මේකට පිළිතුර අනාත්මවාදී විග්‍රහයක්. ඇල්ලුවේ අපි නො වෙයි. අපේ ළඟ තිබෙන කාන්දම යි වැඩ කරලා තියෙන්නේ. අපට වැඩට ඕන වෙන කොට යි ඒ කාන්දම වැඩ කරන්නේ. දහයටත් වැඩ වැඩියෙන් ඕන. හැත්තෑ දෙකක් වෙන කොට කොච්චර වැඩි වෙනව ද? ඒ වැඩි වෙච්ච ප්‍රමාණයට වැඩ දීම යි අල්ලා ගන්නවා ය කියන්නේ. වැඩි වෙච්ච අයට වැඩ හොයනවා. ඒක නිසා හැදෙන දැනීම යි අපි මේ "මදි" කියලා කියන්නේ. මදි ය කියන්නේ මොක ද? අර වැඩි වෙච්ච කාන්දමේ ක්‍රියාකාරී අංශක දහයක ක්‍රියාවක් කරන්ට හැත්තෑවක කාන්දමක් ඉදිරිපත් වුණොත් තව හැටක් ඕන නේ ? අන්න ඒකට යි අපි මේ මදි ය කියන්නේ. අපට නො වෙයි මදි. වැඩි වූ කාන්දම් ශක්තියට යි තියෙන එක මදි වෙන්නේ. මහා ගිනි ගොඩක් තියෙන තැනට පුංචි මුට්ටි පොඩ්ඩකට හාල් ටිකක් තිබ්බොත් මුට්ටියත් එක්ක ගිනි ගනිවි. ඒකට ලොකු කල්දේරමක් තියෙන්නට ඕන. කල්දේරමක් නැති මිනිහා මහා ගින්නක් හදගෙන පුංචි මුට්ටියක් ඒකෙ තිබ්බම ඒක ගිනි ගන්න එක අහන්නත් දෙයක් යෑ? අපි කරන්නෙ ඕක යි. වෙලා තියෙන්නෙත් ඕක යි. ඔය කාන්දම වැඩි වුණේ ස්පර්ශයෙන්. කුමක් එක්ක ස්පර්ශය ද? මට ඉන්ට ඕනෑ යි කියන බලාපොරොත්තුව එක්ක යි ස්පර්ශය ඇති වුණේ. ඒකට කියන්නේ නන්දිරාගය කියලා. මම ඉන්ට ඕනෑ. මොකට ද? කන්ට, බොන්ට ආදි දේට. ඕක උඩ කවද ද මිනිහා සැපක් වින්දේ ?

සැප විදිනට ලැස්ති වෙලා තියෙනවා. විදපු සැපක් නෑ. ඒක නිසා, ජීවත් වීම අසාර යි. අනිත්‍ය යි.

අනිත්‍යයට හේතුව තමයි දුක්ඛ ය. අනාත්ම කීවේ දුක්ඛය ඇති කරන වස්තුවට අයිතියක් කියනට කාටවත් බෑ. අයිති නෑ. සිද්ධිය විතර යි. ඔය ක්‍රමය යටතේ ජීවිතය අනෙක් පැත්තට හරවන්න පුළුවන්. වේදනා, තණ්හා, උපාදාන මත සිදුවෙන අනෙක තමයි හව.

ප්‍රශ්නය : අවසර, සංඛාර ගොඩනැගෙන්නේ අවිද්‍යාව මත යි. රූප, වේදනා ආවේ "එස්ස" නිසා බව යි කියවුණේ. ඒකේ සම්බන්ධය මොකක් ද ස්වාමීනි ?

පිළිතුර : සංස්කාර ස්පර්ශය වෙන්තටත් මුල, ඔක්කොම කෙලෙස්. සංඛාර හැදෙන්නක් ක්‍රියා කළේ කෙලෙස්. කැල්ලක් අරගෙන හැදිවීම් හැටි පෙන්නනවා. සංඛාර ඉස්සර වෙලා. එස්ස, වේදනා, සක්ඛාදා තුනෙන් එකක් අරන් පෙන්නුවා. කඩන්ට පුළුවන් තැන කොතැන ද? අවිද්‍යාව යි. අහවල් තැන මුල යි කියා ඇලීමේ මුලක් පෙන්වන්නට බෑ. බැරි ඕක පටන් ගත්තේ කවද ද කියලා කියන්ට බැරි නිසයි. බොහෝ කාලයක් ඒක හොයන්ට ගිය කෙනාට ඒක හොයා ගන්න කල් ජීවත් වෙන්ට බෑ.

මේක ජීවිතේ පිළිබඳ විස්තරයක්. පටිච්ච සමුප්පාදය කියල කිව්වට අප ගැන යි මේ කතා කළේ. ඔය කියාපුවා මේ හැම ජීවිතේක ම තියෙනවා. ඕවායින් බලන්නේ ජීවිතය දිහා. ඕකට යි "විදර්ශනාව" කියන්නේ. ඒ කියන්නේ පැහැදිලි ව, විස්තර සහිත ව ජේතවා කියන එක යි. අද මූණපාන්නට වෙන යම් මට්ටමක් වේ ද, ඊට මුහුණ පාන්ට යම් ලැස්තියක් වෙන්ට පුළුවන් මේවා දනිතොත්. මේ ඒක කිරීමේ විද්‍යාව යි. මේ විද්‍යාව දැන ගත්තහම ඒ විදියට සුදනම් වෙලා දුක තුනී කර ගන්නා ආකාරය අත්හදා බලන්න පුළුවන්.

* * * *

14

ආයතනවල ඉඳල යි "උපාදන පච්චයා හවො" කියන එක සම්බන්ධ වූණේ. ඒ ආයතනවල උපදින්නේ තණ්හාව යි. "එස්ස පච්චයා වේදනා - වේදනා පච්චයා තණ්හා" කීවේ ඒක යි. ඒ ඒ කොටස්වල හැදිල තියෙන කාම වර්ගවල ප්‍රමාණයේ හැටියට යි ස්පර්ශය සිද්ධ වෙන්නේ. පඨවි, ආපේ, තේජෝ, වායෝ කියන නිතිය යටතේ, යම් නිමිත්තක් ආයතනයට හමු වුණාම, ඒ ආයතනයට අයත් රූප කලාපවල ඇති කාන්දම වැඩ කරන ප්‍රමාණය තමයි ස්පර්ශය කියන්නේ. කාන්දම වැඩියෙන් වැඩ කරන ප්‍රමාණයට යි තදවීම සිද්ධ වෙන්නේ. ඒක නවත්වන්නට බෑ. ක්‍රියාව කෙරෙන ප්‍රමාණයට රත්වීමක් ඇති වෙනවා. කොහේ ද? රූප කලාප ඇතුළේ. රත්වීම පදනම් කරගෙන යි කාන්දම්, විද්‍යුත් හැඳෙන්නේ. ඒ රත්වීම පිපිරීමත් සමග පිටවෙනවා. ඒක කෙරෙන්නේ හේතුවකට අනුව යි. අප කරන එකක් නො වෙයි.

ඊළඟට වේදනාව. තදින් යොමු වීම නිසයි වේදනාව ඇති වෙන්නේ. තදින් එල්බගන්නවා. යොමු වීමේ (තණ්හා හේතුව නිසා උපාදනය හටගන්නවා. තණ්හා පච්චයා උපාදනං) යොමු වීම තදින් සිද්ධ වුණාම උපාදන වෙනවා. අල්ලා ගැනීම ඇති වෙනවා. යොමු වීමේ තද කම යි මෙතන පෙන්වන්නේ. මේ දෙකේ සම්බන්ධතාව යි උපාදන කියන එකෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ. සම්බන්ධකම අඩු නම් ඇල්ලීම අඩු යි කියල පිළිගන්න වෙනවා. වැඩියෙන් තිබෙනවා නම් ඇල්ලීම වැඩි යි. එතකොට ඒ ක්‍රමය යටතේ, ඒ ක්‍රියා ශක්තිය ඒ තියෙන ප්‍රමාණය විසින් ඉටු කරනවාම යි. ඉටු නො කර ඉන්නෙ නෑ. හැබැයි ඒක ඉටු කරන්නට ඊට වුවමනා සහාය ලැබෙන්නට ඕන.

අපි ඒකට කියන්නේ හේතුව කියලා. ඒක එහෙම හිතාගත්තට මදි. හේතුව මොකක් ද? හැදුණේ කොහොම ද? ක්‍රියා කරන්නේ කොහොම ද? මෙන්න මේවා අවශ්‍ය යි. ඒ ඊක දැනගත්තට පස්සේ, තමන් දන්නවා මෙතන හරි - මෙතන වැරදි යි කියන එක. ඒකේ පාලනය ඉගෙන ගන්න ක්‍රමයක් මේක. ඔය ක්‍රමයෙන් තමයි පාලනය වෙන්නට ඕන. මේවා දැනගත්ත කෙනා තමන්ට රිදවන තේජස් මට්ටම තමන්ගේ ජීවිතය ඇතුළේ හටනොගන්නට වගබලා ගන්නවා. ඒකට කියන්නේ හික්මෙනවා ය කියලා. තමන්ට දුකක් නොලැබෙන්නට හික්මෙනවා. ඒ හික්මීමේදී පාලනයක් සිද්ධ වෙනවා.

එක එක තරාතිරම්වල ඒ යොමු වීමේ අල්ලා ගැනීම් දෙකක් තිබෙනවා. ඒ යොමු වීම බදගැනීම, අල්ලා ගැනීම, තදවීම යන මේවායේ ප්‍රමාණයේ හැටියට ඒ දෙක වැඩ කරනවා. යොමු වීමේ ප්‍රමාණයේ හැටියට අල්ලා ගැනීම තියෙනව යි කිව්වා. යම්කිසි කෙනෙකු ආදරයෙන් අල්ලන අවස්ථා තියෙනවා. අල්ලන්නට බැහැ. නමුත් ඒ වෙලාවේ අතගානවා. ස්පර්ශ කරනවා. ඔළුව අතගානවා. ඔය වගේ දේවල්. නමුත්, ඇල්ලීම තද වැඩි නම් අතගාන්නට බැ. කොච්චර වීර්ය කළත් අතගාන්නට බැ. ඒකට හිත එන්නෙත් නෑ. ඒ වෙලාවේදී අතගානව නො වෙයි, ගහනවා. අතගාන මට්ටම යි ගහන මට්ටම යි සිද්ධ වෙන්නේ යොමුවීම් දෙකක ප්‍රතිඵල අනුව යි. එකක ඇල්ලීම් ප්‍රමාණය අතගාමෙන් පෙන්නනවා. තදින් යොමු වීමත් තදින් ඇල්ලීමත් නිසා ගහන තත්ත්වය උද වුණා. ඕකට කියන්නේ මොකක් ද? "උපාදන පච්චයා හවො" කිව්වේ ඕකට යි.

උපාදන පච්චයා හවො කියන්නේ අල්ලා ගැනීමේ ප්‍රමාණයට සිදුවෙන සිද්ධියේ තත්ත්වය එක එක විදිය යි කියන එක යි. අපේ ජීවිත රටාවට අපි දැන් එමු. අපි කතා කරනවා. සිතනවා. වැඩ කරනවා. ඔය තුන අපෙන් නිතර ම කෙරෙනවා. ඔය විග්‍රහයත් එක්ක අපි මේවා සම්බන්ධ කරලා බැලුවොත්, මේක යි මෙකෙ හැටි කියලා පෙනෙවි. ජීවිතේ හැම වෙලේ ම දුක් විදින්නට චුවමනා කරන යොමු වීමකු යි අල්ලා ගැනීමකුයි එක්ක උපදින සිද්ධියක් තියෙනවා. මොකක් ද ඒ ? ඒක පීඩන වැඩි එකක්. ඒක සිද්ධ වෙන්නේ ඇතුළේ. රිදුම් දෙනවා. හැම වෙලේ ම ඕක තමයි පෘථග්ජන පුද්ගලයාගේ කතන්දරේ. හැම පෘථග්ජන

ජීවිතයක් අස්සෙ ම කොයි අතට හරවල බැලුවත් දුක් විදින කතන්දරයක් තමයි තිබෙන්නේ.

එයාගෙ ඉතිහාසය ගත්තොත්, උපන් දා ඉඳලා ඒ අවස්ථාව වෙන කල් ම එයා නා නා තරාතිරම්වල දුක් විඳලා ඇති සතුටුදායක තත්ත්වයකින් ඉඳලා නෑ. ඉතින් අපි ඔය හිතහ වෙන අවස්ථා අරගන්නවා. ඒකත් එයා තද දුකක් විදින අවස්ථාවක්. එක්තරා පැත්තක ක්‍රියා ස්වරූපයකින් එයා තද දුකක් විදිනවා. සමහරුන්ට හිතා නො වී කතාකරන්ට බෑ. වචන දෙක - තුනක් කතා කරන කොට හිතහ යනවා. ඊට පස්සෙ ඉතින් හිතහ වෙවී තමයි කතා කරන්නෙ. සමහර විට වචන තේරෙන්නෙත් නෑ. සමහරු ඉහළට අදිනවා. තවත් සමහරු කතා කරන්න ගිහිල්ලා නිවාඩු අරගෙන - කතාව නවත්තලා - හිතහ වෙනවා. අහන කෙනා බලන් ඉන්ට ඕන ඉතුරු හරිය අහන්ට. "තමුසෙ මොකද ඕයි කතාව නවත්තල හිතහ වෙන්නෙ ?" කියල ඇහුවොත් "නෑ, මේ...." කියල ඒකට කියන්ට දේකුත් නෑ. ඒ මොකද? එයාගෙ ඇතුළෙ වැඩ කරන උපාදන ශක්තියෙන් අල්ලපු ඇල්ලිල්ලේ විනීත මට්ටම නිසා එයා හිතාවෙනවා. ඒක එයාට උහුලන්ට බෑ. ඒක යි හිතාවෙන්නේ. රහතන් වහන්සේලාට ඔය විදියට හිතහ වෙන්නවත් අඩන්නවත් වුමනා වෙන්නෙ නෑ. ඒ මොකද ? උපාදන නැති නිසා දුක් සකස් කරන ශක්තිය උන් වහන්සේලා තුළ නැහැ. උන් වහන්සේලා තුළ ඇත්තේ දුක් සකස් නො කරන ක්‍රියා ශක්තිය යි. ඒ ඒ අවස්ථාවලදී අපේ ජීවිත හැරිල තියෙන පැත්ත හොයාගන්ට කල්පනාකාරී වීම විදර්ශනාව නමින් පෙන්නුවා.

හුගක ම තිබෙන්නේ අපි රවටන වැඩ. මෙහාට කැසට් පටි වගයක් ලැබිල තියෙනවා. "මියුසිකල් මැඩිටේෂන්" කියලා ඒක සංගීතමය භාවනාවක්. ඒකෙ මොකුත් නෑ. සංගීතයක් තියෙනවා. අහන කෙනා ඇස් දෙක පියාගෙන අහගෙන ඉන්නවා. එතකොට එයාගෙ හිත පවනකට වැටනවා. විත්ත දියුණුව කියල ඒ මිනිස්සු හිතාගෙන ඉන්නේ මේක. අපි කවුරුත් හිතල තියෙන්නේ ඔතෙන්ට එන්න යි. නමුත්, ඔතන දුක් විදීමේ එක් උපාදන අවස්ථාවක්. ඒ අය දුක් විදින්නට අලුත් නිර්මාණ හදනවා. අලුත් ක්‍රම හදනවා. ඒවට කියන්නේ "තණ්හා පච්චයා උපාදනං" කියලා. උපාදනය මොකක් ද? සැප ඇති හිතක් එක්ක සිත තදින් අල්ලන්

තියෙනවා. ඒ සැප ඇති හිතක් එක්ක ඇල්ලුවේ මොකද? මේ විදින දුක් විදින්නට බැරි නිසා ඒවා නැති අවස්ථාවකට එයා නමක් දගෙන තියෙනවා. "සැප" කියලා. සැප කියන්නේ දුක් නැති අවස්ථාවක් ය කියලා එයා තේරුම් ගත්තෙ නැහැ. ඒ නිසා, ඒක සැප යි කියලා හිතුවා. හැබැයි, ඒක අල්ලගෙන කරන හැම ක්‍රියාවක ම තියෙන්නෙ දුක් සංවිධානයක්. තණ්හා පච්චයා උපාදනං. එතන යොමු වීමක් තියෙනවා. ඒක අර ඇතුළෙ තියෙන තද කාන්දම වැඩ කරවන්නට ගන්නා වූ එක්තරා මාර්ගයක්. මොකට හරි එල්ල වෙන්නෙ ඒ කාන්දම් ශක්තිය යි. සමාජයෙන් ලැබෙන හඬක් අල්ලගෙන මෙහේ දුක් විඳලා හරියන්නෙ නෑ. දවසක් හරි අපිත් සැප විදින්නට ඕනෙ යි කියන හැඟීමෙනුයි සද්දය අල්ලගෙන දුක් විදින්නේ. සැප නැත්නම් මොකට ද අපි මේ මහත්සි වෙන්නෙ? සැප ලබන්නට නො වෙයි ඒ, දුක් නැති කරන්නට යි. දුක් නැති කළාම දුක් නැති කම මිසක සැප යි කියල අමුත්තක් නෑ.

සැප යි කීවේ උහුලන්ට පුළුවන් කියන එක යි. "සුඛ" කියල කීව්වේ සැනසිල්ලක් ඇති බව යි. එව්වර යි ඒකෙ තියෙන වෙනස. එතකොට ඔය "උපාදන පච්චයා හවො" කියන එකේ තමයි කුසලාකුසල දෙක හැදෙන්නේ. තද උපාදනයක් ඇති වූණාම එතන අකුසලයක්. තමන්ගේ අයිතියක් එක්ක හරි ඒ ඇල්ලිල්ල හෙවත් උපාදනය වැඩි වෙන කොට කො තැනත් එයා ඒකත් එක්ක දුක් විදිනවා. එයාගෙ යම්කිසි වත්කමක් තිබෙනවා නම් ඒ වත්කමේ තියෙන මොකක් හරි එකක් එක්ක සිතිවිලි අතුල්ලලා, ඒ වත්කම තව එහාට තල්ලු කරන්නට තියෙන ඕනෑකම (තණ්හාව) අර කී උපාදනයෙන් අල්ලගෙන සිතෙන් ඒවා වර්ධනය කරන්නට හිඟිල්ලා එයා ලොකු තෙහෙට්ටුවක් හිතට දගන්නවා. ඒවා වර්ධනය කරන්නට යාමේදී එයාගෙ හිතෙන් හදගත්තු හතුරො එයාට පේනවා. ඊළඟට ඒ විරුද්ධවාදිකම් මඬින හැටි පේනවා. හිතෙන් හැදූවැ යි කියල නැහැ සමහර වෙලාවට එ වැනි සිද්ධියක් ගැන හිත යොමු වෙන කොට හිත ගැස්සෙනවා. ඒකෙන් එයා එ තැන ම බය වෙලා. මේ මොකුත් ඒ තැන නැහැ. ඒ වූණක් බය වෙලා. හිතෙන් හදගත්තු දේවල් ඔක්කොම. හිඟන්නා අනාගතේ ගැන හිතලා හාල් මුට්ටියට පයින් ගැහුව වගේ තත්ත්වයක් තමයි ඕකෙ තියෙන්නේ.

එක භාමුදුරු නමක් තවත් භාමුදුරු නමකගෙ ඔළුවට ගැහැව්වෙන් ඔහොම හිතලා, හිතාගෙන හිතාගෙන යන කොට එයා ක්‍රියාවට යොමු කරවන අදහසක් ආවා. ඊළඟට ඒ ක්‍රියාවට වැටුණා. බලන කොට මෙයා ගහල තියෙන්නේ ළඟ හිටපු භාමුදුරුවන්ට යි. ඒ පහර එයා ගැහුවේ එයාගෙ හිතින් මවාගත් භාර්යාවට. නමුත්, මෙ තැන ඒවා මොකුත් නෑ. මෙතන හිටියෙ භාමුදුරු නමක්. එයාට ඒවා මොකුත් පෙනුණේ නෑ. ඔන්න තමන්ගෙ සිතුවිලිවලින් තමන් දුක් විඳින හැටි. සමහරු ඒ ඒ දේ තමන් ළඟට ගන්ට දුක් විඳිනවා. තමන්ගේ ළඟට ගන්ට දුක් විඳීම යි තියෙන දේ එක්ක දුක් විඳීම යි මේ දෙකේ ම මූලික ඉලක්කය මොකක් ද? දෙකේ ම තියෙන්නෙ දුක් විඳීම යි. තියෙන දුක වැඩි කරගන්නවා. ඒ දුක් දිගේ තමන්ගේ ජීවිතයේ ගමන් කරනවා. මොකක් ද ඒ සිද්ධිය කියල කිව්වොත්, අතීත කර්මයක විපාක විඳිමින් අලුත් කර්මයක් එ තැන ම හදනවා. ඒකට කියනවා උදය - ව්‍යය කියලා.

උදය - ව්‍යය ය කියන්නේ එකක් මතුවෙනවා එකක් නැතිකරගෙන. සංසාර පරම්පරාව ආදි නම්වලින් කියන්නේ ඕක යි. සංසරණය කියන්නේ එකකින් තව එකකට යොමු වීම. එක්කාපු වීම. පරම්පරාව කියන්නේ ඒ තත්ත්වය ඉදිරියට ගෙන යාම. මේ කොයි එකෙකුත් අපි කරන්නේ අතීත ඵලයක් බුක්ති විඳිමින් අලුතෙන් ඵලයක් නිපදවන එක යි. අතීත ඵලය කිව්වේ මොකක් ද? ජීවිතය ඇතුළෙ පරමාණුවල හැදිල තියෙන කාන්දම් ශක්ති ඔක්කොම අතීතයේ කරන ලද ක්‍රියාවලින් හැදිව්ව ඒවා. ඒවා ක්‍රියාත්මක වෙලයි අර පීඩන ලබන්නෙ. ඒ පීඩන ලබන වෙලාවට හිතේ ඇතිවෙන අකැමැත්තේ මට්ටමට නැවත ඒ ගාණට පරමාණු හැදෙනවා.

එහෙත්, හැමද ම ඒව හැදෙන්නේ ඒ ගාණට ම නෙවෙයි. ඊට වැඩියෙන් හැදෙනවා. කල්පනාවෙන් හිටියොත් අඩු කරගන්ට පුළුවන්. අඩු වීම සහ වැඩි වීම සිහි කල්පනාවෙන් යුක්ත වීමේ අඩු - වැඩි කම අනුව කෙරෙන දෙයක්. වැඩි කරගන්ටත් පුළුවන්. අඩු කරගන්ටත් පුළුවන්. ඒක ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ දැනීම මත කෙරෙන වැඩක්. ඒ ක්‍රියාව ඒ ආකාරයෙන් සැර කාන්දම් ශක්ති ඇති නො වෙන විදියට කරන්න පුළුවන්. හත් දවසේ පින්කමෙකුත් කෙරෙන්නේ

ඒක යි. අනේ දුම් කබලක් - අඟුරු ටිකක් - තැඹිලි ගෙඩියක් - කෙනෙකුට තැඹිලි වතුර ටිකක් දීමට යොමු වීමක් - කියන මේ හැම දෙයින් ම කෙරෙන්නේ ඒක යි. දුක් නො දෙන, සැනසිල්ල ඇති කරන කාන්දම් ශක්ති නිපදවීමට අවශ්‍ය කරන ස්පර්ශ කිරීම් ඇති කරන්නට යි ඒ වගේ වැඩ යොදාගෙන තිබෙන්නේ.

* * * *

15

දැන් මෙතන දරුවන් ඇති පියෙක් ඉන්නවා ය කියා හිතමු. එයාගෙ ගෙදර අය වෙනත් ළමයකුට උපකාරයක් කරන්න සනසන්න ගියා නම් ඒ වැඩෙන් මෙයාට සෑහෙන කේන්තියක් එනවා. ඒ මොකද ? තමන්ගෙ දරුවන් එක්ක පියාගෙ සිතේ උපාදනය වැඩි නිසා. දැන් අපි දවස් හතක පින්කමක් කරනවා එක ළමයකුට. විතරක් නෙවෙයි ඔක්කොට ම සැනසිල්ලක් ලබාදෙන්න. ඒ සැනසිල්ල ඔක්කොට ම ලැබෙනවා නම් ලැබීව්වාටේ. නො ලැබෙනවා නම් කරන්ට දෙයක් නෑ. කළ යුතු ටික අපි කරනවා. අපට පුළුවන් එව්වර යි. රත්නත්‍රයේ ගුණය දරාගෙන, දිව්‍ය රාජ සමූහයා සතුටු කරගෙන ඒකෙ පිහිටෙන් කාටත් සැනසිල්ලක් දෙන්නට අපි විරිය කරනවා. ලැබුණොත් එහෙම යි. නැත්නම් ඉතින් නිකා ඉන්නවා. අපේ වැඩේ අපි කරලා තියෙනවා.

නමුත්, දරුවා එක්ක ඕක හිතන්ට බෑ. මේකා කොහොම හරි හදාගන්ට ඕනෑ ය කියන ඔය අදහස හිතට ගත්තොත්, දස ගුණයකින් එයා දුක් විඳිනවා. එක් කෙනෙක් වත් හැදිලා ඉන්නව පේන්නෙන නෑ. මෙයා කියන විදියට ඒ අය වැඩ කරන්නෙත් නෑ. පුණ්‍ය සිතක් පාවිච්චි කෙරෙන වැඩ පිළිවෙලට අනවශ්‍ය වැඩ යෙදුවොත් ඒක පින්කමක් වෙන්නෙන නෑ. පින්කම්වලට දැන් ලෝකෙ පාවිච්චි කරන දේවල් තියෙනවා. ඒවා යොදන කොට පින්කමේ ශාන්ත හිත පවත්වන්ට බෑ. බැරි වෙලාවක් මෙතන උඩරට නැට්ටුවො නැටෙව්වා නම්, ඒ අය දැඩිය පෙරාගෙන, හැම තැන ම බුලත් හප සහ කෙළ ගසාගෙන - උඩ පනිත්ට පටන් ගත්තා නම්, මෙතන තියෙනව ද මොන ම පින්කමක් වත්? අනෙක් අය ඉතින්

බලන් ඉන්න ඕන අරෙහට වෙලා, ඒ මිනිස්සු මේක දෙවනත් වෙන්න දඟලනවා. ඒ ගොල්ල ඉතින් ඔහොම දවසක් ඉදිවි. මේවා කරල හරියන්නෙ නෑ. ගෙදර කටයුතු කරන්ට දැන් මේ එක් කෙනෙකුට වත් යන්ට බෑ. එක් කෙනෙක් කොහොට ද දුවලා ඔළුව දලා ආයෙත් විගහට මෙතනට දුවගෙන ආවා. ඒ මොකද? ඇදීම තියෙන්නෙ මෙතෙන්නට. ඒ නිමිතිත් එක්ක සම්බන්ධ වෙන කොට කාණ්ටක කාන්දම් ශක්ති එහෙම ම තියෙනවා. කාණ්ටක කාන්දමේ ඉතාම අඩු හරිය විතරක් ඉස්සරහට එනවා. අනිත් ඒවා අහෝසි වෙනවා. පින්කම් කිරීමේ තත්ත්වය ඕක යි. තව තවත් පින් සිතුවිලි පහළ කිරීමට ශක්තිය ඒ අය තුළ සංවිධානය වෙනවා. මේකට යොමු වෙන ප්‍රමාණෙ හැටියට යි ප්‍රයෝජන ලැබෙන්නෙ.

දැන් "උපාදන පච්චයා හවො" කියන මේ ක්‍රියාවේ ඊළඟ ප්‍රතිඵල මොනවා ද? "උපාදන පච්චයා හවො - හව පච්චයා ජාති". "ජාති" කියල කිවේ සිතුවිලි පහළ වීමට යි. ඒ ඒ උපාදනයේ හැටියට ඒ ඒ වෙලාවට සිතුවිලි පහළ වෙනවා. ඒ පහළ වීම සමහර විට අපාය ස්වරූපයේ තියෙන්නට පුළුවන්. තිරිසන් ස්වරූපයේ එකක් වෙන්නට පුළුවන්. අසුර, ප්‍රේත ස්වරූපවලට අයිති වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ ඔක්කොම උපදින ස්වරූප. ඒක යි "ජාති" කිව්වේ. ඒක දැනගන්නේ කොහොම ද? දැඩි දහයක් සිතට දැනෙනවා නම් අපායගාමී බව තේරුම් ගත යුතු යි. ඒ වෙලාවට අපි ඉපදිලා තියෙන්නෙ ඒකෙ. ඒ ඇයි ? අවිද්‍යාවේ වරදින්. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා - සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං.

ඒ විඤ්ඤාණ ශක්තිය නිෂ්දානය කරපු මේ කතන්දරේ තමයි මේ ඉස්සරහට යන්නේ. අපායගාමී ස්වරූපයට අයත් තේරුයික දුකක් දැන් සිත දවමින් ජීවිතය නැති කරගන්නා තැනටත් වැඩ සිද්ධ වෙලා තියෙන්නේ. නිරයේ නැතුව ප්‍රේත ලෝකයේ උපන්නා ය කියමු. දුකක් නම් එයාට ජේනවා. නැති කමකිනු යි මේ දුක් විදින්නේ. යමක් ඕන වෙලා තියෙනවා. ඒක ලැබිල නැති කමින් දුක් විදිනවා. ඊළඟට අසුර නිකාය. අවශ්‍ය දේ තමන් ළඟ තිබෙනවා. ඒක පාවිච්චි කරන්ට බැරි කමෙන් පෙළෙනවා. තියෙන දේ පාවිච්චි කරන්ට බැරිකම යි ඒ. සමහර ළමයින්ට දෙමව්පියෝ රෝද දෙකේ බයිසිකල් ගෙනත් දෙනවා. ඒක පැදගන්ට බැරුව ඒගොල්ලො

හරියට දුක් විඳිනවා. පැදගන්ට බෑ. "බැලන්ස්" කරගන්ට බෑ. ඒක කෙරෙන කල් ඒ අය දුක් විඳිනවා. ඒ විඳින්නේ අසුර දුක. මේ දුක් ඔක්කොම ආවෙ කොහොම ද? "තණ්හා පච්චයා උපාදානං" යන නීතිය යටතෙ යි. බයිසිකලේ ලැබුණු ළමයගේ උපාදානය මොකක් ද? ඒකෙ නැගලා යන්ට. ආසාව බයිසිකලේට නෙවෙයි. ඒකෙ නැගලා යන්ට යි ආසාව. ඒක තියන කල් එයාට දුක යි. මොක ද? එයාගෙ ආසාව ඉටු කරගන්න බැරි කම නිසයි. හැම අවස්ථාවකදී ම එක එක වර්ගවලට අයත් "ජාති" හෙවත් උපත (සිතේ උපත) සිද්ධ වෙන්නේ ඒ නීතිය යටතෙ යි. අඩු වුණාට උපාදාන තියනවා. යොමු කරවන ශක්තිය හෙවත් තණ්හාව තමයි ස්පර්ශය ඒ ඒ ප්‍රමාණයට ලබා දෙන්නේ. උපාදානය අඩු වෙනවා නම් ඒ ශක්තිය අඩු වෙනවා. උපාදානය අඩු මට්ටම පාවිච්චි වෙන කොට ඒකට අපි කියනවා "පින්" කියලා.

කුසල් සිත් තියෙනවා. ඒවා මනුස්ස, දේව, බ්‍රහ්ම කියලා කොටස් තුනකට බෙදෙනවා. තවත් ක්‍රමයකට හයක් වෙනවා. තවත් විදියකට තිස් එකක්. ඒ ඔක්කොම "ජාති" ස්වරූප. එහෙම බැලුවහම එක තිරිසනෙක් විඳින දුක අනෙක් තිරිසනා විඳින්නේ නෑ. කර්ම වශයෙන් ඒ දුක එක එක්කෙනාට වෙන් වෙන් වශයෙන් තියෙනවා. තරාතිරම් එච්චරට බෙදෙනවා. දෙකක් එක විදියට නෑ. දුක අඩුවෙන මට්ටමට අපේ සිතුවිලි ක්‍රියා කරනවා නම් ඒකට අපි කියනවා. "පින් සිත" කියලා. එක්තරා අවස්ථාවක හුරු කරගන්න යම්කිසි ක්‍රියා මාර්ගයකින් හැඳිවිව කාන්දමක් එයා පාවිච්චි කරලා තියෙනවා. ඒ වෙලාවෙදී තමයි ඒක ඒ තත්ත්වයට වැඩ කරන්නෙ. එතකොට එයාට පුළුවන් ද පින්කමක් කරන්න? බෑ ! පින්කම කියලා නමක් දගෙන - පින් කරනවා කියලා ප්‍රචාරයකුත් දගෙන එයා එතන ගිහිල්ලා හොඳට ලක ලැස්ති වෙලා පව් කරනවා. ඒ මොකද? ඒ පින් සිතේ ප්‍රමාණයට එයාට සිත වැඩ කරවා ගන්ට බෑ. එ තැන මොනව ද වැඩ කරන්නෙ ? එයාගෙ හිතේ මාන්තය එනවා. ලෝබය එනවා. දැන් ඔය පින්කමක් කරන කොට "හා ! හා ! තමුසෙ එහාට වෙනවා. මම තනියෙන් පානක් පත්තු කරන්න යි හැදුවෙ" මොකක් ද එතන තියෙන්නෙ ? එතන තියනවා ලෝභය. එතන තියෙනවා මානය. අරයො අර "හා ! හා !" කිව්වේ ද්වේෂය නිසා. ඒ ඔක්කොම හැදුණේ මෝහෙන්.

මේකේ වරද පේන්නෙ නෑ. එයා බොහොම ලකලෑස්ති වෙල යි ආවේ පින් කරන්ට. අත් දෙකත් උස්සන් ඇවිල්ලා ලෝභ - දෝස දෙක දනවා. එක එක ආකාරයේ නීතීහි හදගෙන පව් පැත්තට හැරෙන වැඩ කරනවා. ඒ මොකද ඒ? අර ඇතුළු නියත බලපෑම. ඉතින් ඕක කොහොම ද නවත්වන්නෙ? ඔන්න මෙයා ඇවිල්ල පානක් පත්තු කරන්ට හදනවා. තව කෙනෙක් ඇවිල්ල ඒ පානට ම තෙල් ටිකක් දනවා. මෙයා අයින් වෙනවා. ඒ අයින් වෙන කොට එයාගෙ චිත්ත තට්ටුවත් අරගෙන යි එයා අයින් වෙන්නේ. සීලය කීව්වේ ඕකට යි. අර විරුද්ධ වැඩේට අනුකූල වෙන්නෙ නෑ. "දන්න තෙල්. ගිනි පෙට්ටිය ඕන ද පත්තු කරන්න? පාන් තිර තියෙනව ද?" මෙයා තියෙන දේ අනුව වැඩ කරනවා. වැඩ මහ ගොඩක් තියෙනවා මෙතන කරන්ට. තියෙන දේ අනුව මෙයා අඩු මට්ටමින් වැඩ කරනවා. එතන ඉඳලා ඔක්කොම හොඳ ඒවා. ඒවා ඔක්කොම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ස්වභාවයෙන් ඇති වූ දේ නැති වී යන හැටි යි ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන්නේ. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ නැත්නම් හරි, තියෙනවා නම් වැරදි යි. ඔව්වර යි. දෙකේ ම තියෙන්නේ ජරා, ව්‍යාධි, මරණ තුන. අකුසල ශක්තිය තියෙන කෙනා කරන වැඩේ තියෙන ද්වේෂය දැනගෙන, ද්වේෂ මට්ටමට එනකොට විගහට වැඩ නවත්වලා ඒකෙ හොඳ පැත්ත පාවිච්චි කරන කොට, කලින් තිබ්ව්ව ඒවා ජරා, ව්‍යාධි, මරණ බවට පත් වෙනවා. ක්‍රියාවට යොමු වෙන කොට රූප කලාප ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, තත්ත්වවලට පත් වෙනවා. වින්දන එනවා. සෝක, පරිදේව, දුකඩ, දෝමනස්සත් පවතිනවා. ක්‍රියාවකට යොමු වෙන ප්‍රමාණයට ශෝකය උපදිනවා. ඒ කියන්නෙ රත්වීමක් ඇති වෙනවා. ශෝචනය ඇති වෙනවා.

ඒ රත්වීම ඇති වෙන ප්‍රමාණයට පරිදේවය මුළු සිරුරෙ ම පැතිරෙනවා. මෙයින් පෙනී යන්නේ එක් හිතකින් මුළු සිරුර ම කම්පනය වෙන බව යි. ඒක විදගන්න බැරි වෙන කොට "දුකඩ" වෙනවා. විදගන්ට බැරි බව එයාට දැනෙනවා. දෝමනස්ස කියන්නේ මේ දුකෙන් එයා හේබානවා කියන එක යි. හේබානවා කීවේ කම්පනයට පත් වෙනවා. මේ කියන්නේ උසුලන්ට බැරි තත්ත්වයක් එක්ක තමන්ගෙ හිත පාවිච්චි වෙන හැටි යි. දුක්බය ආපුභම සිතේ හටගන්නා කණස්සලු භාවය යි මේ. ඒ කණස්සල්ල

එන්නේ අකැමැත්තක් එක්ක යි. ඒක නිසා දෝමනස්ස නම ඊට ගැලපෙනවා. උපායාස කියන්නේ දෝමනස්සය පවත්වන ක්‍රියාකාරිත්වයයි. පැවැත්වීමට ආයාසයක් ගන්ට වෙනවා. මේ ආයාසය දැඩි උනන්දුවක්. ඒක ඇතුළෙන් එන එකක්. ඒක වේගයක්. නමුත් සත්‍වයා පෙළෙන්තේ දුක්ඛ දෝමනස්ස දෙකෙන්. උපායාසය ඒක පවත්වාගෙන යනවා. පටිච්චසමුප්පාද පදනම අනුව බලන කොට, අපට "පින්" කතාවක් මොකුත් නෑ. ළග ඉන්න පුද්ගලයා ගැන කතාවක් නෑ. තියෙන්නේ තමන් ගැන කතාව යි. තමන්ගේ මේ ප්‍රශ්නය නිරවුල් කරන්නේ කොහොම ද කියන ගැටලුව එනවා.

බැරි වෙලාවක් දවස් හතරක් - පහක් කඩවල් අරින්නෙ නැතුව තිබුණොත්, ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ සිතුවිලි වැඩ කරන හැටි කොහොම ද? "මොකද ඕයි කල්පනා කර කර ඉන්නෙ ? හරි ම බඩගිනි යි. කර කියා ගන්ට දෙයක් නෑ" කියලා කෙනෙක් කියාවි. "අර, අරයත් එහෙම නේ?" කියලා අනෙක් තැනැත්තා කියාවි. එතකොට මෙයා "ඒ මනුස්සයාගේ විත්තියක් යෑ මම කියන්නෙ ? මේ මට උහුලන්ට බැහැ නොවැ කලන්තෙ හැදිගෙන එනවා." කියනවා. මෙයා කතා කරන්නෙ මෙයාගේ බඩගින්න යි මෙයාගේ කලන්තෙයි ගැන. අනෙක් කෙනා කියනවා "ඉතින් මම මොනවා කරන්න ද? අරෙයත් ඔහොම වෙන්ටැනි" කියා. ඉතින් කඩ ඇරලා බඩ - කට පුරා කන්ට හම්බ වෙලා, අත - පය ටිකක් හයිය එනකොට, ඔන්න බෙල්ල දික් කරනවා. ඒ පාර කතා කරන්නෙ අරයා කන හැටි යි, මෙයා කන හැටි යි, අරෙයෑ ඉන්න හැටි යි ඕවා තමා. ඒ මොකද? පණ නැති වෙච්ච වෙලාවට තමන් ඇර වෙන කිසි කෙනෙක් ගැන හොයන්ට ඕන වෙන්තෙ නෑ. ඒක නිසා, බුදු භාමුදුරුවෝ වදරනවා "හිතන්ට එපා උඹලා මේ පණ තියෙන අය කියලා. මොන ම පණක් වත් නෑ. තියෙන්නෙ දුක් විදිමින් තෙහෙට්ටුවට පත් වෙලා පීඩා විදින තත්ත්වයක්" කියලා. ඒක නිසා, අරෙයෑගෙ - මෙයෑගෙ විත්තියෙන් වැඩක් නෑ. තමන්ගෙ වග බලාගන්ට ඕනෑ. තමන්ගෙ වග බලාගත්තු කෙනෙක් ම තමා ජයග්‍රහණයට පත් වුණේ. දැන් නම් ලෝකෙ යම් යම් දේවල් ගැන තමන්ගෙ අදහස් සාර්ථක කර ගැනීම සඳහා ඒවාට මුක්කු ගහන්ට වචන හදගෙන තියෙනවා.

අනුන් රවටලා ජීවත් වෙන මිනිස්සු ඒ තමන්ගේ වැඩේ කරගත්තට මුක්කු ගහන වචන ටිකක් හදගෙන තියෙනවා. එයින් එකක් තමයි "ආත්මාර්ථකාමියා" කියන වචන. ඒක කියන ආකාරයෙන් තමයි වචනට මුසල හැඩයක් එන්නේ. ලෝක ධාතු වේ හැම කෙනා ම ආත්මාර්ථකාමී තමයි. රජ්ජුරුවන්ගෙන් ඇහැව්වොත් ආත්මාර්ථකාමී ද පරාර්ථකාමී ද කියලා එයා කියන්න පුළුවන්. "ඇයි මිනිහෝ, උඹ පොට්ට වෙලා ද? මම මේ රට වෙනුවෙන් නේ වැඩ කරන්නේ? රට වෙනුවෙන් වැඩ කරන්නේ මොකක් නිසා ද? රජකම තියාගන්නට නේ?" අහපු කෙනා කියාවි "ඒක නම් ඇත්ත තමා" කියල. ඒක නිසා, ලෝකේ හැම තැන ම තියෙන්නේ ආත්මාර්ථය යි. ආත්මාර්ථය නිසි විදියට සකස් කරන කොට, වටිනා සේවයක් ඒකෙන් සිදු වෙනවා. කපටි කථා, අනර්ථකාරී සිද්ධි ඔක්කොම නවතිනවා. ඒක තමයි පළමු වැනි සේවය. අපේ වැඩ කරගෙන ලෝකේටත් උදව්වක් දෙන එක දෙවැනි සේවය යි. තමන් ගැන හිතලා තමන්ගේ දුක නිවන කොට ඒ පරිසරය ම දුක නිව්ව්ව එකක් වෙනවා. අන්න ඒ මට්ටමට ජීවිතය ගත්තට වුවමනා කරන විද්‍යාත්මක දර්ශනය යි උන් වහන්සේ බෝධි මූලයේදී දැක වදලේ. විද්‍යාත්මක කියන්නේ හරියට සිද්ධි වෙන හැටි යි. උන් වහන්සේ බෝධි මූලයේදී "සම්භවත්ති" කියා වදලේ අප්‍රමාණ කාලසීමාවක් ගුණ පුරලා. නියත විචරණෙන් පස්සෙ කාල සීමාව යි අපි දන්නේ. ඊට කලින් කොච්චර ද කියලා නෑ. එච්චර කාලයක් විදපු විදවිම්චල ක්‍රියා සටහන යි බෝධි මූලයේදී දැන වදලේ.

* * * *

16

හැන්දෑවේ බෝධි මූලයේ වැඩ සිටලා ප්‍රථම යාමයේ දී ලබාගත්තු ඔය දැනීමෙන් පස්සෙ උන් වහන්සේ උදනයක් පහළ කළා. මධ්‍යම යාමයේදී ලබාගත් දර්ශනයෙන් පසු නැවත උදනයක් පහළ කළා. අලුයම තමයි සියල්ල සම්පිණ්ඩණය කරලා තුන් වැනි උදනය පහළ කළේ. උන් වහන්සේගේ චිත්ත තත්ත්වය දැනගෙන ඕන උදනයක් පහළ කළේ මොකද කියා කියන්ට. අපට ජේතවා මේ කියන සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස දක්වා එන තත්ත්වය හැදෑරූණේ අවිද්‍යාවෙන් බව. අවිද්‍යාව කියන්නේ කළ යුතු හැටි දන්නෙ නෑ. සිතිය යුතු හැටි, නිමිත්ත ආශ්‍රය කළ යුතු හැටි, තමන්ට දුක් නො ලැබෙන ලෙස ක්‍රියා කළ යුතු හැටි දන්නෙ නෑ කියන එක යි.

බුදු දහමෙන් ඉගැන්වෙන්නේ හිතන්ට ඕන විදිය යි. ලෝකයේ සවිඤ්ඤාණක හැම තැන ම තියෙන්නේ ඔය අවිද්‍යාවෙන් ක්‍රියා කරන එක යි. කුඹියා ගත්තොත් එයා නො තෙමෙන තැනක ගුලක් හදගන්නවා. එතන හරිගියේ නැත්නම් තවත් තැනකට යනවා. මැරෙන කල් ම ගුල් හදපු එක යි. උභ්‍ය කරලා තියෙන්නේ. ඒ කුඹියා. හැම සතාමත් ඔහොම යි. අපි ඉන්නෙත් ඔතනම යි. වෙනස් වෙන්නට පුළුවන් මිනිහට විතර යි. කරුණු ධාරණයේ තබාගෙන ධාරණය දෙස බලන්ට මිනිසාට ශක්තියක් තිබෙනවා. දෝංකාරය ඇති ගෙවල් තියෙනවා. නැති ගෙවලුත් තියෙනවා. දෝංකාරය කියන්නේ සද්දයක් කරපුවහම නැවත ඒ සද්දය තමන්ට ම ඇහෙනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි තමන් හිතපු දේ නැවත තමන්ට ම පෙනෙන තත්ත්වය හොඳකාර ව - පැහැදිලි ව - තියෙන්නේ

මිනිසා තුළ විතර යි. ඒකට කියනවා "වක්ඛු" කියලා. ඔය දර්ශනය ශක්තිය නියත පුද්ගලයාට තමයි යම් දෙයක හොඳ - නරක හිතන්ට පුළුවන්. ඒකේ හරි - වැරදි බේරලා හරි පැත්ත තේරීම තමයි "විද්‍යාව" කියල කියන්නේ. ඔය ආකාරයෙන් ජීවිතය ගෙනියන්ට අපේ ශ්‍රී කල්‍යාණධම් සංවිධානය සම්පූර්ණයෙන් ම - එක එල්ලේ ම නැගී සිටලා තියෙනවා. ඒ ඇත්තො තමන්ගේ ජීවිත පුළුවන් තරම් දුරට අපිරිසිදු පැත්ත පිරිසිදු කරගෙන, තමන්ගෙන් ලෝකයට වෙන අනර්ථය නවත්වලා, හැකි තාක් දුරට අර්ථයක් සිද්ධ වෙන ආකාරයට ඒකත් කරමින් තමන්ගේ ජීවිතයත් ශුද්ධ කිරීමට බැඳිවීව පිරිසක් වශයෙන් වෙන් වෙලා.

රෙස් එකට නියන්නේ දුවන්ට පුළුවන් අය. තව ඉන්නවා දුවන්ට බැරි අය හුඟක්. ඒ අය බලා ඉන්නවා. දුවන කොටස යි බලා ඉන්න කොටස යි කියල දෙකොටසක්. ඒ වගේ, සමාජයක ඉන්නවා කුසල් කරන්ට පුළුවන් අය. කුසල් කරන්ට තරම් ශක්තියක් හැදිල නැති කොටසකුත් ඉන්නවා. ඒ අය කුසල් කරන හැටි බලන් ඉන්නවා. බලන් ඉඳල ඒක ඉගෙන ගන්නවා. ඔහොම තරාතිරම් කීපයක් තියෙනවා. මේ පිරිස කුසල් කරන්ට පුළුවන් පැත්තට හැරිල තියෙනවා. ඒ නිසා, කුසල් පැත්තට වැඩ කරනවා. සංඛාරයකින් හැදෙන්නේ විඤ්ඤාණ ශක්තිය යි. ඒ විඤ්ඤාණ ශක්තිය තුළ තියනවා අර අවිද්‍යාව. ඒ අවිද්‍යා ස්වරූපය නිසා තමයි සංඛාර ඇතුළේ විඤ්ඤාණ ශක්තියක් හැදෙන්නේ. ලෝකේ පරමාණු හැදී තිබීම තමයි සංඛාර කතාවේ මූල. පරමාණුවක් හැදෙන්නට විඤ්ඤාණ ශක්තියක් ඕන නැහැ. ශක්ති තුනක හතරක එකතුවෙන් හැදෙන සංඛාර ඇතුළේ තමයි විඤ්ඤාණ ශක්තිය තියෙන්නේ.

ඒ පරමාණුවේ ඉඳල සංඛාර යි. පරමාණුව දන්නෙ නෑ ඒක හැදුණම වෙන දේ. ලෝකය නැති කරන ශක්තියත් ඇති කරන ශක්තියත් දෙක ම තියනවා පරමාණුවේ. පරමාණු එකතු වෙලා හැදෙන සංඛාරවලින් තමයි විඤ්ඤාණ හැදෙන්නේ. ඒ පරමාණු වර්ග පහක එකමුතුවෙන් හැදෙන සංඛාරය තමයි සත්‍වයා කියල කියන්නේ. ඒත් සංඛාර තත්ත්වයක්. "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, - සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං" ඔය නීතිය යටතෙ යි. විඤ්ඤාණයට ඉස්සෙල්ල යි සංඛාර හැදුණේ. ඕක ගැන ලොකු ප්‍රශ්න තියෙන

නිසයි විස්තර කළේ. විඤ්ඤාණ ශක්තියේ ප්‍රමාණයේ හැටියට යම් යම් දේ වෙත නැමෙනවා - රුප්පනය වෙනවා. ඒ නැමෙන්නේ - රුප්පනය වෙන්නේ මොනව ද? අර පරමාණු. ඒ රුප්පන අවස්ථාවේ ඒකෙ හැදෙන ශක්තියේ - තේජසේ - හැටියට ඒ විදියේ දේවල් ක්‍රියාත්මක කරන ශක්ති හෙවත් ආයතන තවත් හැදෙනව යි කීවා. නාමරූප පච්චයා සලායතන - සලායතන පච්චයා එසෙසා ඒ වර්ග හයට අයිති ක්‍රියා සංවිධානය කෙරෙන තාක් ස්පර්ශය නො ලබා ඉන්ට බෑ. විඤ්ඤාණ ශක්තිය තිබෙන නිසා. ඒ ස්පර්ශය හේතු කොට ගෙන වේදනාවක් උපදිනවා. ස්පර්ශයෙන් රත්වීමක් හටගන්න නිසා ඒ රත්වීමෙන් වින්දනයක් එනවා. රත්වීමේ ප්‍රමාණයට කාන්දම් වැඩ කරනවා. ඒකට කියන්නේ "තණ්හා" කියලා. නවත්වන්ට බෑ. තණ්හා කියන්නේ යම් යම් දේට යොමු වීම. යොමු වුණොත් අල්ලා ගන්නවා. තණ්හා පච්චයා උපාදානං කීවේ ඒ අල්ලා ගැනිල්ලට යි. අල්ලා ගන්නා ශක්තිය නැත්නම් යොමු වෙන්නේ නෑ. යොමු වෙනවා ය කීවේ ඒ ඒ ශක්තිවල යොමු වීම යි.

රහතන් වහන්සේට මොන අඩන්තේට්ටමක් කළත් උන් වහන්සේට ඕන නම් ඒ ගැන යොමු වෙන්නක් නැත්නම් නිකම් ඉන්නක් පුළුවනි. සිතුවිලි අකීකරූ නෑ. ඒ මොකද ? කාන්දම් ශක්තිය නැති නිසා. ඊළඟට උපාදාන පච්චයා හවො. ඇල්ලීමේ ප්‍රමාණය අනුව, මොකක් හරි සිද්ධියක් ඔස්සේ අනාගත ජීවිතයට සම්බන්ධ වෙන වින්දනයක් ලබා දීමට උපාදානය හේතු වෙනවා. හව පච්චයා ජාති. ඒ එතන ඇතිවුණු සකස් වීම නැවතත් ඉපදිලා පහළ වෙලා. ඒ සකස් වීමෙන් දිය හැකි කටුක දුක්, අමාරුකම් ඔක්කොම ඒකෙන් ලැබෙනවා. ඒක නිසා තමයි කිව්වේ ජාති පච්චයා ජරා මරණං සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති කියලා. ඉපදිවිව නිසයි මේ සියල්ල ලැබෙන්නේ. මේ ඊයෙත් කවුදෝ කීවා ඉපදෙන්නෙ නැතුව ඉන්නව නම් හොඳ යි කියලා. එයාට මෙව්වර කල් මතක් වුණේ නැතුව වෙන්නැති නිවන් කියන්නෙ උපදින්නෙ නැතුව ඉන්ට හදන එකක් ය කියලා. මේ රටේ - තොටේ කෙරෙන දේවල් ගැන බයවෙලා වෙන්නැති එහෙම එයාට හිතෙන්න ඇත්තේ. ඉපදීම නැති කළොත් දුක් ඔක්කොම ඉවර යි කියලා දැක වදලේ ඒ ගැන පරීක්ෂණ කරපු සිද්ධාර්ථ තාපසයන් වහන්සේ. මේක දැක්කේ බෝධි මූලයේදී ද? නැහැ. ඊට කලිනුයි තේරුම් ගත්තේ.

ඉතින් ඒක කරන්නෙ කොහොම ද කියලා හොයන්න තමයි අවුරුදු හයක් නොයෙකුත් අමාරුකම්වලට මුහුණ දුන්නේ. ඒකෙ ප්‍රතිඵලය තමයි පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රියාකාරිත්වය මැනවින් තේරුම් ගැනීම.

දැන් අපි කැලි එක්කාසු කරලා වාහනයක් හදගන්නවා ය කියා හිතමු. වාහනේ පින්තාරු කරනවා. කුෂන් කරනවා. ලයිට් දනවා. ඒක හදන්න ගිහින් මඩ, තෙල් ආදිය ගැවිච්ච ඒවා ඔක්කොම හෝදලා, වෙන එකක් ඇදත් ඇවිල්ලා තමයි වාහනේ එළවන්ට පටන් ගන්නේ. මජන් ගැවිච්ච ඇඳුම් පිටින් වාහනේට නගින්නේ නෑ. ඒ මොකද? වාහනේ ඒවා ගැවිලා කිලුටු වෙනවා. තෙල් ගැවෙනවා. ඒ වගේ ක්‍රමයක් තමයි අපේ බුදු පියාණන් වහන්සේ පාවිච්චි කළේ. උන් වහන්සේ කියන්නේ දැන් තත්ත්වය යි. එද තාපසයන් වහන්සේ ශාස්ත්‍රය ඔක්කොම දැන ගත්තා. හොඳට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කළා. අර උත්සාහය නිසා ගත් උනන්දුවට යොදපු උපක්‍රම හේතු කොටගෙන ශරීරය කෙටිටු වුණා. කෙටිටු වෙන්ට ඕනෑ. ශරීරය දුර්වල වුණාම තත්ත්වය කොහොම ද කියල බලන්ට පරීක්‍ෂණ කළා. ශරීරය කෙටිටු වෙලා පණ නැති වෙච්චහම වෙන්තේ මොනව ද? ඕව යි උන් වහන්සේ හෙව්වේ. ඒ සමය උන් වහන්සේට ඉතා ම අගය කළ යුතු හොඳ ලාභයක් ලැබිච්ච හය අවුරුද්දක්.

මේ දේසනාව ආරම්භයේ දී අපි විස්තර කළා මේකෙ සුල මුල. ඒවා විස්තර කළේ අපේ අතර තිබෙන වැරදි මත අයින් වෙන්ට ඕන නිසා. එතුමා පාත්‍රය අයින් කළේ නෑ. හැම තැනකදී ම පාත්‍රය තිබුණා. පාත්‍රය නො තිබුණා නම් තාපස අංගයක් එතනින්ම ඉවර යි. ඒ විදියේ මෝඩ කම් කරන අයට බුදු වෙන්ට බෑ. ඕනෑ නැති වස්තුවකුයි ගඟේ පා කරලා ඇරියේ. ඒකත් නිකම් නො වේ. තමන් ඒකෙනුත් ප්‍රයෝජනයක් ගත්තා. උන් වහන්සේ බෝධි මූලයේ වාසිවෙච්ච වෙලාවේ සිද්ධ වෙච්ච මාර උවදුරු ගැනත් අපි කතා කළා. සිතෙන් ආපු පරිශුද්ධමය වේගය ලෝකෙට ඔරොත්තු දෙන්නෙ නැතුව කම්පනය වුණා මීස, පිටින් කවුරුවත් උන් වහන්සේට ගහන්ට - මරන්ට ආවෙ නෑ. දේවපුත්‍ර මාර කියන එක ඔතෙන්නදී සිද්ධ වෙච්ච එකක් නො වෙයි. ඒක ගෙදෙද්දී සිද්ධ වෙච්ච එකක්. දේවපුත්‍ර මාර කියන්නේ පාලනයට යටත් වූ විරෝධය

කියන එක යි. සුද්ධෝදන රජුටුවෝ සහ නැදැයො කවුරුත් ඒ මාර යුද්දේ කළා. මාලිගා තුනක් හදල දුන්නෙ නිකම් නෙවෙයි. පුතාගෙ මේ උදර වැඩේ නවත්වන්නට යි ඒක කළේ. මෙයා ගෙදර තියාගෙන කන්ට දී දී ඒ දිහා බල - බලා ඉන්නට යි එයාට ඕන වුණේ. ඒවට තමයි මාර උවදුරු කියන්නේ. අපටත් ඔය මාර උවදුරු තියෙනවා. කවුදෝ දවසක් මගෙන් ඇහුවා "ඉස්සර නම් මාරයා ආවා ළු. දැන් මොකද එන්නෙ නැත්තෙ?" කියලා. මිනිහට ඕන වෙලා තියෙනවා එයාවත් හම්බ වෙන්නට මේ අකටයුතු වල තේරුම අහගන්නට. මම කිව්වා තමුසෙට දැනුත් ඒ මාරයා ඉන්නවා ය කියලා. "තමුසෙට බැහැ තේ හොඳ ගුණ ධර්මයක් පුරන්නට? ගෙදර වගකිම් අරව - මේවා තියෙනවා. ඉතින් දරුවො ඉඩ දෙන්නෙ නෑ ඒවා කරන්නට. ඒක අවහිර කමක්" ය කියලා මම කීවා.

කාටත් මාරයා ඉන්නවා. සමහර මහත්වරුන්ට බොහොම ඕනකම තියෙනවා මේ අපේ දින හතේ පින්කමට සම්බන්ධ වෙන්නට, නමුත්, වෙන වෙන උවදුරු - දරුවන්ගේ වැඩ - ගෙදරදෙරේ වැඩ - පවුලේ කටයුතු ඒවාට හරස් වෙනවා. ඒවාට තමයි දේවපුත්‍ර මාර කියන්නේ. පාලනයක් යටතේ සිද්ධ වෙන අවහිර කම්. මේක තෝරා බේරා ගන්නට බැරුව, වෙන ඇත්තෙකුගෙ නමක් දගෙන මිනිස්සු මුළාවෙ වැටිලා. දේවපුත්‍ර මාර එකක්. බෝධි මූලයේදී ක්ලේශ මාර, ස්කන්ධ මාර, මෘත්‍යු මාර, අභිසංස්කාර මාර කියන ඔය හතර තමයි ආවෙ. ඒ ඔක්කොම හිතත් එක්ක සම්බන්ධ අවහිර කම්. තවම කෙලෙස් තිබුණු නිසා උන් වහන්සේට ඒ බලපෑම් තිබුණා. ලොකු කෙලෙස් තිබුණේ නෑ. ලොකු ඒවා ධ්‍යානවලින් කඩාගෙන සියුම් කෙලෙස් තිබුණා. ලෝකෙට මිශ්‍ර නැති තත්ත්වයක් හදන්නට යි මේ යන්නේ. ලෝකෙ හැම තැන ම තියෙන්නේ රාගී ස්වරූපයි. උන් වහන්සේ හදන්නේ තම ජීවිතය විරාගී කරන්නට යි. එතකොට ලෝකයට කිසි ම සම්බන්ධයක් නෑ. ඒ කියන්නේ කාන්දම් බලයෙන් වැඩ කරන ලෝකයක කාන්දම් නැති වස්තුවක් හදන්නට යනවා. ඔය කාන්දමට තමයි අපි කාමය කියන්නේ. ඒ කාන්දම් නැති තත්ත්වයට ජීවිතේ ගන්නට මේ පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රමය පාවිච්චි කරන්නට යි උන් වහන්සේ සුදනම් වුණේ. ආහාර වළඳලා - ශරීර ශක්තිය නිසි විදියට - සුදුසු ආකාරයට හදගෙන තමයි තුන් වරක් පැදකුණු කරලා බෝධි මූලයේ වැඩ හිටියේ. එතකොට හවස් වෙලා.

එද හවස උන් වහන්සේ තමන් දැනගත්ත සම්භවය - ඒ සකස් වීම - සිදු වෙන්නේ කොහොම ද කියා සිත දිහා බලාගෙන හිටියා. ඒ ගැන නැවත අලුතෙන් බැලුවා. පෙනීවීම දේ උදනයකින් ප්‍රකාශ කළා.

යදහවේ පාතුහවන්ති ධම්මා - ආනාපිනෝ ජායති බ්‍රාහ්මණස්ස අර්ස්ස කංඛා වජයන්ති සබ්බා - අපෝ පජානාති සහේතු ධම්මා

උදනය කීවේ කාරණය සාර්ථක වුණාට පස්සේ හිතේ ඇති වෙන උදම් වීම - නැගී සිටීම. උදහරණයකට ගත්තොත් මිනිහෙක් උදේ හිටත් මහන්සි වෙලා - මහන්සි වෙලා දැන් වැඩේ ඉවර යි කියා පෙනුණහම හුස්මක් අරගෙන තෙහෙට්ටුව නිවෙන්න වාඩිවෙව්ව හැටියේ එයාට ඇති වෙනවා හරි සතුටක්. "වැඩේ කරල ඉවර යි. දැන් මට නිදහස තියෙනවා." කියා හිතෙනවා. ඕක යි මේ උදනය කියන්නේ. "අනාදිමත් කාලයක් තිස්සේ සංසාරේ ගමන් කරමින් හොයපු එකේ කොටසක් මට හම්බ වුණා. කොටසක් හම්බ වුණා ය කිව්වේ "දැන් මම දන්නවා මේක වෙන හැටි" කියන එක යි. ඒ වෙන හැටි කොහොම ද බුදු හාමුදුරුවෝ වදලේ? යම් අවස්ථාවක යම් ධර්මයක් පහළ වෙයි නම් ඒකාන්තයෙන් ම එයින් පෙන්වන්නේ ධර්ම ගොනුවක ක්‍රියාකාරිත්වයක්. ධර්ම කිව්වේ සිතුවිල්ල.

යම් කෙනෙකුට නිතර කේන්ති යනවා නම්, එයා දැනගත්ට ඕන එයාගෙ ශරීරයේ කාන්දම වැඩි බව. ඉතින් ඒක අඩු කරගත්ට ඕනෑ. එක එක ජීවිතවල කාමය එක එක ආකාරයෙන් වැඩි කරනවා. කාම මිශ්‍රණයෙන් ඒ ධර්ම පහළ වෙන කොට මේ ධර්ම පහළ වුණේ ඒ ඒ දේ ගැන තමන් හිතපු ආකාරයට අනුව ය කියා එයාට හිතෙනවා. එයාට තව දුරටත් හිතෙනවා මේ තරම් කාණ්ටක ස්වරූපයට හිත පැමිණෙන තැනට යි මම ඒ ගැන හිතුවේ කියලා. ඒක තේරුම් ගත්ත එක්කෙනා ඒවා තවනවා. තවනවා කීවේ වැඩිය රත් වෙන එක යහපත සලසන මට්ටමට එන කල් රත්වීම ක්‍රමයෙන් අඩු කිරීම යි. ගෙඩියක් තවනවා කියන්නේ මොකක් ද? ගෙඩිය හැඳෙන්නේ උෟෂ්ණත්වයෙන්. යම් යම් බෙහෙත් ක්‍රමවලින් පොට්ටනි බැඳගෙන හම පිව්වෙන්නෙ නැති විදියට සහ උෟෂ්ණය අඩු වෙන විදියට යුෂ පොට්ටනිය එතනින් කියනවා. එතකොට ඒ උෟෂ්ණය

හෙමි - හෙමින් බැහැලා ගෙඩිය හොඳ වෙනවා. ධ්‍යානයෙන් කෙලෙස් නැවෙනවා. සිතේ තත්ත්වය බල - බලා තව කොච්චර අඩු කරන්ට තියෙනවා ද කියා බලමින් ඊට අනුව සිතිය යුතු ක්‍රමය යොදලා වැඩ කරනවා. ඕකට කියනවා කෙලෙස් නැවීම කියලා. කෙලෙස් අඩු කිරීමේ නිරායාස ක්‍රියාවක් හිතට හුරු කරනවා එයා. ඒක කොයි වැයමේදීත් මේ කතාවේදීත් - මොන සිතුවිලිවලදීත් ඒක එයා පුරුදු කරනවා. ඒවා පුරුදු කරපුවම අරක කෙරෙනවා. යන කොටත් කෙරෙනවා. කෙලෙස් තවන ක්‍රියාව ඒ විදියට ම කෙරෙනවා නම් ඒකට කියනවා. "ධ්‍යාන" කියලා. ධ්‍යාන කියන්නේ සමාධියේ වැදගත් අවස්ථාවක්. එයා ධ්‍යානය කියන ස්වරූපය පාවිච්චි කරමින් වැඩට බහින කොට එයා තමන් කරන ක්‍රියාව ගැන කිසි සැකයක් නෑ. අප්ප්ප කංඛා වජයන්ති සබ්බේ කීවේ ඒක යි. ක්‍රියාව වැරදුණොත් දුක්. හරියට කෙරුණොත් සැප. දුක් නැතිවීම යි සැපය. සැකයක් නැත්තේ ක්‍රියාව හරි නම් සැප ලැබෙන බව ඒ උත්තමයා දන්නවා. වෙඩිල්ල පත්තු වෙන කොට කුරුමානම හරි නම් එයා දන්නවා ඉලක්කය හරි කියා. ඒ ගැන සැකයක් නෑ.

* * * *

17

අපට හැම එකකින් ම - හැම වෙලේ ම හොඳක් ම යි ඕන කරන්නේ. ඉතා ම නරක දේ කරලත් අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ අන්තිම හොඳක්. ඒවා කිසිත් නො දැන කරන එකට යි සැකය කියන්නේ. සැකය බලපාන්නේ අවිද්‍යාවත් එක්ක යි. ඉලක්කය හරි ගියාම සැකය දුරු වෙනවා. දුරු වෙන අවස්ථාව තෙක් මේ උත්තමයා නිසි ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කරන කොට, ඒක එතුමාගේ අදහස සාර්ථක කරන පැත්ත. ඒක කරන හැටි උන් වහන්සේ දන්නවා. සිදුහත් තාපසයන් වහන්සේගේ ප්‍රකාශය යි මේ කිව්වේ.

අපි දන්නවා අපේ ජීවිත ගැන. අපි එතුමාගෙන් ආදර්ශයක් ගත්ට ඕනෑ. පටිච්ච සමුප්පාදෙ ගැන අපි ඇහුවා. අපි කියනවා. " ඒක හරි හොඳ යි" කියලා. එව්වර යි ! මේ බණ පිරිත් හෙම කාක්කන්ටත් ඇහෙනවා. මිනිසාට තියෙන්නේ එහෙම තත්ත්වයක් නෙවෙයි. අතිතයේ වටිනා ජීවිතයක් ගැන කියලා ඉන් ලැබිය හැකි ප්‍රයෝජනයක් ගැන කතා කරන්ට අපි මහත්සි වුණා. ඒ වුණාට මැෂිමක් ගෙනැල්ලා ඒකට තෙල් එහෙම දාලා "හා ! දැන් හරි !" කීවට ඒක වැඩ කරන්නෙ නෑ. වැඩ කරවන්ට ඕනෑ. එතන ඉඳලා වැඩ කරාවි ! අපි එදා ඉඳලා වැරදිව්ව පුද්ගලයෝ. වෙර දම - දමා දුකට රිංගන, මුළා වෙච්ච අය. සැහෙන මහත්සියක් දරල - වියදම් කරල - පුත් කළස් හදල - ඔක්කොම කරල මොකද වුණේ. ? දුකට වැටුණා. ඕක ද අපේ පරමාර්ථය ? දුකට වැටුණෙ නො දන්නාකම නිසයි. "අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා" කියල මේ කියනවා. ඕකෙ වෙළිලා පැටලිලා - මහා කරදර විඳපු උත්තමයෙක් තමයි

දුකේ අග - මූල සොයාගෙන අපට ආදර්ශයක් පෙන්නුවේ. ඒ ආදර්ශ අරගෙන අපි තාම ඉන්නේ ඒ හිටපු වලේ ම යි.

ඒ ඒ අවස්ථාවලදී, අපට ඒ දුකෙන් බේරෙන එක කරන්ට නො දෙන පැත්තක් අපේ ජීවිත ඇතුළේ ගොනු වෙලා තියෙනවා. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ, මාන, ඊර්ෂ්‍යා, ක්‍රෝධ, අභංකාර, ඵ්ඵිභ, මක්ඛ ආදිය ඇතුළේ ගොනු ගැහිලා. කෙනෙක් මොකක් හරි කරන කොට මෙයත් කරනවා. හිත නරක් කරගන්නවා. උහුලන්නට බෑ. ඒ දේ කළේ, ඒ වචනෙ කියවුණේ - ඒ හිතුවිල්ල පහළ වුණේ රිදුමකින්. රිදුම ඔරොත්තු දෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා නිකත් ඉන්ට බෑ ! අපට දුක් දෙන්නේ එයාගෙ ඒ වැඩේ නො වෙයි. අපේ ළඟ තියෙන අර නරක ශක්ති වේගය යි. බලන්න දෙන්නෙ නෑ. බැලූ හැටියෙ ඇතුළෙන් අපට ගහනවා. අතීතයේ කරපු වැරදිවලට දඬුවම් දීම සඳහා ජීවිතය ඇතුළේ සංවිධානය වෙලා තියෙන දඬුවම් මාර්ග තමයි මේ කෙලෙස් ය කියන්නේ. ඒ වස්තුව - ඒ ක්‍රියාව දකින කොට මෙයා ගහනවා. දුක් විඳින්නට ඕන. මානය ඇවිල්ලා. "කවුද ඕව කරන්නේ ? ඕව අපි කරන්නෙ නෑ." කියා කියමින් මානය අපට දුක් දෙනවා. මේ මොනව ද මේ ? කරපු වැරදිවලට දඬුවම් දෙනවා - දුක් වින්දවනවා. මිනිහෙක් හොඳට කැවත් අපි දුක් විඳිනවා. හොඳට ඇන්දත් අපි දුක් විඳිනවා. බැරි ම තැන කවුරු හරි ළඟට ගිහිල්ලා "තමුසෙ දන්නව ද මෙයාල අද මෙහෙම හිටියට ඉස්සර මෙහෙම යි" කියා එයා පහත් කරන්ට ගොහින් දුක් විඳිනවා. මානය එන කොට නිහතමානී වෙලා "කමක් නෑ ! ඕන කෙනෙක් එක්ක මම ඉඳගන්නවා. ඒකෙ මට මොකුත් නෑ" හැබැයි හිත ඇතුළේ තියෙනවා මෙයාල අහවල් මට්ටමේ අය යි කියන කාරණාව. ඒක මර්දනය කරන්ට තමයි මේ ඉඳගත්තෙ.

ලෝභ කමත් අයින් කරනවා. ලෝභකම අයින් කරනවා ය කිව්වම මේ තියෙන දේවල් අනුන්ට දීල අත පිහදා ගන්නවා ය කියන එක නො වෙයි. ඒවා ඔක්කොම ගෙදර තියනවා. හිතේ බැඳීම අයින් කරනවා. ඉන්න කල් පාවිච්චි කරනවා. යනදාට ඔක්කොම දාලා යනවා. මගේ එකක් වත් ඔතන නෑ. වෙහෙස මහත්යි වෙලා මම නීතියෙන් අවසරයක් අරන් තියෙනවා මැරෙන කල් ඕවා පාවිච්චි කරන්න. එච්චර යි ! මැරෙන කල් ඔය ඔක්කොම පාවිච්චි කරනවාත් නො වෙයි. අවස්ථාවට වුවමනා දේ චිතර යි

මම පාවිච්චි කරන්නේ. ඕක තමයි බුද්ධ නීතිය. මට සංඝ රත්නය අවසර දීල තියෙනවා පාවිච්චි කරන්ට. හැබැයි කඩන්න තහනම්. පාවිච්චි කරලා ඒක එහෙම තියෙනවා අනෙක් අයටත් ප්‍රයෝජන ගන්න. ප්‍රයෝජන ගන්නවා මිසක කාටවත් අයිතියක් නෑ. සංඝයාට බරක් නැත්තේ ඕක නිසයි. කොතන ගියත් කොයි ස්ථානයේත් එයාගෙ පාවිච්චියට උපකරණ තියෙනවා. ඇඳ තියෙනවා. ඔක්කොම තියනවා. (දැන් නම් මම දන්නේ නෑ. ඉස්සර නම් ඕන තැනක එහෙම තිබුණා) බෝසතාණන් උදන් ඇනුවා වාගේ, අපේ සමහර දෙනාත් දැන් උදන් අනනවා ඉස්සර වින්ද දුක් දැන් විදින්නේ නෑ කියලා. ඒ දුක් විදින කාරණා ඔවුන් වෙතින් ක්‍රමයෙන් අතැරිගෙන එන නිසා. බාහිර වත් පොහොසත් කම් කෙ සේ වෙතත් මේ අය අභ්‍යන්තර වශයෙන් පොහොසත් පිරිසක් හැටියට අපි දකිනවා.

සැකය දුරු වෙනවා ය කිව්වා. කොහොම ද දුරු වෙන්නේ? දැන් මා අනුගමනය කරන ක්‍රමයේ හැටියට මම දුක් විදින්නේ නෑ. ඒ නිසා, ඒ ගැන සැකයක් නෑ. ඔතෙන්නට ගියොත් - ඕක කළොත් - මම දුකට වැටෙනවා. නො කොළොත් නො ගියොත් - එහෙම වෙන්නේ නෑ. ඔය දෙක ම දන්න නිසා එයා දුකට වැටෙන්නෙ නෑ. මධ්‍යම යාමයේ බෝසතාණන්ට දැනුණා බර අඩු වෙන බවක්. ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන් සැහැල්ලුවක් දැනුණා. දුක් දෙන දේවල් ගැලවී - ගැලවී යන හැටි දැනුණා. කෙනෙකුට කැක්කුමක් තිබිලා බෙහෙත් දාගෙන යන කොට "ඔය අඩු වෙන්නෙ" කියලා එයාට දැනෙනවා. මධ්‍යම යාමේදී මේ දර්ශනය වැටහෙන කොට "අවිජ්ජා නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ සංඛාර නිරෝධා විඤ්ඤාණ නිරෝධෝ-විඤ්ඤාණ නිරෝධා නාමරූප නිරෝධෝ."

අවිද්‍යාව නැති කළ විට සංඛාර නැති වෙනවා. සංඛාර නැති කිරීමෙන් විඤ්ඤාණය නැති වෙන අතර විඤ්ඤාණය නැති කිරීමෙන් නාමරූප නැති වෙනවා. එකින් එකට බැලුවා නො වෙයි. මෙතන සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා කියල දැනගත්ත හැටියේ අර රොත්ත ම ඉවර යි. සංඛාර නිසා නේ විඤ්ඤාණ තිබුණේ? සංඛාර නැත්නම් විඤ්ඤාණ කොහේ ද? විඤ්ඤාණ නැත්නම් නාමරූප කොහෙ ද? එතන ඉඳලා අල්ලලා යනවා දිගට.

ඒ නිරෝධය උන් වහන්සේ තමන්ට සීමා කළේ නෑ. "මම සොයා ගත්තා. ඒ සොයාගත්ත එක හරියට හරි ! ඒක නිසා, දුක නැති කරගත්තට ඕන නම්, කවුරුත් මේක කරපල්ලා" කියලා කිව්වා. කෙරුවොත් වැඩේ හරි ! දුකක් නැතුව කෙලෙස් නැතුව - පාවිච්චි කරන කොට ඒක පාවිච්චි කරන කෙනාට පේනවා ඒ ක්‍රියාවේ නිදහස. අපි වැඩක් කරන්න යන කොට, මොනව වෙයි ද, කවුරුවත් බාධා කරා වි ද ආදී දේවල් හිතන කොට ඒක මහ බරක්. එතකොට එයා හිතන්නේ වැඩේ ගැන නො වෙයි. අර කරදර ගැන යි හිතන්නේ. එයා හිතනව නම් "මට මේක කරන්න පුළුවන්. කිසි අවහිරයක් නෑ. මම වැඩේ කරනවා. මැරෙයි ද? මැරෙන කල් තමයි මම මේක කරන්නේ. අවහිරයක් වෙයි ද? ඒවා එන කල් මම වැඩේ කරනවා" කියා අන්න එතකොට වැඩේ කෙරේවි. අවහිරයක් ආවොත් නවත්වනවා. කිසි බරක් නෑ. බර නැති ගතිය අපේ ජීවිතවලට එන්ට නම්, අපි නිර්දෝෂී වෙන්නට ඕන. මාත්තය, අහංකාර කම, ඊර්ෂ්‍යාව, ක්‍රෝධය, ලෝභය, මහන්තත්ත කම, තියෙනවා නම් නිර්දෝෂ කමක් නෑ. අපිත් ලෝකෙ තියෙන වස්තුවක්. ගහකට වතුර දැම්මොත් ගහ සද්ද නැති ව ඉන්නවා. මුත්‍ර දැම්මත් එහෙම යි. දෙක ම පිළිගන්නවා. සැරියුත් හාමුදුරුවන් කීවේ ලෝකෙ තියෙන සියල්ල පිළිගන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් කෙනෙකු ළඟ තියෙනවා නම් තවත් මොන ප්‍රශ්න ද කියලා යි. ඔය දෙකේ ම නැහැ හොඳක් හෝ නරකක්. මේ බෙදුම අයින් වෙන්නට ඕන. දෙක ම පිළිගන්ට පුළුවන් වෙන්නට ඕන. ඒ තත්ත්වය හැදෙන කොට, දුක් විදින ශක්තිය නැති බව දැනිලා සැහැල්ලුවක් එනවා.

ඒ සැහැල්ලුව අපට එන්නේ බෝසතාණන් වහන්සේට බෝධි මූලයේදී ආවා වගේ නො වෙයි. අපේ ප්‍රමාණෙ හැටියට යි ඒක එන්නේ. අපි කළොත් බෝධි මූලයක් ඕනෙ නෑ. එතෙතදි ම ප්‍රතිඵල ලැබිල ඇති. ලිප උඩ ඉඳගෙන හිටියත් එතෙතදි එයාගෙ වැඩේ කෙරිලා.

* * * *

18

ගාථාවේ පද හතර පාඩම් කරගත්තහම ලේසි යි. දිගට පාඩම් කිරීම අමාරු යි. පිටුවක තිබෙන තරම් කරුණු කවියකට ඇතුළු වෙනවා. ගාථා කියන්නේ කවි ක්‍රමයක්. මධ්‍යම යාමය අවසන් වෙන කොට වටපිටාවේ දේවල්වල කම්පනය වැඩි යි. ඒ මොක ද? ලෝකෙට ගැලපෙන්නෙ නැති - ලෝකෙන් එක්ක එකඟ නොවෙන - වස්තු හැඳෙනවා. ඔය අවස්ථාවෙ තමයි උල්කාපාත, හෙණ, අකුණු අරවා මේවා නොයෙක් ඒවා පාත් වෙන්නේ. ඒක පුදුමයක් නො වෙයි. දැන්, සෙනග ගොඩක් ඉන්න තැනකට කවුරු හරි බලවන්නයෙක් එන කොට, එයාට ඉඩ දෙන්න වටපිටාවේ ඉන්න සෙනග තල්ලු වෙනවා. ඒ වෙලාවට මහා කෑකෝ ගැහිලි අරවා මේවා හිරිනවා. ඒක යි මේ වුණේ. ස්වාභාවික සාමාන්‍ය රිද්මයක් තිබිච්ච ලෝකයේ අමුතු තත්ත්වයක් ඇති වුණා. එතකොට ඒ තිබිච්ච රිද්මය කැඩුණා. කැඩිලා එතනින් ඇත් වෙන්නට පටන් ගත්තා.

එතකොට අර කී තාඩන - පීඩන නැවතිලා විදුලිය එහෙම කොටලා වැස්සා ලු. නොයෙකුත් දේවල් සිදු වෙලා තිබෙනවා. අපි කියන්නේ නාග වෙස් සහ නොයෙක් වෙස් මවාගෙන මාරයා එහේ මෙහේ හැසිරුණා ය කියලා. කාට - කාටත් තේරුම් ගැනීමේ පහසුවට ඒවා ලියන්න ඇති. ඕවා කියවලා තමයි අපි මෙතෙන්නට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. ඒවා නැතුව පුංචි කාලෙ අපට මේ පටිච්ච සමුප්පාදෙ ඉගැන්නුවා නම්, අපි පළාතෙ බලන්නෙ නෑ. එද ඒ ආකාරයෙන් ඉගෙන ගෙන තල්ලු වෙච්ච ආපු තල්ලුව මත අද අපි මෙච්චා කතා කරනවා. ඒක නිසා ඒවා හොඳ නෑ කියල කියන්නටත් බෑ. හොඳ යි කියන්නටත් බෑ. විසි කරන්නටත් බෑ. ඒවටත් කට්ටිය

ඉන්නවා. එක මට්ටමක සුද්ගලයින්ට ඒවත් ඕන කරනවා. ඒවා ඕනෑ නැති අය මේවා පාවිච්චි කරන එක යි ඇත්තේ.

ඔන්න දැන් මධ්‍යම යාමය උද වුණා. අවිද්‍යාව අඩු වෙන්ට - අඩු වෙන්ට සංඛාර ශක්තිය අඩු වෙනවා. එතකොට වික්‍රාන්ත, නාමරූප ඔක්කොම ඉවර යි. ඒ ප්‍රමාණයට අඩු වෙලා ඇති. මේ සකස් වීම අනුව තමයි විද්‍යානුකූල තත්ත්වය අපි හද ගත්ට ඕන. දැන් මධ්‍යම යාමෙන් පහු වුණා. අලුයමට එනවා. තිබුණු ඒවා නැති වේ ගෙන - නැති වේ ගෙන යන්ට පටන් ගත්තා. ඒ නැති වේ ගෙන ගිහිල්ලා ඔන්න අලුයමට එනවා. ඔය අලුයම කිව්වේ කොයි වෙලාවේ ද? අපි කියන හතර. එළිය වැටෙන වෙලාව. ඒ ඉර උද වෙන වෙලාවට ම මේක සිදු වුණා ය කියනවා නො වෙයි. ඕක කෙරෙන කොට ඉර උද වෙනවා. නැත්නම් කාටත් හිතෙන්න පුළුවන් පාන්දරට තමයි රහත් වෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ කියලා. එහෙම නෙවෙයි. බෝසතාණන්ට අලුයම තමයි ඒ තත්ත්වයට එන්ට හැකි වුණේ. ඒ අවස්ථාවේ උන් වහන්සේට මේ උදනය කියලා යමක් කියන්ට සිද්ධ වුණා. මොකක් ද ඒ උදනය ? විදුපයං තිව්ඨන්ති මාරවිජයං සුච්ඡෝව. ඒ කියන්නේ සම්පූර්ණ සැපයට අවහිරකම් කරන සියලු මාර උවදුරු ඔක්කොම නැති කළා ය කියන එක යි. නැති කරලා ඕහාසන්නේ සෝහන්ති. ඕහාස කිව්වේ, අර විදිගේ මාර උවදුරු විධිවංසනය කළාට පස්සේ ආලෝකයක් ඇති වුණා ය කියන එක යි. "ඕහාස" කිව්වේ ආලෝකයට. ආලෝකය කිව්වේ මොකක් ද? කුණු බැඳිලා - බැඳිලා තිබිච්ච එකක් හොඳට පොලිස් කළාම, සුදු රෙදි කැලි අතුල්ල ගෙන - අතුල්ලගෙන යන කොට, එයාට තවත් වැඩ කරන්ට එපා වෙන තැනට මේකේ දිස්නයක් හැදෙනවා. දැන් ඕක තවත් සුද්ද කරන්ට ඕන නෑ කියලා හිතක් පහළ වෙනවා. ඒ දිස්නයේ තිබෙන වැදගත්කම යි එයින් පෙන්වන්නේ. ඕකෙ කුණු නෑ කියලා හිතෙනවා. ඉන් පස්සේ ඔප දැමීමේ සියලු උත්සාහ නැති වෙනවා. තවත් මොනව ද ඕකේ අතුල්ලන්නෙ කියලා හිතෙනවා. දිස්නය ගැන තිබෙන සැකය දුරු වෙනවා.

සැකය දුරු වෙලා, දැන් සියලු උවදුරු අවහිරකම් විධිවංසනය වෙනවා. මම ඒ සියල්ල විනාශ කරල තියෙනවා ය කියා ඒ උත්තමයාට හිතෙනවා. ඒ විනාශ කළ බවට ලකුණ තමයි

ඒ අප්‍රමාණ දීප්තිය. දීප්තිය සෑහෙන්න තියෙනවා. බුදු හාමුදුරුවෝ "ආලෝකෝ උදපාදි" කීවේ ඕක යි. ආලෝකය කියන්නේ එළියක්. හාවනා කරන අයත් කියනවා නිල් පාට, රතු පාට එළි පෙනුණා කියා. සමහරු කියනවා එළි මාරු වේවී පෙනෙන බව. එයා පෙන්න්නට හදනවා තමන්ගේ මානසික දියුණුවේ මට්ටම අනෙක් අයට. ඒවා කතා කරන්ට ගියොත් වැඩ පාඨ වෙනවා. ආලෝකයෙන් කෙරෙන්නෙ ඕක යි. මුලදී බැලුවේ ඕවැයි වටිනා කමක් තියෙනව ද කියල යි. මොකට ද? අසවල් දේට හොඳ යි කියා ඒක ඒ දේට ගන්ට යි. ඇයි ? ඒ අනුසාරයෙන් සැපයක් ලබන්ට හිතාගෙන. ඔය එකකින් වත් බැහැ සැනසිල්ල ලබන්න. ඔය එකක් වත් හරියන්නේ නෑ. තුන් ලෝකේ සියල්ල පිළිබඳ විරාගී සිත පහළ වූ අවස්ථාව යි ඒ. උන් වහන්සේ ඒ අලුයම "අනේක ජාති සංසාරං" කියන උදනය ප්‍රකාශ කළේ ඇයි ? "කොච්චර කාලයක් මම මේ තත්ත්වය ලබන්ට විරිය කළා ද? සීමාවක් නැති සංසරණවලට පත් වෙවී කොච්චර මහන්සි වුණා ද? ඒකෙ වරදක් නැහැ. ඒ මහන්සිය අස්සෙන් මේක දැකගන්න ශක්තිය හැදුණේ" කියා හිතූණා.

ඒක ඒ සිතුවිලි අස්සෙන් ම එන්ට ඕන. එහෙම එන එක සාධාරණ යි. විදපු දුක් ගැන මා කළකිරෙන්නේ නෑ. ඒවා සාධාරණ දුක්. ඒ මොක ද? ඒ දුක් අස්සෙන් තමයි මේවැයි අසාරත්වය මම තේරුම් ගත්තේ. අනාදිමත් කාලයක් විදපු දුක්වල සම්පිණ්ඩණ ස්වරූපය මම දැක වදාරලා ඒකෙනුයි මේ බේරෙන තත්ත්වය හදගත්තේ. ලැබෙන දුක පිළිගන්ට යි කීවේ ඕකට යි. ඒවා එක්ක තරහ වෙන්න එපා ! ඒක විදින්න ඕන. දුක සැහැල්ලු කරගෙන ඒකෙන් බේරිලා නිදහස් වෙන්නට හදන එක ස්වභාවය. දුකෙන් ඒ විදියට නිදහස් වෙන්නට හදන එක එකක්. තරහ වෙන එක එකක්. දුක එක්ක තරහ වෙන එක හොඳ නෑ. විරුද්ධ වෙන එක හොඳ නෑ. තමන්ට පුළුවන් විදියට ලිහිල් ව ඒක විදින්න ඕන. ඒ ඇර, වෙන මොකුත් නෑ. ගහකුටං විසංඛිතං කීවේ ඕක යි. මේ ඔක්කොට ම තුඩු දෙන එකක් තියෙනවා. එක මුලක් තියෙනවා. මොකක් ද ඒ ? "මම සංඛාර විසංඛාර කළා. ඔච්චර යි මම කළේ." විසංඛාරගතං විත්තං "මේ සිතුවිල්ල විසංඛාර බවට පත් කළා. ඔය සංඛාරවලට අහුවෙලා තමයි විඤ්ඤාණ, නාමරූප අරව මේව ඔක්කොම හැදුණේ. දැන් මා තුළ ඒවා හැදෙන්නේ නෑ.

මම ගහකුට - මුල් තැන ම - මුදුන ම කඩා දැමීමා. ඊළඟට මට නුවණ පහළ වුණා. මේ විදියේ සංසාර දුකක් ආයෙත් මට නෑ. ඒ නිසා මගේ කෘත‍්‍යයන් සම්පූර්ණයෙන් ම අවසාන යි." කියලා බුදු හාමුදුරුවෝ දේශනා කළා.

එතෙක්දී බුද්ධත්වය සම්පූර්ණ යි. සම්මා සම්බුද්ධ යි කියන එක සත් සතිය අවසානයේදී තමයි උන් වහන්සේ නිගමනය කළේ. සම්මා සම්බුද්ධත්වය හරි ද කියා බලන්න සති හතක් ම පරීක්ෂණ පැවැත්තුවා. මෙහෙමත් හරි ! මෙහෙම බැලුවත් හරි ! ඒ කොයි එකටත් වෙනස් වෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා සම්මා සම්බුද්ධ යි. ඔන්න ඔතෙක්දී - ඔය අවස්ථාවේදී තමයි කාට ද ධර්ම දේශනා කළ යුතු කියලා ධම්මවක්ක දේශනාවට යොමු වුණේ. නිරවුල් සිතුවිලි පවතින අයගේ සිත්වලට මේවා වැටෙන කොට මහා උදර ප්‍රයෝජනයක් ලබන්ට පුළුවන්. ලෝකෙ රටේ නොයෙක් විදවිලි - කැගැහිලි ඒව මේවා කියනවා. ඒ අස්සේ අපි ඒවා මැද ඉඳගෙන සැනසිලි සහිත ජීවිත රටාව හදගනිමින් ඉදිරියටත් අපේ ජීවිතවලට දුකින් මිදිවිව තත්ත්වයක් උදු වේවා කියන පැතුම ශ්‍රී කල්‍යාණධම් සංවිධානය නිරන්තරයෙන් ම සිහියේ තබාගෙන යි ක්‍රියා කරන්නේ. ඒවා කෙරෙන්නේ දිව්‍ය රාජ සමූහයාගේ සහාය උඩ යි. නො සන්සුන් කම් පවතින මේ සෑම දෙනාගේ සිත්වලට හැකි තාක් දුරට සැනසීමට ඉඩක් සෑදේවා ! මේ ධර්ම දේශනාව හැමට නිවන් පිණිස ම හේතු වේවා !

* * * *

(පූජ්‍ය කෝට්ටේ දේවානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් කරන ලද පටිච්ච සමුප්පාද දේශනා විග්‍රහය සමාප්ත යි.)

ශ්‍රී කලාකාමිනී ගුප්තාකාර චන්ඩලය

417, කොදුරියාලෝක මාවත

කොළඹ - 7

දු. ක :- 2696494

රු.100/-

ISBN 978-955-8414-25-5

මුද්‍රණය- විද්‍යා විකේන්ද්‍රයේ මුද්‍රණාගාරය, 2017, කොළඹ-07. සංස්කරණය- කැරුණු, පදනම.